

МЕТОДИЧКИ УЗЛЕТИ 3

ЗБИРКА ИЗАБРАНИХ ПРИПРЕМА ЗА ЧАСОВЕ
ИЗ ОБЛАСТИ ФИЛОЛОГИЈЕ И ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

<https://doi.org/10.46630/mtu3.2022>

Уредник Издавачког центра
Проф. др Душан Стаменковић

Рецензенти
Проф. др Снежана Милосављевић Милић
Проф. др Мирослав Пешић

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

МЕТОДИЧКИ УЗЛЕТИ 3

Збирка припрема за часове у основној и средњој школи
- филологија, друштвено-хуманистичке науке

Приредили:
Проф. др Снежана Божић
Проф. др Сузана Марковић Крстић
Проф. др Марина Јањић

Ниш, 2022.

САДРЖАЈ

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ НАЦИОНАЛНЕ ФИЛОЛОГИЈЕ

БОЈАНА АНЂЕЛИЋ (НОВИ САД): <i>Мали Принц</i> , Антоан де Сент Егзипери	11
МЛАДЕН СТАНИЋ (БЕОГРАД): Читалац, писац и књижевно дело: Чему нас (ни)је научила народна књижевност?	31
МАРИЈА МИТРОВИЋ (БРУС): <i>Петаци</i> , <i>Агијеви другари</i> (роман <i>Аги и Ема</i> , Игор Коларов)	47

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

САЊА МАРКОВИЋ (ЗВЕЧАН): <i>Достигнућа српске културе</i>	63
ИВАН ЦВЕТКОВИЋ (ЦРВЕНА РЕКА): <i>Регионална географија Европе</i>	81
САВИЦА ЂУРЂЕВИЋ (БЕЛА ПАЛАНКА): <i>Насеља</i>	87

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ СТРАНИХ ФИЛОЛОГИЈА

МИЛИЦА МЛАДЕНОВИЋ (КОСОВСКА КАМЕНИЦА): <i>Путовање Транссибирском железницом</i>	97
---	----

ДОДАТНИ ИЗБОР МЕТОДИЧКИХ ПРИПРЕМА

ВЕСНА АНДРЕЈЕВИЋ (КАМЕНИЦА), ЈЕЛЕНА ЋЕТКОВИЋ (ГОРЊИ МАТЕЈЕВАЦ): Народне еписке песме о ослобођењу Србије	103
ДУШАН БЛАГОЈЕВИЋ (ЛЕБАНЕ): Речи из страних језика и калкови. Речници страних речи	109

Уместо предговора

Пре три године Центар за професионално усавршавање Филозофског факултета у Нишу први пут је расписао Конкурс за избор најбоље методичке припреме из области филолошких и друштвено-хуманистичких наука, с циљем да се постојеће везе и вишедеценијска сарадња коју Факултет остварује са предметним наставницима основних и средњих школа додатно ојачају и прошире. Почетна идеја – да конкурс постане традиционалан, заживела је, захваљујући обостраном ентузијазму – наставника, за учешће на Конкурсу, и Центра, да најбоље радове путем публикавања учини доступним широј стручној јавности, на увид и као помоћ у наставној пракси. Тако се, трећи пут заредом, пред заинтересованим читаоцима налази збирка методичких припрема учесника Конкурса, за часове из области филологије и друштвено-хуманистичких наука. Предочене идеје и у пракси проверени приступи обједињени у збирци *Методички узлети 3* могу да обогате појединачна наставничка искуства и дају нове импулсе за креативна, иновативна поступања, за ефектна и ефикасна методичка решења у учионици.

И ове, као и претходних година, за прегледање и процену квалитета радова пристиглих на Конкурс биле су ангажоване три комисије (за три различите области), које су, након систематичних и детаљних аналитичких разматрања и вредновања, дошле до одлука о томе који ће од њих бити награђени. То су радови који су се издвојили својом оригиналношћу и креативношћу у приступу, у којима су наставници-аутори показали стручност, методолошку и концепцијску иновативност, вештину координације и реализације наставе кроз различите облике рада и примену савремених наставних средстава, водећи притом рачуна о испуњености стандарда постигнућа и жељених исхода.

Највећи број методичких припрема поново је био из области националне филологије, а захваљујући уједначеном квалитету пристиглих радова, одлуку о најбољима није било лако донети. Зато се у збирци, поред награђених, у допунском избору налазе још две припреме за часове српског језика и књижевности. Овим је, додатно, попуњен простор настао због чињенице да је у области страних филологија ове године додељена само једна награда, за методичку припрему за час руског језика.

Из области друштвено-хуманистичких наука пристигле су методичке припреме за часове географије, историје, музичког и грађанског васпитања, као и једна припрема за разредни час. Након пажљивог сагледавања и вредновања радова на основу утврђених критеријума, Комисија је донела једногласну одлуку о најбољима. Креатори методичких припрема које су у об-

ласти друштвено-хуманистичких наука добиле највише оцене, показали су како се одговарајућим начином обраде наставних садржаја подстиче развој компетенција за целоживотно учење, комуникацију, за рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадњу, одговоран однос према околини, како се оснажују дигиталне и естетичке компетенције итд. У обраложењу, Комисија истиче да велики допринос квалитету изабраних радова даје комбиновање наставних метода: монолошко-дијалошке, хеуристичког разговора, дискусије, илустративно-демонстративне, вербално-текстуалне, аудио-визуелне, проблемског решавања задатака, методе сазнавања кроз рад са подацима у штампаном и дигиталном облику.

Свака припрема у овој збирци публикована је у ауторској верзији, са незнатним корекцијама тамо где се указала потреба. Пропраћене су, појединачно, сажетим методичким коментаром којим се упућује на ону вредност која је издвојена као посебан квалитет дате припреме.

Радујемо се објављивању збирке *Методички узлети 3*, уверене да ће образовна заједница којој је намењена, али и други заинтересовани читаоци препознати и подржати њену мисију – афирмацију наставничког позива и бројних научних и научно-стручних дисциплина на којима се он темељи и узраста, као и наставнике који својим радом потврђују да су у истој мисији.

Уредници

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ НАЦИОНАЛНЕ ФИЛОЛОГИЈЕ

Прву награду у области националне филологије добила је наставница Бојана Анђелић, запослена у ОШ „Бранко Радичевић” у Новом Саду, за своју припрему *Мали Принц* (Антоан де Сент Егзипери).

Другу награду освојио је Младен Станић, наставник Средње школе за информационе технологије у Београду, аутор припреме под називом *Читалац, писац и књижевно дело: Чему нас (ни)је научила народна књижевност?*

Трећу награду понела је Марија Митровић, наставница српског језика и књижевности у ОШ „Јован Јовановић Змај” у Брису, за припрему *Петаци, Агијеви другари* (роман Аги и Ема, Игор Коларов)

Бојана Анђелић

Основна школа „Бранко Радичевић”, Нови Сад

МАЛИ ПРИНЦ, АНТОАН ДЕ СЕНТ ЕГЗИПЕРИ

Школа	Основна школа
Разред	Седми
Тема	Књижевност Антоан де Сент Егзипери: <i>Мали Принц</i>
Циљ часа	Упознавање ученика са романом <i>Мали Принц</i> и његовим јунаком као светски познатим симболом за истинску љубав, искрено пријатељство, усамљеност међу људима и потребу за блискошћу и пажњом.
Задаци	<p>Образовни: Упознавање ученика са биографијом Антоана де Сент Егзиперија. Оспособљавање ученика да уочавају и издвајају доминантне мотиве у роману, тумаче ликове и њихове поступке, издвајају животне мудрости и поруке; издвајају битне особине приповедачког поступка у обликовању уметничког света романа; уоче акустичке и визуелне елементе.</p> <p>Васпитни: Неговање моралних и општељудских вредности код ученика. Развијање маште и оптимистичког приступа у решавању животних проблема.</p> <p>Практични (функционални): Развијање смисла за уочавање значајних појединости, стваралачких поступака и порука у уметничком тексту. Јачање литерарне пријемчивости и оспособљавање за истраживачки рад. Богаћење асоцијација и маште, увођење у симболику простора и свремену перспективу. Развијање критичког мишљења. Афирмисање у истраживачкој активности и оспособљавање за аналитичко-синтетички и проблемски приступ уметничком делу.</p>
Наставни предмет	Српски језик и књижевност

<p>Садржаји наставног предмета / наставних предмета који се обрађују</p>	<p>Предметна повезаност:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Области Језик и Језичка култура. ✓ Момо Капор: <i>Мали Принц</i>. ✓ Душан Поп Ђурђевић: <i>Лет лионског Икара (Ђулићи увеоци Антоана де Сент Егзиперија)</i>. <p>Међупредметна повезаност:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Историја: Друштвено–историјски контекст (Други светски рат; Деца рата). ✓ Географија: Мапа Егзиперијевих и приповедачевих путовања и путовања Малог Принца. Европа – Америка – Африка. Планетарни систем. Планетаријум. Звезде. Телескоп. Сунце. Пустииња. Вулкани. Организовање одласка у Планетаријум. ✓ Биологија: Ружа (породица Ружа и Чајкановићев запис о ружи). Баобаб. Овца. Лисица. Змија. ✓ Ликовна култура: Акварел. Илустрације у роману и илустрације романа. Осликавање зида са мотивима из романа у кабинету за српски језик и књижевност. Осмишљавање ликовног конкурса. ✓ Музичка култура: Божићне песме. ✓ Грађанско васпитање: Људска права. ✓ Верска настава: Старозаветне и новозаветне поруке и симболика. Хришћанско схватање љубави. ✓ Француски језик: Читање одломака у оригиналу. И други језици долазе у обзир.
<p>Методe</p>	<p>Дијалoшкa методa, монолошкa методa, текстoвнa методa, методa запaжaњa и показивaњa, комбинoвaњe обaвештaјних методa, логичкe методe</p>
<p>Облици рaдa</p>	<p>Фронтaлни, индивидуaлни, тимски</p>
<p>Неoпхoдни мaтеријaли и срeдствa</p>	<p>Роман <i>Мали Принц</i>, Читaлaчки днeвник, шкoлскa/дoмaћa свeскa, прибор зa писaњe, тaблa, бeлa крeдa и крeдe у бoји, сунђeр, рaчунaр, интeрнeтскa вeзa, прoпратни мaтеријaл (aутeнтичнe фoтoгрaфијe, текст Егзиперијевe молитвe, нoвчaницa сa Егзиперијeвим ликoм, текст из <i>Мaлoг забaвникa</i> o филму, лoгичкa игрицa из <i>Мaлoг забaвникa...</i>), дeтaљи зa <i>Мали Принц</i> кутaк, сaстojци зa <i>Мали Принц</i> oбрoк, фoтo-апaрaт, текст <i>Мали Принц</i> Мoмe Кaпoрa, текст <i>Лет лиoнскoг Икaрa (Ђулићи увeoци Антоaнa де Сeнт Егзипeријa)</i> Душaнa Пoпa Ђурђeвa, <i>Рeчник српскoг јeзикa, Прaвoпис српскoг јeзикa</i></p>
<p>Трaјaњe чaсa</p>	<p>Двa шкoлскa чaсa</p>
<p>Мeстo рeaлизaцијe</p>	<p>Кaбинeт зa српски јeзик и књижевнoст (и Пaнeтaријум)</p>
<p>Рeaлизaтoр</p>	<p>Активнoсти рeaлизaтoрa: Рeaлизaтoр нaјaвљујe циљ чaсa, излaжe биoгрaфију aутoрa, лoкaлизујe дeлo, тумaчи, oбјaшњaвa, интeрпрeтирa, бeлeжи нa тaблa...</p>

<p>Очекивани исходи</p>	<p>По завршеном часу ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита; ✓ истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; ✓ чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом; ✓ тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту; ✓ локализује књижевна дела из обавезног школског програма; ✓ разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора; ✓ разликује облике казивања (форме приповедања); ✓ анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста; ✓ уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким; ✓ критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став; ✓ препоручи књижевно дело уз кратко образложење; ✓ упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку. <p>Активности ученика:</p> <p>Ученици излажу о резултатима истраживања, прате и читају са оловком у руци, користе различите стратегије читања (ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема), исказују утиске и размишљања о мотивима и ликовима, учествују у разговору, бележе, коментаришу, упоређују, закључују, издвајају из текста значајне појединости и аргументе за изношење сопствених ставова, изводе закључке засноване на тексту, допуњују се...</p>
<p>Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) одговоран однос према околини; 6) одговоран однос према здрављу; 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву; 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

По завршетку шестог разреда ученици добијају списак лектире за седми разред са оријентационим временом обраде. Дакле, роман *Мали Принц* налази се у Наставном плану и програму за седми разред основне школе. Поред плана за представљање лектире (који се налази на почетној страни Читалачког дневника за други циклус основног образовања и васпитања), две недеље пред обраду ученици добијају и специфичне истраживачке задатке.

ЧИТАЛАЧКИ ДНЕВНИК / КЊИЖЕВНИ СПОМЕНАР

„Читати без бележака исто је што и гледати на једно око.” – Иво Андрић
 „Књига коју смо прочитали а из ње нисмо ништа забележили непрочитана је књига.” – Антонио Албалат

План за представљање лектире:

- ✓ наслов књиге и име и презиме аутора;
- ✓ издавач, година издања и број страница;
- ✓ почетак читања и завршетак читања;
- ✓ фотографија и биографија аутора (уз занимљивости из живота/анегдоте и листу најзначајнијих дела);
- ✓ цитат као мото књиге;
- ✓ садржај књиге – мали подсетник;
- ✓ нове, лепе и необичне речи из књиге;
- ✓ тема, идеја и поука;
- ✓ нешто о главним ликовима и о твом омиљеном лику;
- ✓ књижевни род и врста;
- ✓ поређење са другим књижевним делима (по теми, лику);
- ✓ реченице из књиге или неки њени делови које желиш да запамтиш;
- ✓ зашто ти се књига допала или можда није (издвојити неки лик или догађај; аргументовати одговор);
- ✓ занимљива дешавања у твом животу (граду, земљи и свету) током читања књиге;
- ✓ илустрација или мапа ума за прочитану књигу.

У току основног образовања ученик може да има два читалачка дневника – један за ниже разреде (од првог до четвртог) и један за више (од петог до осмог). **Ученици изузетно треба да воде рачуна о правопису (ћириличној правописној норми – у обзир долазе писана слова), граматички и уредности.** Наставница ће благовремено обавестити ученике о датумима обраде лектире и предаје читалачког дневника и у договореном року исти прегледати и оценити. Оцена ће бити забележена у есДневник.

Дакле, две недеље пред обраду *Малог Принца* наставница штампа специфичне истраживачке задатке на папирима у бојама *Малог Принца*. Боје *Малог Принца* су комплементарне боје (жута и љубичаста, црвена и зелена, плава и наранџаста). Ученици лепе специфичне истраживачке задатке у Читалачки дневник и потом приступају изради.

АНТОАН ДЕ СЕНТ ЕГЗИПЕРИ: МАЛИ ПРИНЦ

Специфични истраживачки задаци:

- ✓ Истражити ко је био Леон Верт.
- ✓ Истражити ко је била Конзуела Сандовал де Гомез.
- ✓ Потражити занимљивости у вези са романом *Мали Принц*, издвојити десет и забележити их.
- ✓ Написати барем пет питања која бисте поставили Малом Принцу када бисте били у прилици да га упознате.
- ✓ Отићи у виртуелни обилазак радње *Мали Принц* у Паризу: <https://le-retit-prince-store-paris.business.site/>.
- ✓ Погледати истоимени филм из 2015. године.
- ✓ Прочитати текст о филму из *Малог забавника* из исте године.
- ✓ Направити паралелу између књиге и филма. Умети аргументовати. Уколико је књига боља, зашто је боља? Уколико је филм бољи, зашто је бољи?
- ✓ Креирати *Мали Принц* кутак на свом радном столу. Кутак фотографисати. Фотографију израдити и залепити.
- ✓ Направити *Мали Принц* оброк и дати му назив. Рецепт записати. Оброк фотографисати. Фотографију израдити и залепити.
- ✓ Умети препоручити другима књигу. Умети објаснити зашто би требало да је прочитају.
- ✓ Направити паралелу са истоименим текстом Моме Капора и текстом *Лет лионског Икара (Ђулићи увеоци Антоана де Сент Егзиперија)* Душана Попа Ђурђева.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА (10 минута)

Уводни део часа предвиђен је за причу о човеку који је написао једну од најчитанијих књига свих времена. Причу о Егзиперију прате његове фотографије које се смењују у Power Point презентацији (припремљене од стране тима ученика). Дакле, Антоан де Сент Егзипери је рођен 29. јуна 1900. године у Лиону (Француска). Растао је у седмочлавној породици – био је треће од петоро деце. Иако је од раног детињства показивао склоност ка писању, превагнула је његова жеља да постане пилот. Ипак, и поред професионалног летења, наставио је да пише. С тим у вези, године 1926. објавио је свој први роман – *Авијатичар*. Не могавши да одвоји писање од летења и летење од писања, градио је каријеру у којој су се прожимале ове његове две велике љубави. Живот је изгубио у авионској несрећи, за време Другог светског рата (31. јула 1944. године), борећи се против нацистичке Немачке.

На причу о Егзиперију испричану од стране тима ученика надовезује се наставница. Наставница упознаје ученике са документарним филмом о Егзиперију и препоручује им да га погледају код куће. Тек 2003. године извађен је из мора Егзиперијев авион и тада је утврђено да га је оборио немачки пилот.

Линк до документарног филма – *The Sky, the Sea...*: <https://www.dailymotion.com/video/x4df2hd>

ЕГЗИПЕРИЈЕВА МОЛИТВА

Господе, ја не молим ни за чудеса, ни за привиђења, већ за снагу свакодневну. Научи ме уметности малих корака. Направи ме пажљивијим и сналажљивијим да бих се у разноликости свакодневног живота задржавао на открићима и искуствима која ме узбуђују. Научи ме да правилно располажем временом свог живота. Подари ми фини дар да разликујем примарно од секундарног. Ја молим за снагу уздржаности и мере да кроз живот не бих лепршао и склизнуо, већ разумно планирао ток дана, да могу да видим врхове и пространства и да чак понекад нађем времена да уживам у уметности. Помози ми да схватим да илузије нису од помоћи, ни сећање о прошлости, ни снови о будућности. Помози ми да будем овде и сада и прихватим овај тренутак као најважнији. Спаси ме од наивног уверења да све у мом животу треба да буде глатко. Подари ми јасну спознају да су тешкоће, порази, падови и неуспеси само природни саставни делови живота захваљујући којима растемо и сазревамо. Подсећај ме да се срце често буну са разлогом. Пошаљи ми у правом тренутку некога ко има храбрости да ми каже истину, али да ми је каже с љубављу. Знам да се многи проблеми решавају ако се и ништа не уради, зато ме научи стрпљењу. Ти знаш колико нам је јака потреба за пријатељством. Дај ми да будем достојан тог најлепшег и најнежнијег дара судбине. Дај ми богату машту да бих у потребном времену, у потребном тренутку, на правом месту, у тишини или говорећи некоме подарио неопходну топлину. Направи од мене човека који зна да допре до оних који су заиста „на дну”. Спаси ме од страха да ћу нешто пропустити у животу. Не дај ми то што ја желим, већ то што ми је заиста потребно. **Научи ме уметности малих корака.**

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (70 минута)

Анализа романа *Мали Принц* превасходно је базирана на истраживачким задацима и разговору са ученицима.

Композиција романа

Увод: Приказ једног догађаја из приповедачевог детињства.

Заплет: Приземљење авиона којим је управљао приповедач у Сахари.

Врхунац: Познанство приповедача и Малог Принца.

Расплет: Неодустајање Малог Принца од одлуке коју је донео.

Епилог: Растанак приповедача и Малог Принца.

Посвета → Зашто писац (приповедач, наратор) исправља првобитну посвету и своју књигу посвећује Леону Верту када је био мали дечак? Дакле, писац је своју књигу посветио свом најбољем пријатељу Леону Верту, јер је он могао све да разуме, па чак и књиге за децу. Како је Леон био одрастао човек, писац

му је посветио књигу када је био мали дечак – „Леону Верту када је био мали дечак.” Шта сте сазнали о Леону Верту? Ко је био Леон Верт?

Будимо истраживачи!

Леон Верт (1878–1955) био је француски књижевник и новинар. Врло прецизно и врло критички писао је о француском друштву за време Првог и Другог светског рата. Верт је рођен у јеврејској породици. Био је одличан студент књижевности и хуманистичких наука. Међутим, напустио је студије како би писао колумне у часописима. Године 1941, по избијању Другог светског рата, од Верта је захтевано да се региструје као Јеврејин. Путовања су му била ограничена, а дела забрањена за објављивање.

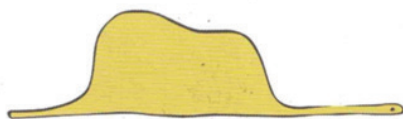

Десет година раније, тј. 1931. Верт је упознао Антоана де Сент Егзиперија. Њих двојица су убрзо постали блиски пријатељи. Егзипери није крио своје одушевљење Вертовим делима. Записао је да се Вертова суштина огледа у његовом трагању за истином и у једноставности и корисности његове прозе. Егзипери није дочекао крај Другог светског рата. Верт, пак, јесте да би пет месеци након смрти свога пријатеља прочитао *Малог Принца*, дело које му је управо Егзипери посветио.

► Кроз причу о Леону Верту ученици се упознају са друштвено–историјским околностима настанка романа (*Други светски рат*), па тако и са термином антисемитизам. Антисемитизам је мржња према Јеврејима базирана на предрасудама, стереотипима и лажима, усмерена према појединцима, заједници или према институцијама и симболима који су јеврејски или се доживљавају као јеврејски. Кроз причу о Леону Верту ученици се упознају са друштвено–историјским околностима настанка романа (*Други светски рат*), па тако и са термином антисемитизам. Антисемитизам је мржња према Јеврејима базирана на предрасудама, стереотипима и лажима, усмерена према појединцима, заједници или према институцијама и симболима који су јеврејски или се доживљавају као јеврејски.

Линк до наставног материјала: <https://terraforming.org/sr/nastavni-materijal-protiv-antisemitizma/>.

I → Када је настао и како је изгледао приповедачев први цртеж? Шта му је претходило? Шта сте ви помислили када сте видели приповедачев први цртеж?

Зашто одрасли нису разумели приповедачев цртеж? Одрасли су саветовали приповедача да се позабави географијом, историјом, рачуном и граматиком, јер су то сматрали кориснијим од цртања змијског цара. Шта мислите, да ли су били у праву? Колики утицај одрасли могу да имају на децу? Шта мислите, зашто су деца неретко несхваћена од стране одраслих? Зашто одрасли приче о змијском цару, прашуми и звездама радо замењују причама о брицу, голфу, политици и краватама? Шта, заправо, интересује одрасле? И зашто одраслима све увек треба објашњавати? Да ли се приповедачево мишљење о одраслима променило током његовог живота? Образложите.

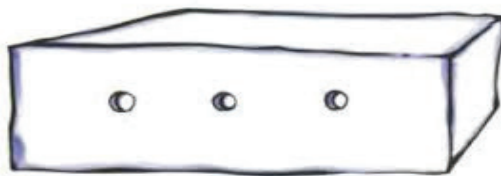
Наставница може да искористи овај тренутак и направи паралелу са животном причом нашег сјајног илустратора Добросава Боба Живковића и тако, већ на самом почетку, заједно са ученицима, истакне једну од порука овога романа: **Никада се не одричите својих снова!**

Бобова илустрација *Малог Принца*

II → Када се Мали Принц појављује у приповедачевом животу? Да ли Мали Принц одустаје од својих снова? Шта представља последњи приповедачев цртеж овце? На основу тренутка појављивања и инсистирања Малог Принца на одговарајућем цртежу овце, потрудите се да објасните симболику Малог Принца. Може ли Мали Принц, можда, да представља онај део наших личности који, често несвесно, држимо скривеним до оног тренутка док не останемо посве сами? Или, можда, Мали Принц

представља оно наше ЈА које не разумеју одрасли? Имате ли објашњење за констатацију да Мали Принц представља савест човечанства? Шта мислите, како би се завршио приповедачев боравак у Сахари да није срео Малог Принца? Чему нас учи друго поглавље? Да ли нас враћа нама самима, нашем исконском ЈА? Присетите се следећег одломка: „А мој дечачић није ми изгледао ни залутао, ни мртав уморан, ни мртав гладан, ни смртно преплашен. Није ни по чему личио на дете изгубљено усред пустиње, хиљаду миља далеко од било ког насеља.” Запамтите: Човек је изгубљен тек када изгуби себе. Присетите се још нечега: Тек кад је приповедач нацртао последњи цртеж овце (као некада свој први), био је свој и потпун.

III → Одакле долази Мали Принц? Како бисте протумачили следећу реченицу Малог Принца: „Идући право напред, не стиже се баш далеко...”?

IV → Како изгледа планета на којој је рођен Мали Принц? Ко је открио планету на којој је живео Мали Принц? Зашто нико није веровао турском астронауту на Међународном конгресу астронаута 1909. године? Шта се догодило једанаест година касније? На основу астронаутове судбине, покушајте да наведете још једну поруку овог романа. Да ли одело чини човека? Потрудите се и да, ослонивши се на одломак у наставку, објасните зашто одрасли воле бројеве:

„Кад им причате о неком новом пријатељу, никад вас не питају о оном што је битно. Никад вам неће рећи: ‘Каква је боја његовог гласа? Које игре највише воли? Скупља ли лептире?’ Него вас питају: ‘Колико има година? Колико има браће? Колико је тежак? Колико му зарађује отац?’ Тек тада сматрају да су га упознале. Ако кажете одраслима: ‘Видео сам једну лепу кућу од црвених цигала са геранијумом у прозорима и голубовима на крову...’, они нису у стању да замисле ту кућу. Треба им рећи: ‘Видео сам кућу од сто хиљада франака.’ Тада ће узвикнути: ‘Како је лепа!’ [...] Наравно, ми који разумемо живот, ми не придајемо значај бројевима.”

V → Зашто се Мали Принц плаши семенки баобаба? Какав неред оне уносе на његову планету? Зашто коров мора одмах да се уклони? Шта коров може да представља у свакодневном животу?

„А ако баобаба не ишчупамо на време, никада га се не можемо ослободити. Он преплави целу планету. Разрива је својим корењем. И ако је планета веома мала, а баобаба има у великом броју, она ће се распрснути.”

С обзиром на то да је роман *Мали Принц* написан за време Другог светског рата, врло је вероватно да су баобаба метафора за нацисте у њиховом покушају да завладају планетом.

🔍 Будимо истраживачи!

Баобаб је дрво које потиче из Африке. Баобаби се налазе у топлим сувим деловима јужноафричке саване и често их има у областима којима се крећу слоновии, носорози и друге дивље животиње. Баобаби су култни за овај део Африке због величине, облика и старости. Досежу висину до 20 метара, имају назив

„окренути наопако” управо због својих специфичних грана које подсећају на корење и ботаничари тврде да живе и по неколико хиљада година. Ово дрвеће складишти велике количине воде у свом стаблу и гранама, што му даје набубрели изглед. Велико дрвеће може да држи до 140 000 литара воде упијене током кишне сезоне. Жедни слоновии често скидају кору баобаба како би дошли до влажних делова.¹ Иако су невоље које је правио Малом Принцу прва асоцијација на баобаб, ово дрво и те како уме да буде гостољубиво. С тим у вези, треба истаћи једно посебно стабло на југу Африке. Наиме, у једном градићу на југу Африке налази се, верује се, највеће дрво на овом континенту – обима четрдесет и седам метара и висине двадесет и два. У стаблу овог дрвета, старом више од хиљаду и седам стотина година, смештени су кафе и вински подрум, па тако оно представља праву туристичку атракцију. Овај кафе постоји од 1933. године и није направљен са намером, него је последица неколико пожара који су избили у унутрашњости стабла (1650, 1780. и 1900. године). И поред низа пожара, дрво је некако опстало и наставило да расте. У кафе може да се смести до петнаест особа.

¹ Текст о баобабу преузет је са следећих линкова: <https://www.nationalgeographic.rs/vesti/12122-africko-staro-baobab-drvece-izumire-alarmantnom-brzinom.html>, <https://www.medias.rs/kafic-u-stablu-drveta> [20. децембар 2020. године].

VI → Шта, према вашем мишљењу, симболизују заласци Сунца? Зашто је Мали Принц волео да их посматра? Занимљива је паралела између четридесет и три заласка Сунца, године издања *Малог Принца* (1943) и четрдесет и четири пишчеве године живота. Шта мислите, да ли је писац могао да наслути своју несрећу?

VII → У ком тренутку је Мали Принц рекао приповедачу да говори као одрасли? С обзиром на то да се ово поглавље завршава јецајима Малог Принца, наставница отвара кратку дискусију о плакању којег има у свим човековим осећањима, од рођења до смрти, са освртом на књигу мисли *О плакању* Душана Радовића. Кратка дискусија може да се отвори и на тему среће. Шта заправо чини истинску срећу? Помирисати цвет, посматрати звезду, волети неког? Или бити озбиљан, надимати се од поноса и у недоглед рачунати?

VIII → Опишите сусрет Малог Принца и руже. Шта мислите, да ли однос Малог Принца и руже можемо да тумачимо кроз пишчев однос са супругом?

Будимо истраживачи!

Конзуела Сандовал де Гомез, уметница и списатељица, била је Егзиперијева супруга. Највероватније је Конзуела била инспирација за темпераментну ружу у роману *Мали Принц*. Године 1979. пронађени су њени мемоари под називом *Прича о ружи*. Две деценије касније, тј. 2000. године или сто година након Егзиперијевог рођења Конзуелни мемоари су, захваљујући Егзиперијевој биографи, објављени у Француској.

IX → Како тумачите појаву вулкана на планети Малог Принца?

Вулкани су вероватно инспирисани вулканима који се налазе на територији Конзуелине родне земље, Сан Салвадор. Два активна вулкана инспирисана су вулканом Санта Ана и чувеним вулканом Изалко (познатом и под називом Светионик Тихог океана), који је вероватно избацио пепео и лаву када је Антоан посетио Сан Салвадор. Угашени вулкан је Керо Верде.

X–XVII → Какве је врсте људи Мали Принц упознао на планетама које је посетио?

- ✓ Астероид 325, **краљ** и лекција о људској неумољивој жељи за апсолутном влашћу. Представивши краља без поданика, Егзипери је показао сву апсурдност власти која се заснива на диктатури и изразитим поделема између људи.
- ✓ Астероид 326, **убраженко** и лекција о људском самољубљу. Представивши уображенка којем нема ко да се диви, Егзипери је показао бесмисленост константног истицања супериорности.
- ✓ Астероид 327, **пијанац** и лекција о стиду.

Представивши пијанца, Егзипери је показао бесмисленост бежања од проблема.

- ✓ Астероид 328, **послован човек** и лекција о истинској срећи. Представивши пословног човека који се непрестано бави бројевима, Егзипери је показао измицање живота и суштине живљења пред бесмисленим и бескорисним пословима.
- ✓ Астероид 329, **фењерија** и лекција о ослушкивању себе и планете. Представивши фењерију који слепо слуша наредбе, Егзипери је показао важност промишљања и важност ослушкивања и себе и других и простора у којем бивствујемо. Човек расте и сазрева и у складу са тим треба да негује своје навике.
- ✓ Астероид 330, **географ** и лекција о важности кретања и истраживања. Представивши географа као службеника чији радни простор чини једна соба, Егзипери је показао колико је заправо важно кретати се, питати, информисати се, не веровати слепо свему што се пласира и дати свој допринос изабраној сфери живљења.

1. Сви горе наведени људи заправо су одрасли људи. Кома и чему одрасли људи верују? Шта мислите, по чему се разликује живот на Земљи од живота на претходних шест планета?

XVII → На ком делу Земље се задесио Мали Принц и кога је тамо срео? Како бисте протумачили змијину изјаву: „Човек се осећа мало усамљен и међу људима...“?

XVIII → Кога је још Мали Принц срео у пустињи? Како бисте протумачили изјаву цветића: „Људи? [...] Никад се не зна где ћеш их наћи. [...] Немају корења и то им много смета...“?

XIX → Шта мислите, колико је машта важна за човеково одрастање и зашто је мањка на планети Земљи? Због чега је тако тешко стећи пријатеља?

XX → Шта један цвет разликује од другог цвета? Шта једну ружу разликује од друге руже? Шта једног човека разликује од другог човека и од људи? Шта подразумевате под јединственошћу, посебношћу и уникатношћу?

XXI → Чему лисица учи Малог Принца? На који начин му објашњава пријатељство, посвећеност, одговорност, тачност, навику, умеће ишчекивања и радовања? Шта је то припитомљавање? Шта мислите, зашто се „припитомљавање“ заборавило? Нека вам помогну следећи одломци:

„Ти си за мене само дечак сличан стотинама хиљада других дечака. И ниси ми потребан. А ни ја теби нисам потребна. Ја сам за тебе само лисица слична стотинама хиљада лисица. Али, ако ме припитомиш, бићемо заиста потребни једно другом. Ти ћеш за мене бити једини на свету. Ја ћу за тебе бити једина на свету... [...] Упознаћу бат корака који ће бити другачији од свих осталих. Други кораци ме терају под земљу. Твоји ће ме као музика мамити да изађем из рупе. [...] Човек схвата само оне ствари које припитоми, рече лисица. Људи немају више времена да било шта ново упознају. Они купују готове ствари код трговаца. А како нема трговаца који продају пријатеље, људи више немају пријатеља. Ако хоћеш пријатеља, припитоми ме... [...] Мораш бити веома стрпљив... [...] Гледаћу те крајичком ока, а ти нећеш ништа говорити. Говор је извор неспоразума. Али сваког дана прилазићеш мало ближе... [...] Тако је Мали Принц припитомио лисицу...“

XXII → Мали Принц проговара о манама одраслих... Зашто одрасли журе? Зашто никада нису задовољни тиме где су? Зашто не знају шта желе и зашто нису срећни?

XXIII → Како објашњавате уштеду времена пилулом која гаси жеђ? Зашто одрасли не уживају у свакодневним ритуалима који чине живот? Постоји ли, према вашем мишљењу, оправдање за куповину времена?

XXIV → Када приповедач доживљава преображај? Покушајте да објасните тајанствено светлуцање песка.

XXV → Како доживљавате проналазак бунара? Зашто се приповедачу срце стезало док је цртао брњицу за овцу Малог Принца?

XXVI → Како је изгледао други сусрет са змијом?

XXVII → Како се завршава роман? Како тумачите његов завршетак? Која се тајна крије у слушању звезда и посматрању неба?

Напомена: За обраду *Малог Принца* предвиђена су два часа иако он може да се тумачи на неколико. Стога кроз ток радње романа (ученици могу и да наслове свако поглавље) треба направити посебан осврт на аутобиографске елементе, на ликове, на животне односе и проблеме (проблем односа деце и одраслих; проблем проналажења животног смисла; проблем разумевања и праштања; проблем постојања зла у свету; проблем духовне лењости и неспремности на жртву; проблем људске грешности; проблем осмишљавања живота; проблем односа са вољеним бићима) које роман покреће, као и на мисли са универзалном вредношћу.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (10 минута)

Завршни део часа чине две кратке презентације направљене од стране два тима ученика. Једну презентацију чине насловне стране свих издања *Малог Принца* уз осврт на најкреативније и најпродаваније. Другу презентацију чини приказ интервјуа који су ученици направили са својим родитељима, а у вези са лектиром *Мали Принц*. Овај интервју заправо представља један мали експеримент који треба да покаже који сегменти се највише памте и који представљају путоказ за одрастање и живљење.

КАКО СЕ ПИШЕ МАЛИ ПРИНЦ?

Имена из уметничких дела треба писати великим почетним словима (без обзира на то да ли је у питању једна реч или више њих). Исправно је Мали Принц. Дакле, оба почетна слова треба да буду велика. Исто тако и Паја Патак, а не Паја патак; Пипи Дуга Чарапа, а не Пипи дуга чарапа; Ружно Паче, а не Ружно паче и др.

ПРИЛОЗИ**МАЛИ ПРИНЦ КУТАК И МАЛИ ПРИНЦ ОБРОК БРАНКОВИХ ОСНОВАЦА
МАЛИ ПРИНЦ ФОТО АЛБУМ**

1. Елена Витомир – *Мали Принц на очишћеном угашеном вулкану*

2. Теодора Јовић

3. Анђела Турудић

ПРЕДЛОЗИ ЗА РАДИОНИЦЕ, ИЗЛОЖБЕ И ТАКМИЧЕЊА

Радионица 1: На часу додатне наставе или на библиотечкој секцији може да се организује радионица прављења обележивача страница са мислима из *Малог Принца* који ће ученици користити током наредних читања и(ли) поклонити члановима своје породице и пријатељима.

Радионица 2: Креирање *Мали Принц* календара који ће да садржи важне датуме и креирање листе занимљивости у вези са овим романом. Подсећања ради, дана 24. децембра 1999. године *Мали Принц* проглашен је за књигу века у Француској. У Француској је за време Другог светског рата било забрањено штампање *Малог Принца* управо због Егзиперијевих ставова и критике друштва док се данас користи као књига којом се почиње учење француског језика. *Мали Принц* је преведен на 250 језика, међу којима су и латински и вештачки есперанто, а одштампан је и на Брајевој азбуци – за потребе слабовидих и слепих лица. Постоји и неколико превода на исти језик. Државе које држе рекорд су Кореја и Кина са 47 и 50 различитих издања Егзиперијевог романа.

Радионица 3: Креирање *Мали Принц* мапе ума.

Радионица 4: Антисемитизам (Естеров, горе поменути програм).

Изложба 1: На нивоу школе организовати изложбу свих издања *Малог Принца* која се налазе у власништву и ученика и наставника.

Изложба 2: На нивоу школе организовати изложбу најбољих цртежа плавокосог дечака, у зеленом оделу и са жутиим шалом око врата, међу звездама и са ружом...

Такмичење 1: На нивоу школе организовати такмичење у изражајном казивању напамет мисли из *Малог Принца*.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ЧИТАЊЕ

Препорука 1: *Невеста за Малог Принца* – Петар Бракус

Пре него што је евро уведен као јединствена европска валута, на француској новчаници од 50 франака налазили су се лик Антоана де Сент Егзиперија и Мали Принц на својој планети.

ИСТИНА О МАЛОМ ПРИНЦУ

Да се авион Антоана де Сент Егзиперија, француског pilota, пустолова и писца, није срушио у огромној пустињи, ми се никада не бисмо упознали с Малим Принцом. У децембру 1935. године, током лета од Париза до Сајгона (данашњег Хо Ши Мина у Вијетнаму), он и његов механичар остали су заробљени усред пешчаног пространства Сахаре. Од залиха су имали само мало грожђа, две поморанџе, термос заслађене кафе,

чоколаду, шаку крекера и неколико гутљаја вина –

довољно да човек лепо ужина, али не и дуго поживи на жарком сунцу. После четири веома мучна дана наишао је један бедуин на камили и спасао их сигурне смрти. Ове догађаје Де Сент Егзипери описао је у својим мемоарима „Земља људи“ објављеним 1939. године.

У „Малом Принцу“, пилоту који усред Сахаре покушава да поправи мотор и некако се извуче из неугодне пустоловине, прилази необични човечуљак плаве косе. „Молим вас... нацртајте ми овцу“, каже он, као да је то најнормалнија ствар на свету! Е сад, неки зли језици тврде да је тај сусрет измишљен и да се господину Де Сент Егзиперију све то само привиђало. Уосталом, и сам је у својим мемоарима напоменуо да су он и његов сапутник, умирући од жеђи, искусили веома жива привиђења. То могу да тврде само људи који немају нимало маште и који нису схватили поуку приче – да „једино срцем човек добро види“. Само зато што се сусрет са Малим Принцом одиграо

Сигурни смо да је међу вама многа оних који су прочитали „Малог Принца“ и што више љуби. Од када је први пут изашла, а што је било 1943. године, ова књижица се сваке године наново штампа и што у милионима примерака. Преведена је на више од 250 језика и послужила је као надахнуће за бројне радио-драме, позоришне комаде, филмове, па чак и опере и балете. Ко још није чуо за усамљеног дечака са астероида Б 612, брзо књиу у шаке! Било би баш без везе да једини у друштву не знаше све о Малом Принцу, једном од јунака црпчаног филма који нам ускоро стиже у биоскоје

у пишевој глави, то не значи да он није истинит! Напротив, док је био на ивици смрти, пилот је спознао себе боље него икада пре. Баш као што ми, кад сањамо, примамо важне поруке из подвести.

Мали Принц није нико други до Антоан де Сент Егзипери, који је и сам племићког порекла (он је син једног грофа), а у детињству су га укућани због лепих плавих локни звали „Краљ Сунце“. Серијски број летелице којом је повремено пилотирао био је А 612 – скоро исто као астероид Б 612, а то је већ необорив доказ

ЧОВЕК САМО СРЦЕМ Д

да су и Принц и писац пали на Земљу са исте планете ☉. Та планета је Салвадор, јужноамеричка држава мале површине, позната још и као „земља вулкана“ (не

заборавимо да их на принчевом астероиду има чак три – један угашен и два неугашена). Зашто баш Салвадор? Зато што одатле

потиче
пишчева горда
супруга
Консуело,
веома слична
размаженој ружи,
којој се принц дивио
упркос томе шта га је
непрестано мучила својим
прохтевима.

За још једну личност из књиге можемо тачно да претпоставимо ко је. Антоанова блиска пријатељица Силвија Хамилтон Рајнхарт му је у животу много помогла својим промишљеним саветима, управо као што је мудра лија открила принцу да надмена ружа, иако није једина на свету, јесте посебна због његове одане љубави.

Ашта је са свим оним другим ликовима које принц среће на свом путовању? Умишљени уображенко, пропали пијаница, пословни човек који присваја звезде, географ који не излази из свог кабинета? Они нису нико посебан, они могу да буду било ко. Па свако од нас познаје неке блесаве одрасле људе потпуно обузете собом. Открићемо вам једну тајну: умало да и Мали Принц постане један од њих! А како се спасао те грозне судбине озбиљног човека, видећете у новом филму ☉. Много је лепше заувек остати мали и веровати у бића са друге планете, зар не?

Антоан де Сент Егзипери, тата Малог Принца, био је пилот, пустилов и писац

ЕМДОБРО ВИДИ

Мила Божовић

МАЛИ ОДМОР

НАЂИТЕ РАЗЛИКЕ

Ове две слике из анимираног филма „Мали Принц“ разликују се у седам детаља. Нађите их!

Зашто Перица држи две грејалице у соби?
Да би имао парно грејање!

1	2	3	4	5
2				
3				
4				
5				

КВАДРАТ 5x5

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. популарни певач, Џон
2. ликови које тумаче глумци
3. млад човек, младић
4. енглеска књижевница Кристи
5. у раније време, давно

Шта је горе од жирафе са упаљеним грлом?
Стонога са равним табанима!

Решена на страници 65

МАЛИ ОДМОР 15. 11. 2015.

КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ ИЗВОРИ

- ✓ Ђурђевић, Душан Поп. 2010. *Лет лионског Икара (Ђулићи увеоци Антоана де Сент Егзиперија)*. Змајеве дечје игре: Нови Сад.
- ✓ Егзипери, Антоан де Сент. 2010. *Мали Принц*. Мали Принц: Београд.
- ✓ Капор, Момо. 2018. „Мали Принц”. У: *Дама скитница и off приче*. Плато: Београд.
- ✓ Николић, Милија. 2006. *Методика наставе српског језика и књижевности*. Завод за уџбенике и наставна средства: Београд.
- ✓ Радуловић, Оливера. 2007. „Библијски подтекст у роману ‘Мали Принц’”. У: *Речи са чистих усана*. Библиотека *Књижевност и језик* (књ. 16): Београд.

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

Посебну вредност припреме *Мали Принц* представља обиље разноврсних занимљивих садржаја који се ученицима нуде, за самостално истраживање или као припремљене информације, односно као упућивања на могућности да се подробније обавесте о ономе што их, у вези с романом, ликовима или његовим аутором може интересовати. Такви садржаји су пажљиво, на правим, добро одабраним местима укључени у аналитичкосинтетички разговор о роману; они продубљују и обогаћују његово тумачење, као и разумевање појава о којима је реч. У том смислу, посебно је важна стална актуелизација, повезивање чињеница из текста са искуством ученика, инсистирање на њиховом мишљењу. Мноштво необичних идеја које од њих захтевају специфичан стваралачки ангажман (и сами истраживачки задаци за ученике одређени су као „специфични”) откривају заинтересованог, високо мотивисаног и у правом смислу речи креативног наставника, који своју љубав према књижевности и позиву преноси на ученике. Концепција часа омогућава остваривање плодних међупредметних корелација и подстиче развој низа ученичких компетенција. Мултимедијални, корелацијско-интеграцијски и интертекстуални приступ чине да су ученици активни у свим етапама припреме и реализације часа, а радни налози за самостални стваралачки рад подстичу њихов истраживачки дух и креативну енергију. Велика је и васпитна и сазнајна вредност представљене методичке апликације; она представља драгоцен резултат настојања да се при проучавању текста/романа „захвати” што више, да се посредством књижевности сагледава и упознаје живот, у свим његовим бојама.

МЛАДЕН СТАНИЋ

Средња школа за информационе технологије, Београд

ЧИТАЛАЦ, ПИСАЦ И КЊИЖЕВНО ДЕЛО: ЧЕМУ НАС (НИ)ЈЕ НАУЧИЛА НАРОДНА КЊИЖЕВНОСТ?

Школа:	Средња стручна школа
Разред:	IV
Тема:	Читалац, писац и књижевно дело: Чему нас (ни)је научила народна књижевност?
Циљ / циљеви учења:	<p>Ученици свеобухватно, темељно и аналитично приступају сагледавању уметничке творевине, као производа културе, који собом носи утицај средине у којој настаје, времена у коме је створена, те очекивања публике за коју се ствара.</p> <p>Кроз увиде до којих ће се доћи током часа ученици се оспособљавају за критички однос према делу, увиђају сврсисходност и сложеност аналитичног приступа тумачењу, усвајају нове теоријске појмове и упознају нова књижевна дела.</p> <p>Саживот књижевности, њених стваралаца и рецепијената постаје ученицима приближенији, конкретизован и мотивишућ за наставак рада у области читања и тумачења дела књижевности.</p>
Задаци:	<p>а) образовни:</p> <p>Ученичко подсећање на песму <i>Бановић Страхиња</i>, те њено поновно читање, које ће бити извршено пре часа обраде наставне јединице „Читалац, писац, књижевно дело”, а које је део истраживачких задатака предочених ученицима пре часа обраде, те њихов рад у групама на упознавању са трима драмама: <i>Страхиња Бановић</i> Милана Огризовића, <i>Страхињић Бан</i> Будимира Граховца, <i>Бановић Страхиња</i> Борислава Михајловића Михиза и филмским сценаријом <i>Соко</i>, Александра Саше Петровића, који, такође, спадају у истраживачки рад ученика; испуњавање образовних задатака часа отвара, односно, отпочиње још пре реализације часа.</p> <p>Подсећањем на суже народне песме и указивањем на важна облежја усменог стваралаштва, на часу ће ученици усвојити појмове као што су варијантност, хоризонт очекивања, рецепција књижевног дела, колективна творевина.</p> <p>Поред одлика народне књижевности, на часу ће се обрадити структура драмских дела, увести позитивистички погледи на тумачење књижевне творевине, те биографизам, унутрашњи и спољашњи приступ књижевном делу.</p> <p>б) васпитни:</p> <p>Васпитни циљеви огледају се у подстицају ученика на промишљање о порукама и идејама које долазе кроз слојевиту структуру књижевних творевина.</p> <p>Схватање атмосфере у којој је народна песма испевана, као и доминантних расположења и идеја у њој, које су током времена доживљавале различите трансформације, односно разумевање потребе, жеље и начина на који су настала драмска дела инспирисана народном песмом јесу основни васпитни задаци часа. Уз њих, неизоставно, иду и запитаности о моралним аспектима који су врло наглашени у делу, односно: проматрање, вредновање и разликовање морално исправних и морално неприхватљивих поступака, стереотипија у друштвима различитих времена, етичких кодекса појединца и заједнице.</p> <p>Кроз мотиве, стваралачке тенденције и поруке које ће ученици препознавати биће упућени на откривање врлина књижевних јунака, али и освешћивати слабости и мане које су свима блиске и познате.</p>

Задаци:	<p>Нужно је ученике позвати на критички став при проматрању биографских података у контексту тумачења књижевног дела. Потребно је да закључе у каквим су односима време настанка дела, ауторова / колективна социјална позиционираност и само уметничко дело, те просудити да ли је и колико (само) биографски приступ погодан за тумачење дела.</p> <p>в) функционални:</p> <p>Тематско богатство и идејна сложеност коју пружају различита уметничка дела инспирисана интернационалним мотивом праштања, који је део народне епске песме, као и каснијих уметничких творевина, подстиче остваривање функционалних задатака који се везују за откривање слојева дела, те већег броја тема и мотива, као и проблемских питања.</p> <p>Подстицање ученика на истраживачко читање неопходно је како би се пред њима отворио свет дела у својој целисти и пуноћи. Кроз то ученици постају свеснији да ствари, ни у књижевности, као ни у свом свакодневном животу, никада не би требало да сагледавају једнострано нити површно, већ аналитично и критички.</p> <p>Ученици се усмеравају ка размишљању о тежњи за савршеним у оном чиме се баве, о преданости и ангажованости, бескомпромисној истрајности.</p> <p>Као посебно вредан функционални задатак издваја се и навођење ученика на емпатични приступ свету дела. Тако ученици постају бољи реципијенти, али и тумачи дела.</p>
Наставни предмет:	Српски језик и књижевност
Садржаји наставног предмета:	Обрадом народне епске песме и њеном везом са драмским врстама, те једном уметничком песмом, долази се до откривања значаја стваралачко-аналитичког троугла књижевно дело – аутор – читалац, тако што се подстичу унутарпредметне корелације, али и корелације Српског језика и књижевности са другим наставним предметима: Социологијом, Психологијом, Историјом, односно са другим уметностима: драмском, филмском.
Методе / стратегије:	дијалoшка, монолошка, текстовна, метода показивања
Облици рада:	фронтални, индивидуални, групни
Неопходни материјали и средства:	<ul style="list-style-type: none"> • Презентација; • Николић Ј. Милић Б., <i>Читанка са књижевнотеоријским појмовима за први разред средње школе</i>, 2012; • Граховац, Б., <i>Страхињић Бан</i>. Скопље, 1926; • Михајловић, Б., <i>Бановић Страхиња</i>. Београд, 1963; • Ogrizović, M., <i>Strahinja Banović</i>, Zagreb, 1913; • Петровић, А., <i>Соко</i>, Београд, 2012.
Период реализације:	Два часа у истом дану; предвиђено време реализације је, дакле, деведесет минута.
Место реализације:	Учионица
Реализатор	Професор српског језика и књижевности

Очекивани исходи	Кључне активности учења	Активности наставника	Начин вредновања процеса и продуката учења
<p>Ученици ће на часу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обновити знање везано за одлике народне књижевности; • моћи да се подсете се одлика драмског дела; • усвојити нове књижевнотеоријске појмове; • сагледавати књижевност у ширем контексту: у односу на време стварања, личност аутора, сопствену личност; • радити на сагледавању условљености књижевних и друштвених појава: историјских, социјалних, идеолошких; • упознати вредности нових књижевних дела; • развијајући критичко и логичко мишљење увидети значај и особености појединачног књижевног дела; • анализирати узрочно-последичне везе између историјских и друштвених околности и њиховог утицаја на развој уметности; • развијати аналитичко мишљење; • проширивати сазнајне видике, односно бити подстакнути и мотивисани за читање књижевних дела; • развијати унутрашњу мотивацију за истраживачки рад у сфери књижевности. 	<ul style="list-style-type: none"> • Активност ученика почиње још пре самог часа обраде кроз истраживачке задатке и рад у групи. • Ученици су подељени у четири групе са по пет чланова. Задатак који имају сви ученици јесте да се подсете песме „Бановић Страхинија” коју су обрађивали у првом разреду средње школе. • Свака група бавиће се различитим књижевним делом које је настало инспирисано народном епском песмом, али подела задужења у оквиру група биће иста или слична. • Прва група бавиће се драмом Милана Огризивића, <i>Страхинија Бановић</i>, друга група драмом Будимира Граховца, <i>Страхинић Бан</i>, трећа група <i>Бановић Страхинић</i>, Михизовом драмом, а четврта филмским сценаријом <i>Соко</i>, Александра Петровића. • Чланови група, које су формиране према методички препорученим критеријумима, а који су сврсисходни и усклађени са циљевима часа, потребно је да своје излагање заснују на пет тачака: биографија аутора, време и контекст настанка дела, садржај дела, однос дела и народне епске песме, утисак/ закључак о анализираном делу – лична/ групна запажања. • На самом часу, сваки од чланова групе имаће прилику да излаже, али и да активно учествује у дискусији у сваком од делова часа. 	<ul style="list-style-type: none"> • У уводном делу часа наставник подсећа ученике на варијанту песме <i>Бановић Страхинија</i> коју је Вуку Караџићу испевао Старац Милија, предочавајући генезу настанка најпознатије варијанте ове песме. • Већ у уводном делу, кључно је указати на питања варијанте, рецепције публике, те проблематизовати контекст стварања и ствараочеве могућности. • Током излагања група, наставник бележи најважније појединости на табли, а своје излагање прати припремљеном презентацијом. • Ученике стимулише на дискусију, између осталог, и инсертом из филма <i>Бановић Страхинија</i>, али и откривањем савремене књижевне творевине – песме Милене Марковић, у завршном делу часа. • Дакле, наставник од улоге предавача, прелази у улогу координатора рада и фасилитатора знања, како би подстакao ученике на извођење адекватних закључака када је однос књижевног дела, читаоца и аутора у питању. 	<ul style="list-style-type: none"> • Процес вредновања ученичког ангажовања на часу одвијаће се како за време двочаса, тако и на следећем часу, за када се ученицима задаје домаћи задатак. • На самом часу наставник: <ul style="list-style-type: none"> - посматра ученичко учешће, аргументацију, проблематизовање и запажања; - процењује дате одговоре, али и постављена питања ученика; - проверава разумевање идејних и тематских целина путем ученичког формулисања одговора и излагања; - сагледава стил и језичку ваљаност ученичког израза при обликовању исказа.
<p>Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) рад са подацима и информацијама; 6) решавање проблема; 7) сарадња. 		

ОПИСАТИ ПЛАНИРАНИ ТОК НАСТАВЕ И УЧЕЊА

УВОДНИ ДЕО (временски артикулисан на 17 минута):

Наставник користи уводни део часа како би се обновило ученичко знање о варијанти песме *Бановић Страхиња* од 810 стихова, коју је Вуку Караџићу испевао Старац Милија 1822. године, али и како би се покренула поједина важна проблемска питања:

- Зашто нам може бити важно да знамо ко је Бановић Страхиња?
- Утичу ли историјски факти на сагледавање личности у књижевности?
- Како се спрам овог питања односе ваша знања о Марку Краљевићу као историјској личности и јунаку народних епских песама?

Поједина сведочанства дају сугестије да је Бановић Страхиња могао бити Ђурађ Страцимировић Балшић, господар Зете у периду од 1385. до 1403. године, но историјских и културних потврда је мало за тако нешто. Уз свест да усмена традиција прилагођава, преобликује и ствара ликове какви су потребни онима који традицију треба да приме и одржавају је – реципијентима, мало би било од помоћи све и да имамо поуздана сведочења о томе ко је Страхињи заиста био. Као што се од лика Марка Краљевића створила идеја о ненадмашивости српског јунака, тако се и од Бановић Страхиње створио идеал човечности. Гест праштања, који није својствен чак ни јуначком етосу даје јунака који својим примером изневерава хоризонт очекивања тадашње публике, али остаје као изузетан пример у народној епизи.

Говорити о хоризонту очекивања није ништа друго до сагледавање процеса настанка једног дела. Народни певач некада био је много изложенији свести о очекивањима публике, па је своје дело стварао тако да оно буде интересантно, динамично, прихватљиво за заједницу у којој је.

- Мислите ли да драме које сте анализирали врло јасно означавају ко је њихова циљана читалачка публика?

Ученици би требало да уоче да дела која су обрађивали јесу стварана под одређеним идеолошким и социјалним преокупацијама њихових аутора. У нејвећој мери ће изабране драме осликавати политички, социјални и идеолошки став својих аутора, те стога хоризонт очекивања савременог реципијента може бити изневерен, али, сасвим извесно, у времену како су дела објављена, било је публике која је желела управо једно такво остварење.

- На који начин књижевност може да превазиђе тренутно актуелне друштвене околности и свођење на једнозначност, те тако постане „велика“?

Бављење општељудским проблемима и појединостима које чине живот, запитаошћу и преиспитивањем духовних, интелектуалних, емотивних слојева и аспеката личности, у оквиру ма ког сижеа, изнедриће дело универзалних вредности. Стога песма *Бановић Страхиња* јесте изазовно дело за тумачење, јер мотив праштања опстојава као универзални мотив, над чијом се реализацијом и сами често запитамо – Да ли опростити? Под којим условима неком опростити? Шта праштање заправо јесте?...

Мотиви који се јављају у готово свим књижевностима света називају се интернационални мотиви. Они носе универзалне вредности, попут опраштања или универзалних мана и слабости, попут преваре.

- Пропознајете ли ове мотиве у другим делима која сте обрађивали? Како се приступило њиховом обликовању?

Мотив преваре није нов за ученике, са њим су се сусретали кроз различите епохе и различита књижевна дела, али је важно размотрити аспекте овог чина и ученичко поимање самог термина.

- Шта за вас јесте превара? Ко и на који начин може да нас превари?

Рецимо, Бановић Страхинија није усамљен епски јунак када говоримо о доживљавању издаје. Ту су и Краљевић Марко, Зрнић Никола, Поповић Стојан, Петар Варабинче. Но, оно што одваја овог епског јунака од осталих јесте мотив опроста, који ће бити заступљенији у надолазећој књижевности, делима деветнаестог, двадесетог и двадесет првог века.

Преко различитих варијаната преварених мужева, откривамо да песма *Бановић Страхинија* својим исходиштем – опростом, одудара од очекивања, односно изневерава их.

- Зашто се то десило? Како народни певач утиче на то? Зашто би изменио крај који би према народном постулату „Око за око зуб за зуб” требало да буде другачији?

Запитаност ове врсте није изазовна само ученицима који ће предочавати различите моралне аспекте личности јунака који нас наводе на то да он може да дела другачије од осталих, рецимо, изостанак суровости коју други имају, свест о важности туђих живота и слично.

Ученицима треба скренути пажњу да они нису једини који промишљају о овом проблему, већ да су то чинили и многи књижевни зналци раније:

Богдан Поповић истиче да јунак прашта јер неки људи просто опраштају. Миодраг Павловић тврди да нема речи о опраштању већ само о поклањању живота, а да управо тај поступак може бити казна. Наилази се и на мишљење да народни певач заправо ствара инверзију природног тока мисли и умеће у завршетак песме стихове, који би, по логици ствари, дошли касније, пре него што је очекивано, па би тако премегањем заврших стихова:

*Ал' ћу стопит' сву тазбину моју,
„Немам с киме ладно пити вино;
„Но сам љуби мојој поклоню.“
Помало је такијех јунака,
Ка' што бјеше Страхинићу бане*

фигурама које данас препознајемо као хистерологију и парентезу, народни певач Страхинићу одлуку поткрепио само тренутним одлагањем решења.

Оно што може бити занимљиво јесте и сагледавање исхода песме у контексту интернационалних појава праштања – једно од мишљења доводи у везу Влаха Алију и индијског бога доњег света Валеса, па сугерише да све што се спасило из тог света јесте предодређено на чињење добра. С друге стране, Орфеј избавља Еуридику из доњег света, а Менелај, архетип човека који прашта, врло је близак својим карактером Страхини.

- Како се вама чине сва ова различита гледишта? Колико у књижевности смемо бити креативни при тумачењу, а шта нас може одвести у погрешном правцу?

Сходно наставној јединици која се обрађује, ученици морају бити упознати са „опасношћу читавања”, односно морају знати да своје ставове аргументују кроз појединости које се налазе у самом делу и да граница анализе сеже до доброг и основаног компаративног сагледавања. Само на тај начин ревносан читалац постаје и добар тумач. Различита размаштавања и повезаности увек су пожељни, нарочито у стваралачким тежњама ученика, али при проматрању књижевне творевине морамо се водити својим знањем, искуством и смерницама које сасвим поуздано можемо пронаћи у делу.

Варирање у карактеру јунака, односно у сагледавању карактера, доводи и до варирања његових поступака. Преко предочавања варијаната ове народне песме, те истицања варијантности, као суштинске особености усмене уметности речи, потребно је ученике подстаћи на проматрање раличитих условљености, међу којима су врло важни фактори и публика, односно читалац, те време настанка варијанте, како би се усмена творевина формирала и одржала.

Као што су ученици проматрали различите драме настале према народној песми, тако је и на саму песму утицала једна или више већ познатих варијаната.

Познате варијанте доносе различите сијее: Валтазар Богишић, у *Народним пјесмама из старијих, највише приморских записа I* бележи варијанту у којој нема опроста већ долази до казне. Сродна овој варијанти јесте и она коју објављује Дубровчанин Ђуро Ферих, *Piesan od Banovich Strahje*.

Одломке песама ученици могу видети путем презентације коју је наставник припремио.

Тек у 19. веку добијамо познату варијанту која својим бајковним карактеристикама (подела сијее на бајковне елементе урађена је према класификацији коју Владимир Проп даје у свом делу *Морфологија бајке*) бива високо вреднована од стране публике, те записана од стране Вука Стефановића Караџића.

- Зашто је важно познавати предисторију једног дела? На који начин вам ова знања осветљавају пут ка бољем разумевању тежњи науке о књижевности?

Сврховитост ваљаног тумачења садржана је у свеобухватном поимању свих појединости које су утицале на настанак једног дела, а задатак реципијента јесте да књижевно дело открије у његовој пуноћи, па да на тај начин схвати и прошири своје знање о духу времена у ком дело настаје, мотивима за настанак, аспектима којима се дело бави у контексту епохе у којој је стварано. Тако делови науке о књижевности: књижевна историја, теорија и критика, јесу савезници тумачу у бољем перципирању и поимању књижевности.

ГЛАВНИ ДЕО (временски артикулисан на 60 минута):

Наставникова предочавања везана за темељност при приступу једном књижевном делу имаће исходишта код формулисања ученичких излагања увида до којих се дошло кроз групни рад, али је покренут и процес промишљања о књижевном делу који ће своја исходишта наћи у ученичким домаћим задацима.

Након упознавања живота једног усменог остварења, прећи ћемо на резултате групног рада ученика који је за циљ имао анализу драмских дела и филмског сценарија, као индивидуалне творевине, али и проматрање уметничног дела у односу на познатну епску народну песму.

Свака од група имаће до десет минута за своја излагања, која могу да осмисле у складу са сопственим афинитетима: могу се служити презентацијама, анимацијама, видео-снимцима....

Прва група:

Драму који издаје Милан Огризовић 1913. године врло лако можемо схватити као тенденциозну, јер време настанка дела и биографија аутора дају оправдање за овакво гледиште. Наиме, гласноговорник хрватске Чисте странке права, Огризовић, не гледа на идеју југословенства благонаклоно, нарочито не на српски утицај на будућу зајед-

ницу, па у свом делу тривијализује или чак потпуно детронизује јунаке, симболе и саму фабулу. Анђелија љуба и арапин Алија који се јављају у драми готово су једини потпуно рационални ликови, док сви остали делају изразито нагонски, готово само инстинктивно. Велико одступање од сижеа народне песме огледа се и у опросту који је дат, али не због моралне узвишености јунака већ због лабилности и превртљивости Страхињине, те почињене преваре са чобаницом Маром. Ова драма снижава морал жена, те њена потенцијална исходишта остају само тачке могућег које се називу.

Извод из дела:

Milena. A od mene kruške dvije

Strahinja. Da i ruka s njima smije! (poljubi je u голу podlakticu)

Cvijete. A u Cvijete meda nađi.

Strahinja. Od meda je celov slađi. (poljubi naglo Cvijetu)

...

Strahinja. (obujmi Dunju oko boka i zabaši joj glavu u grudi) Čim mirišu njedra tvoja?''

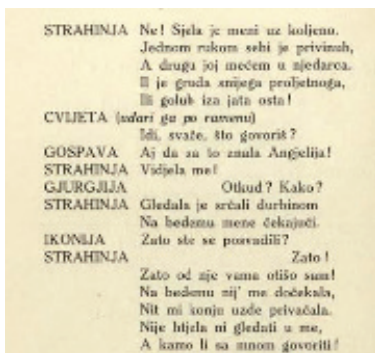
Strahinja. Ne zamjerte šure šali.

Jugovići. Idi zete, ne budali!

I to ovde smiješ sada.

Strahinja. Đakonijam' i to spada!

Међу кључне разлике драме и народне песме убраја се и Анђелијина жеља да оде од Страхиње:

Овај мотив сличан је оном који можемо уочити и у Михизовом делу, што би трећа група требало да примети, па би на тај начин ученици могли међусобно да размене утиске и отворе излагање следеће групе.

Трећа група:

Дело Борислава Михајловића Михиза које је својеврсни анахронизам, како сам аутор истиче, није само слика света у ком жене води рацио и тиме су одвојене од непромишљених или лакомислених мушкараца већ критика сваког друштва, па и оног у ком Михиз живи.

Слојевита структура открива низ односа и задира у питање поимања историје као конструкције коју сами желимо. Откривајући лик Мајке Југовића као кључан за многе историјске догађаје, аутор не исмева, он оштро, иронијски, прави отклон од чињеница које познајемо и упућује позив на преиспитивање. Зато ово дело не носи само причу о јунаку и његовој етичкој исправности, иако се у великој мери заснива на сижеу народне

песме, већ анализира и осврће се на уврежене поставке у друштву које увек ваља изнова анализирати и преиспитивати. Опрост је у овом делу потпуно мотивисан:

STRAHINJA: Pa to što sam rekao. Ona mi je dala svoju ruku. Ja nikada nisam od nje ništa više ni dobio do njenu ruku i njeno telo. I nikada me nije obmanjivala u tom pogledu. I ona i ja smo znali, ja bolje nego ona, da je ljubav nešto što se ili mora, ili ne može.

ŽENA (skoro više): Pa da, vi ste savršeni. Požrtvovani, korektni, sve razumete, sve praštate, vi imate dobro srce, vi ste... A znate li vi, čoveče dobrog srca, da je surovije to što vi sa mnom radite nego ono što mi oni spremaju. Ej, čoveče, mene je vaša majka proklela, svoga sveca je za mnom bacila.

Михизово дело из 1963. године, баш као ни народна епска песма, не носи име Страхинјине љубе, али одступа, рецимо, од карактеризације Влаха Алије као лошег, негативног јунака. Жена као производ сопствених жеља и тежњи, биће приказана готово истоветно у драми Будимира Граховца, коју анализира друга група, те то може бити тачка у којој ће се међу групама развити размена идеја:

ŽENA: Gospodar sam ja sama sebi. A dvori su Banović Strahinje, plemića i viteza srpskog koga nema ovde, inače vi ne biste prekoračili ovaj prag, sem kao rob.

Запитаност за смисао човечног, репресију моћних и самовољу власти додаје још један слој делу које је својим значењским и симболичким креацијама надградило и осветлило народну песму, не само у једном културно затвореном простору, каквим Михиз доживљава тадашњу југословенску сцену, већ у готово свим временима и на свим просторима који желе истину.

Друга група:

Ако је мотив изузетне жене која своју позицију темељи на споственој самодовољности и самосвести спона између Михизове и драме Будимира Граховца *Страхинјић Бан*, из 1926. године, онда се мора повући паралела и између Огривовићеве и Граховчеве драме. Зашто? Насупрот Милану Огривовићу, Будимир Граховац има жељу да истакне надмоћ, силу и снагу српског народа, а инспирацију налази и у Првом светском рату, у ком је учествовао.

Већ посвета овог дела, упућена Душану Крајиновићу, ратном другу, открива околности стварања:

Било нас је на хиљаде браће. Дошли смо на границу и одмах почели писати. Многа наша браћа помреше на том Пољу Рада. Ми остали ишли смо до краја и писали, колико је ко могао и како је ко умео

Каталогом српских земаља хиперболише се моћ и углед српског национа, па и лик Турчина бива искоришћен како би се показала морална девијантност свих оних који су издали српски интерес, јер није реч о правом Турчину, већ о потурици, Младену Моравцу.

Интересантно је да ни овде, иако намера постоји, Влах Алија није показан као рђав лик, а сиже народне песме се у већој мери прати.

Четврта група:

Последња група се бавила филмским сценаријом *Соко*, Александра Петровића. Сам филм настао је на темељу народне епске песме и у највећој мери се задатог сижеа и држао. У поређењу са осталим уметничким остварењима, најмање је тенденција које су неуметничке у овом делу. Извесна надградња овог дела огледа се у симболу сокола,

обредном прескакању ватреног обруча, сусрету јунака са вуковима. Оппрост до кога долази на религиозно и магијски јаком месту – у манастиру, уноси у филм метафоричну сликовитост, али и опомиње на историју у којој су жене, међу којима, рецимо, и Јефимија, трпеле и испаштале и за оно за шта саме нису биле, нити су могле бити, криве. Детаљи попут војске коју чине блудници или идеје о монахињама као грешницама, доприносе квалитету, али и уметнички ванредно инкорпорираним елементима у филм.

По завршетку излагања пустиће се и краћи инсерти из филма по избору групе.

Након уочених сличности и разлика са народном епском песмом, али и међу самим остварењима, групе долазе и до увида да се у одређеним драмским делима на истовестан начин приступа појединим мотивима.

Тако садржај књижевних текстова потакнутих истовестним подтекстом, односно предлошком из усмене уметности речи, постаје повод да уметничке творевине комуницирају међу собом.

Ученике треба подстаћи на размишљање и развити дискусију у следећим правцима:

- Како време стварања утиче на садржај?
- Које интенције видите као кључне када је разлика у карактеризацији ликова у питању?
- Шта је то јуначки етос и како се третира? Зашто је то тако?
- Где су споне између савременог тренутка и сваке од тих драма, тј. филмског сценарија?

ЗАВШНИ ДЕО (временски артикулисан на 13 минута):

Ученици својим компаративним сагледавањем, анализом, промишљањем према задатим смерницама, критичким приступом и трудом да формулишу своје идеје већ су дубоко зашли у рецепцијски најсложенија поља.

- На који начин бисте данас изразили врлину, којим гестом? Твитом? Слањем поруке? Како се праштање данас вреднује?

Актуелизација проблема предочених у књижевним делима заправо је ученичко освешћивање још једног од захтева књижевности – да поучи, подстакне на преиспитивање, да нас измести из себичности и приближи есенцији живота. Анализирана дела требало би да пробуде жељу код ученика да преиспитају сопствена морална начела и схватања, те да раде на побољшању онога што уоче као сопствену слабост.

- Колико су вам вантекстовни елементи били важни, а колико занимљиви? Колико ми као читаоци учествујемо у стварању једног књижевног дела?

Вантекстовне условности неминовно утичу на чин стварања, па и (пре)обликовања дела, а у зависности од личности аутора, његове жеље да наметне идеолошко, филозофско или политичко гледиште и само дело ће „трпети“.

Наша спремност да објективно приступимо тумачењу дела одвојиће нас од позитивистичких механизма тумачења, али не смемо потпуно искључити све методе које познајемо већ сврховито и пажљиво ваља бирати алате за тумачење.

Читалац, тако, има прилику да се поистовети са светом дела, да верује аутору или јунаку или лирском субјекту, на основу сопствених, већ изграђених уверења и ставова, али и може суштински да се не сложи са оним што чита, но мора да буде спреман да кроз анализу увиђа вредности које дело собом носи: мотивацију поступака, структуру и сложеност ликова, свет дела у филозофској и психолошкој дубини и нијансираности и слично. Стога, ма какво мишљење имали, да ли нам, рецимо, био ближи романтизам

или егзистенцијализам, морамо бити у стању да препознамо значај књижевног дела и добро књижевно дело као такво.

Интересовање за народну књижевност постоји и данас. Конкретно, песма којој смо посветили два часа и данас ауторе инспирише да стварају.

Ученицима ће бити пуштена песма Милене Марковић, *Малена Бањска* уз сугестије да пажљиво слушају текст, потом да га сами прочитају, па да размисле о следећим питањима:

- Осветљава ли ова песма једно ново значење народне песме?
- Како лично и колективно налазе своја исходишта у овој песми?

Ауторка песме, о чему сведочи њена биографија, уноси елементе проживљеног, односно биографског у своје дело тако што песму гради преко неколико кључних тачака: ЈА – ДРУШТВО – ТРАДИЦИЈА – УМЕТНИЧКО ДЕЛО.

Нова перспектива је перспектива особе која лично уклапа у друштвени оквир, слике девојака крај пута, а потом и у традицију, јер „Неко беше Страхињићу Бане”. На овај начин, готово савршено је осликан циклус односа реципијента (Милена Марковић која познаје народну песму), књижевног дела (што сама песма јесте) и публике (друштва, односно читалачке публике Милене Марковић).

Домаћи задатак:

Данашњи двочас отворио је низ перспектива за проматрање књижевног текста, низ нових могућности за доживљавање, сагледавање и прихватање једног дела. Зато, домаћи задатак који ће ученици имати огледа се у њиховом стваралачком раду.

Изаберите један од три задатка и кроз недељу дана будите спремни за анализу задатка. У складу са сопственим афинитетима можете да:

- Напишите један есеј о песми *Бановић Страхиња* тематизујући оно што је вама важно: лик Страхиње, лик његове љубе, морални поступак... а на основу грађе која вам се чини најинтересантнијом;
- Напишите једно дело: песму, причу, драму... инспирисани увидима до којих смо данас дошли;
- Урадите једно мало научно истраживање: Ком демону из словенске митологије би Бановић Страхиња био најближи?

За литературу узмите: *Митолошка бића српских предања*, Слободана Зечевића или *Српски митолошки речник* доступан на линку: <https://vdocuments.mx/srpski-mitoloski-recnik-grupa-autora-5623f6c30bfb7.html>;

- Направите мултимедијалну презентацију/ краћи филм који ће тематизовати оно што вам се учинило најинтересантнијим када је реч о делима инспирисаним Бановић Страхињом.

Прилози:

Истраживачки задаци дати ученицима:

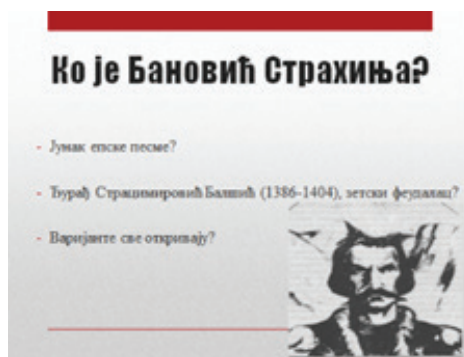
1. Подсетите се песме *Бановић Страхиња* коју сте радили у првом разреду средње школе.
2. Размислите који би мотиви могли да се издвоје као кључни у њој.
3. Које се моралне дилеме и етички сукоби јављају у песми? Зашто до тога долази?
4. У контексту конкретног дела, у зависности од групе којој припадате:

- Прикупите информације о биографији аутора драмског дела;
 - Утврдите и анализирајте контекст стварања драмског дела;
 - Припремите се да говорите о садржају дела;
 - Уочите разлике између дела којим се бавите и народне епске песме;
 - Будите спремни да изнесете своје утиске о делу које обрађујете.
5. Промислите шта све условљава настанак, а потом и живот једне књижевне творевине.
 6. Истражите како се дело којим сте се бавили данас котира међу читалачком публиком.
 7. Размислите шта је то што вас привлачи једној књижевној творевини: њен аутор, тема, изглед издања...

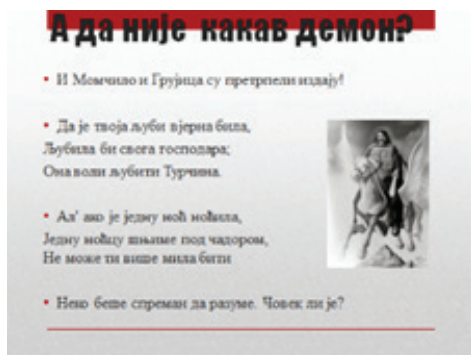
Коришћена презентација:

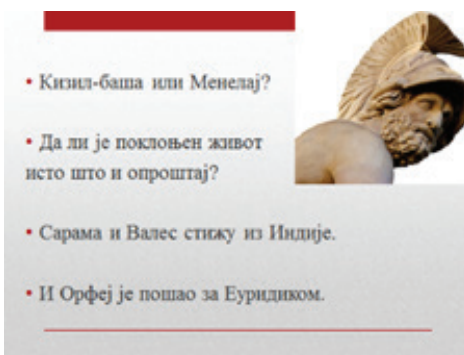
Слајд 1

Слајд 2

Слајд 3

Слајд 4

Слајд 5

Слајд 6

Ђуро Ферих, Pjesan od Banovich Strahje

- Рукопис Југословенске академије знањности и уметности, из заоставштине Ивана Куљезића.
- Најкасније из друге половине 18. века.

Изама му другу берку своју,
Од ње млађу а још мле а јешу,
Тор је ушва за љубоку своју,
Веселе се (х) двоју позракю,
Еј вагеке, Бановић Стрја,
Те (ка) ватенка сракогу осмат,
Поштатка га даскака а берда,
Те (гаје) вапшто сракогу одраца.

Слајд 7

Бановић Страхиња каквог смо упознали (ако смо га икад упознали)

- 1822. године Старац Митија спевао је Вуку ову песму;
- „ Да такога не има совала“

Бајковно:

1. један од чланова породице одлази од куће;
2. змишљивач идући члану породице;
3. познати су несрећа или недостатак, јунак мора отићи, или га неко шаље;
4. јунак одлучује да ли ће ићи;
5. јунак напушта дом;
6. јунак се испитује, како би завредео дар;
7. јунак поседује чаробни предмет;
8. јунак долази до места које тражи;
9. јунак и змишљивач се боре;
10. јунак је обележен;
11. змишљивач је побеђен;
12. првобитна несрећа и недостатак се решавају;
13. јунак се враћа.

Слајд 8

Бановић Страхиња каквог смо упознали (ако смо га икад упознали)

- 1822. године Старац Митија спевао је Вуку ову песму;
- „ Да такога не има совала“

Бајковно:

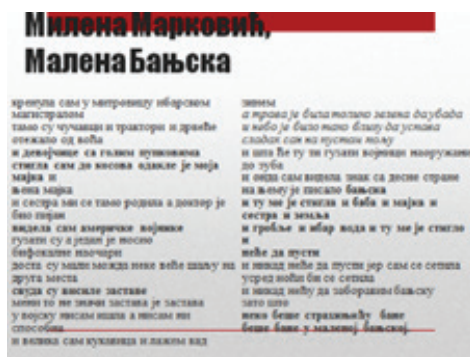
1. један од чланова породице одлази од куће;
2. змишљивач идући члану породице;
3. познати су несрећа или недостатак, јунак мора отићи, или га неко шаље;
4. јунак одлучује да ли ће ићи;
5. јунак напушта дом;
6. јунак се испитује, како би завредео дар;
7. јунак поседује чаробни предмет;
8. јунак долази до места које тражи;
9. јунак и змишљивач се боре;
10. јунак је обележен;
11. змишљивач је побеђен;
12. првобитна несрећа и недостатак се решавају;
13. јунак се враћа.

Слајд 9

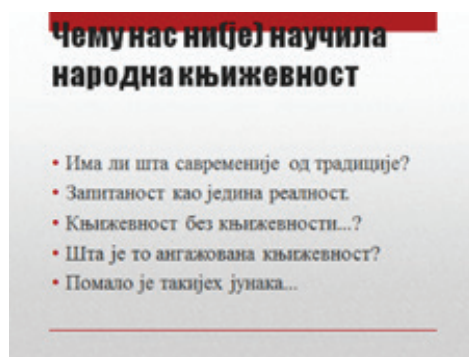
Александар Петровић, Соко

Курве и барабе! Слоници и коракци! Дрва очи не проба вадити! Ви сте слепи козочину! Штета је њавога? Турма блесак! — А пре и после тога! — Зрак...

Слајд 10

Слајд 11

Слајд 12

Коришћени линкови:

Филм *Бановић Страхиња* (1981):
<https://www.youtube.com/watch?v=l6POOLpNRAw>

Милена Марковић говори песму *Малена Бањска*: <https://www.youtube.com/watch?v=jvq4TOtuNUE>

Изглед табле:

Читалац, писац и књижевно дело: Чему нас (ни)је научила народна књижевност?
<ul style="list-style-type: none"> - рецепијент - хоризонт очекивања - интернационални мотиви - варијантност <ul style="list-style-type: none"> • Милан Огризовић – <i>Бановић Страхиња</i> – драма о: неморалној српској господи, љубави на Страхињин начин, изузетној жени, поклањању живота; • Борислав Михајловић Михиз – <i>Бановић Страхиња</i> – Ово није историјска драма. Зато су анахронизми у њој намерни и када су случајни; • Будимир Граховац – <i>Страхињић Бан</i>: Огризовић само сасвим другачији; • Александар Саша Петровић - <i>Соко</i>: уметничка надоградња песме. <p>ЈА-ДРУШТВО-ГРАДИЦИЈА-УМЕТНИЧКО ДЕЛО</p> <p>Милена Марковић - <i>Малена Бањска</i></p> <p>Домаћи задатак: есеј, уметничко дело, мултимедијални садржај или мало научно истраживање</p>

КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ ИЗВОРИ:

- В. Бајчета, „Бановић Страхиња” Борислава Михајловића Михиза – драма „хотимице погрешног наслова”, *Летопис Матице српске*, год. 193, књ. 500, св. 3, 2017.
- Х. Барић, Нетко бјеше Страхињићу Бане... (Скица за методолошку студију), *Чланци и есеји*, Београд, СКЗ, коло 44, књ. 304, Београд, 1943.
- Р. Божовић, О синкретичкој контаминацији и функцији јунака „странца” из колизије у песми „Бановић Страхиња”, *Књижевна историја*, 1979.
- Ј. Деретић, Бановић Страхиња – типолошки оглед, *Есеји о народном песништву*, Београд 1978.
- *Други о Михизу*, прир. В. Јанковић, М. Јанковић. Београд, 1998.
- С. Зечевих, *Митска бића српских предања*, Београд, 2008.
- В. Стефановић Карацић, *Српске народне пјесме, књига друга*. Београд, 1893.
- А. Афанасјева Колева, Песма о Страхињићу Бану у бугарској епској традицији, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 1988.
- Н. Љубинковић, *Трагања и одговори*, ИКУМ, Београд, 2010.
- В. Матић, Бановић Страхиња и дервиш, *Психоанализа митске прошлости* III, Београд 1983.
- Р. Меденица, *Бановић Страхиња у кругу варијаната и тема о невери жене у нашој народној епизи*, Београд, 1965М.
- Митрић, Моћне жене у мушком свијету, *Радови Филозофског факултета* (у Источном Сарајеву – Пале), Год. 16, књ. 1/1, 2014.
- З. Мркаљ, *На часовима српског језика и књижевности*, Београд, 2011.
- *Народна књижевност: речник*. Београд, прир. Р. Пешић, Н. Милошевић-Ђорђевић, Београд, 2011.
- В. Недић, *Вукови певачи*, Београд 1982.
- М. Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд, 2009.
- Е. Нојман, *Velika majka: fenomenologija ženskih oblika nesvesnog*. (Prev.) Beograd, 2015.
- Е. Нојман, *Amor i psiha: psihički razvoj ženskog*. (Prev.) Beograd, 2015.
- Е. Нојман, *Историјско порекло свести*. (Прев.) Београд, 1994.
- М. Павловић, Песма о Страхињићу Бану, *Есеји о српским песницима*, Београд 1981, или: *Огледи о народној и старој српској поезији*, Београд, 1993.
- М. Павловић, *Припремање наставника и ученика за тумачење књижевних дела*, Београд, 2008.
- Б. Поповић, О последњим стиховима Бановић Страхиње, прешт. у: *Народна књижевност*, Српска књижевност у књижевној критици, књига 2, приредио Владан Недић, Београд 1970.
- Ј. Продановић, Бановић Страхиња и његова љуба, *Прилози проучавању народне поезије* 3/1, 1936.

- Ј. Светислав, *Obmanuti eros: žensko pitanje u srpskoj drami*, Београд, 1999.
- Б. Сувајдић, Бановић Страхиња (типолошки оглед), *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, 1993, XLI, 1, 13-38, прештампано у: *Лунаци и маске*, Београд 2005.
- Р. Džadžić, *Učini kao Strahinjić, Homo balcanicus, homo heroicus*, Београд, 1987.

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

Особеност ове припреме за час огледа се у начину на који се приступило обради наставне теме посвећене кључним књижевнотеоријским појмовима, тј. у настојању наставника да се ученицима приближе и конкретизују апстрактне категорије, кроз повезивање познатих са новим књижевним садржајима. Представљена припрема за дво/час је, у основи, добро постављена и развијена методичка студија. Реализација сложене, на интертекстуалним и трансмедијалним читањима засноване идеје, може се учинити као амбициозан и у наставним околностима тешко изводљив подухват. Међутим, имајући у виду то да се датим темама приступа у раду са ученицима старијег узраста, као и добро осмишљен концепт организације часа, уверени смо да су бројни методички изазови савладиви, а задовољство урађеним тим веће. Смисленим увођењем у наставни разговор књижевних текстова који се не налазе у наставном програму, применом групног облика рада, употребом разноврсних наставних средстава и истраживачких задатака уз тежњу ка индивидуализованом приступу, подстицајима ученика на истраживачко, критичко и теоријски освешћено читање, остварују се високе сазнајне, васпитне и практичне вредности предложеног начина рада. Плодотворно повезивање усмене и ауторске књижевности и залагање за методолошки плурализам представљају тежиште у вођењу ученика ка схватању сопствене позиције рецепијената и тумача књижевног дела. Тиме се остварује један од водећих општих циљева наставе књижевности.

МАРИЈА МИТРОВИЋ

Основна школа „Јован Јовановић Змај”, Брус

**ПЕТАЦИ, АГИЈЕВИ ДРУГАРИ (РОМАН *АГИ И ЕМА*,
ИГОР КОЛАРОВ)**

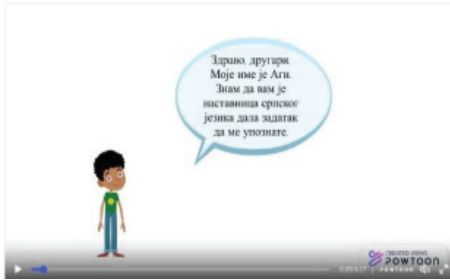
Школа	Основна школа
Разред:	Пети разред
Тема:	Петаци, Агијеви другари (роман <i>Аги и Ема</i> , Игор Коларов)
Циљ / циљеви учења:	<ul style="list-style-type: none"> • Тумачење романа <i>Аги и Ема</i>, Игора Коларова (тематско, мотивски, композиционо, идејно). • Повезивање раније стеченог знања са новим садржајима; оспособљавање ученика за разумевање, тумачење и доживљавање књижевног дела.
Задаци:	<p>а) образовни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Осврт на стваралаштво Игора Коларова. • Запажање и тумачење битних естетских елемената у роману. • Доживљавање, разумевање и тумачење прочитаног романа. • Поуздано закључивање, критичко процењивање и образлагање својих ставова и судова. <p>б) васпитни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неговање љубави према језику и књижевности, развијање читалачких навика и опште културе. • Утицај на формирање позитивних духовних и моралних вредности. • Васпитавање ученика у духу моралних вредности. • Уочавање значаја неговања пријатељства и осуда насиља. • Подстицање на критичко мишљење и закључивање.

	<ul style="list-style-type: none"> • Инсистирање на говорној култури у смислу јасног и правилног изражавања. • Развијање позитивног односа према тимском раду. <p>в) функционални:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подстицање ученика на логичко, креативно и критичко размишљање • Оспособљавање ученика за нов начин рада, другачији и занимљивији. • Примена стечених информатичких знања. • Навикавање на коришћење дигиталних технологија као начина за обраду и презентовање идеја, закључака и ставова. • Навођење ученика на тумачење дела са естетског и етичког становишта.
Наставни предмет	Српски језик и књижевност
Садржаји наставног предмета / наставних предмета који се обрађују:	Књижевност; тумачење романа <i>Аги и Ема</i> Игора Коларова
Методe / стратегије:	дијалoшка, демонстративна, текст-метода, истраживачка, метода практичних радова, игровна метода
Облици рада:	фронтални, индивидуални, групни
Неопходни материјали и средства:	пројектор, рачунар, интернет, роман, Дневник прочитаних књига, мобилни телефони, истраживачки задаци, наставни листићи које је припремио наставник, задаци за групни рад, материјал за рад самих група (хамер и стикери)
Период реализације	један школски час
Место реализације:	кабинет српског језика
Реализатор/и:	професор српског језика и књижевности

Очекивани исходи	Кључне активности учења	Активности наставника	Начин вредновања процеса и продуката учења
<p>Ученик је у стању да: са разумевањем опише свој доживљај различитих књижевних врста; илуструје особине ликова примерима из текста; вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове; развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива из књижевног дела; наведе примере личне добити од читања, напредује у стицању читалачких компетенција.</p>	<p>Поштује правила понашања и рад на часу. Укључује се у дијалошко тумачење књижевноуметничког дела. Саопштава своје критичко мишљење у вези са књижевним делом.</p>	<p>Упознаје ученике са циљевима и садржајима часа. Прати излагање ученика и рад група; приказује презентацију. Подстиче ученике да сами изводе закључке поводом обраде романа. Негује естетски доживљај књижевног дела код ученика. Развија етос ученика на основу прочитаних књижевних дела.</p>	<p>Истраживање, посматрање, слушање, усмено испитивање, праћење, процењивање, бележење, богатство речи које користе при изражавању, смисленост реченица. Кроз активности на часу, мотивисаност за рад, укљученост у саму анализу романа и израду хамера, наставник стиче увид у оствареност задатих циљева часа.</p>
<p>Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) одговоран однос према околини; 6) одговоран однос према здрављу; 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву (и предузетничка компетенција); 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција. 		

МОТИВАЦИЈА ЗА ЧИТАЊЕ РОМАНА

"АГИ И ЕМА", ИГОР КОЛАРОВ |

Задатак сваког наставника је да додатно мотивише ђаке. Наставник је направио краћи филм уз помоћ апликације Powtoon. Ђацима ће се у кратком филму обратити главни лик романа Аги, који је усамљен, вапи за пријатељима и у кратким назнакама говори о свом животу. Упућује ученике на библиотеку, како би у њој пронашли роман о њему и његовој другарици Еми, али им наводи и линк ка књизи

коју могу пронаћи на интернету. Идеја наставника је била да Аги додатно мотивише ђаке како би прочитали роман. За овакав вид мотивације наставник се одлучио зато што је игра јако блиска ученицима петог разреда.

Наставник ће ученицима дати линк анимираног филма, који је сам направио, две недеље пре обраде самог романа.

Наставник је ученике поделио на групе, сходно склоностима и досадашњим постигнућима, водећи рачуна о саставу сваке групе.

Након прочитаног романа ученици добијају линк ка Линоит огласној табли, на којој ће бити истакнути истраживачки задаци за сваку групу, као и један заједнички задатак. Заједнички задатак је да обрате пажњу на сва питања група, чак и оних којима не припадају, како би могли да учествују у раду. Сви ученици добијају задатак да се информишу о животу самог писца. С обзиром на то да постоји емисија *Вечити сјај детињства*, у којој је представљен интервју са Игором Коларовим, и у којој он говори о самом роману, ученици ће је погледати. Ученици добијају задатак да одгледају ту емисију, прочитају на интернету о његовом животу, а троје ученика из одељења **добијају** улоге: писац, новинар, Аги. Посебна пажња ће бити посвећена

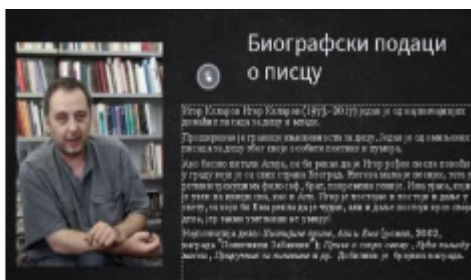
њиховом кратком обраћању учениcima, у виду телевизијске емисије, јер је реч о прерано преминулом писцу. Наравно, сви ученици ће водити Дневник прочитаних књига, који иначе пишу приликом обраде сваке лектире. Добра мотивација је предуслов за квалитетан рад. Пракса је показала да уколико се ученици на овакав начин припреме, организација часа и продукт самог рада биће квалитетнији.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА:

Иновација приликом обраде овог романа је у самом начину реализације, у употреби дигиталних материјала. Ученици усвајају нова знања код куће, а на самом часу вођени наставниковим питањима сараднички и вршњачки уче.

У уводном делу часа је неопходно да ученици приступе изради задатака, које су добили пре самог часа, али и питањима која ће наставник постављати на самом часу. Питања у вези са мотивацијом самих ученика су изабрана тако да се посебна пажња обрати на живот самог Игора Коларова, с посебним освртом на отуђеност, самоћу и један вид насиља, које је извршено над недужним дечак Агијем.

Како би код ученика пробудио знатижељу, наставник је одлучио да ученици о животу Игора Коларова сазнају преко емисије у којој ће учествовати троје ђака.

Унапред је одредио троје ученика: један од њих ће бити у улози новинара, док ће други ученик бити Игор Коларов, а један од гостију ће бити и Аги. Изражајно вођење емисије требало би да пробуди радозналост самих ученика.

Ученицима је скренута пажња да памте биографске податке из саме емисије.

ЕМИСИЈА

Новинар: Можете ли се укратко представити?

Писац: Ја сам Игор Коларов. Рођен сам 1973. године у Београду. Написао сам доста дела и посветио их деци: *Аги* и *Ема*, *Хионијине приче*, *Приче о скоро свему*, *Приручник за пингвине*, и друге. Деца кажу да су им моја дела занимљива, лако читљива, прожета дозом хумора. Нарочито им се допада роман *Аги* и *Ема*.

Новинар: Роман сте објавили 2002. године, а веће следеће године сте добили награду *Политикиног забавника* за овај роман. Да ли је тема романа плод Ваше маште?

Писац: Роман сам засновао на сопственим доживљајима из детињства. Аги је сличан мени. Имамо исти, номадски живот. И ја сам се селио седамнаест пута. Често сам у детињству био болешљив. Увек сам крај себе имао своју баку, која је Емином лику усадила сву љубав и топлину.

Новинар: Шта бисте поручили данашњим ђацима?

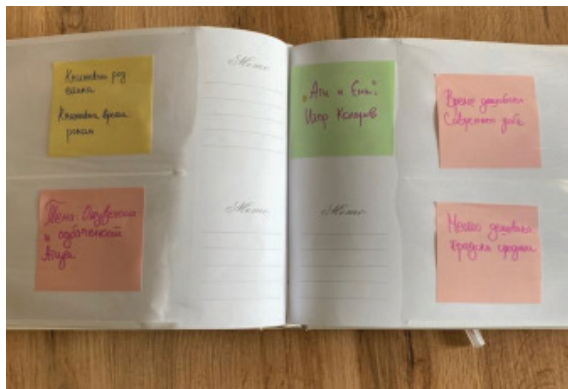
Писац: Замолио бих вас, драги ђаци, да се добро усредсредите на радњу романа, јер је реч о типу одбаченог дечака, а верујем да се данас и неко од вас понекад осети понижено и слабо. Пребрзо живимо, у чудном времену, ако бисте питали Ему, родитељи су презаузети, можда не као Агијеви, али не би ли обезбедили

егзистенцију својој деци много раде, тако да и немају довољно времена да им се посвете. Молио бих вас да обратите пажњу на тему вршњачког насиља и да уочите да је живот без обзира на све диван. Надам се да свако од вас има своју Ему, јер је живот без Еме досадан. И још нешто бих вам поручио! Без великог рада, ништа нећете постићи. Књижевност је свуда око нас, а нарочито у нама, зато читајте!

Новинар: А уколико бисмо питали Агија! Аги, шта би нам ти рекао о Игору и његовој породици, укратко?

Аги: Игор је рођен у граду који је са свих страна Београд. Његова мама је песник, тата је у ретким тренуцима филозоф, а брат, повремено геније. И има ујака, на ивици сна, попут мог. Игор је постојао и постоји у свету, за који би Ема рекла да је чудан, али и даље постоји кроз своја дела, јер људи попут њега не умиру!

Након овог кратког представљања следе утисци. Подстакнути наставниковим питањима ученици говоре да је емисије била јако занимљив, нарочито само обраћање писца, њима, ђацима петог разреда.

Следи подсећање: Ученици при обради сваке лектуре воде Дневник прочитаних књига: (биографија писца, књижевни род и књижевна врста, време и место радње, тема дела, сажето препричавање, особине главних и споредних ликова, поруке дела, најлепши цитати из дела, илустрације омиљених сцена). **Пракса је показала да су ђаци заинтересованији, уколико**

Дневник прочитаних књига воде на другачији начин. Ђаци су овог пута добили задатак да свој дневник спакују у фото-албуме. Зашто албуми за фотографије? Аги маму и тату виђа само на фотографијама или у сновима. Уосталом роман је и грађен од низа кратких сегмената, налик на фотографије, кратке приче или филмске сцене. Ученици закључују да су на сажетом простору представљене дубоке емоције и важни догађаји из света детињства. **Овакав начин мотивације је искоришћен зато што доводи до веће заинтересованости самих ученика.**

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА:

Наставник пушта презентацију, направљену уз помоћ апликације **Genially**. Ова наставна јединица служи као подстицајни елемент за успостављање **свестране корелације са свакодневним животом**, при чему ће се главна тема **тип одбаченог детета** искористити да истакне васпитне циљеве, како би се скренула пажња да размишљамо о томе како се осећа дете које нема подршку у сопственој породици и које је одбачено од вршњака.

Наставник је поделио раније ученике у групе. Истраживачки задаци су осмишљени тако да уз помоћ њих анализирамо читаву радњу романа, с посебним освртом на лик Агија, али и осталих ликова, који његов употпуњавају. Ученици **стваралачки** учествују у раду група, парафразирају прочитано и износе свој доживљај, упоређујући радњу романа са осталим обрађеним делима, као и са примерима из

свакодневног живота. Ученици комуницирају, размењују идеје, сарађују, уважавају туђе мишљење, радећи у групама.

Наставник поново пажљиво објашњава сваку групу задатака појединачно.

Задаци су осмишљени тако да свака група носи назив по једном цитату из дела, а све групе су добиле задатак да извуку мисли и духовите реченице из романа, које делују толико мудро, попут изреке или пословице:

- прва група задатака односи на Агијев однос са породицом;
- друга група задатака односи на Агијев однос са школским другарима;
- трећа група задатака односи се на Агијев однос са Емом.

Наставник води рачуна да у оквиру групе сваки члан обавља одређени део задатка. С обзиром на то да су ученици раније подељени на групе и да су већ код својих кућа проучили истраживачке задатке остаје им да на хамеру обједине своја запажања. **Овакав начин рада се показао делотворним, зато што ученици изражавају своју креативност, вежбају да се јавно представљају, а и међу самим ученицима уочава се такмичарски дух, јер сви желе да се представе у што бољем светлу.**

ИСТРАЖИВАЧКИ ЗАДАЦИ (ЗАДАЦИ ЗА РАД)

- ***Живот је нешто што у почетку не може да се разуме, касније још мање***
На основу података датих у роману покушајте да замислите Агијеву породицу и представите све оне који их чине

- ✓ Ко је Аги? Колико има година? Има ли пријатеље? Како доживљава себе? Како прекраћује своје дана без подршке најмилијих? Да ли он родитељима пружа отпор и зашто? Шта заправо он очекује од њих? (Напишите кључне речи на хамеру).

Издвојте с десне стране хамера све оне особине које Аги поседује. Заокружите оне које бисте ви желели да поседујете

- ✓ Ко чини Агијеву породицу? Како се Агијеви родитељи односе према њему, његовом одрастању, потребама, његовим интересовањима и школским обавезама? Куда они стално журе? Како се све то одражава на његова расположења и осећања? Да ли Аги има подршку најмилијих? Како на њега гледају родитељи, а како на његову другарицу Ему? Како се према њему понаша ујак, а како бака и дека? Има ли бар њихову подршку? На датом хамеру представите Агијеву породицу, као и особина које поседују. Заокружите лик који вам се допада из његове породице, па ћете уколико постоји и образложити због чега. Ставите знак узвика поред ликова чије понашање не оправдавате.
- ✓ Шта бисте поручили Агијевим родитељима? Оправдавате ли њихово понашање? Да ли је Агијева породица представник породице савременог доба? Какав је ваш однос са родитељима? Познајете ли неког из свог окружења ко налачи Агију. Своја запажања прибележите на десној страни хамера.

- ***Деца! Тако знају да буду тврдоглаво неодрасла!***

Читајући роман упознати сте са Агијевим вршњацима. Потрудите се да представите следеће:

- ✓ Како се према Агију понашају другари у школи? Може ли се он ослонити на њих? Зашто га вршњаци вербално малтретирају? Постоји ли конкретан разлог?

- ✓ Ко ме ће Аги открити своју тугу када је његов однос са школским другарима у питању? Направите паралелу између Агијеве другарице Еме и његових школских другара.
- ✓ На хамеру нацртајте Агијеве другаре. Издвојте њихове кључне особине и посебно издвојте оно што код њих не оправдавате.
- ✓ Јесте ли се некада нашли у којој се нашао Аги? Шта бисте поручили Агију, а шта његовим другарима? Реч је о типу одбаченог дечака. Верујем да се понекад и неко од вас осети понижено и слабо. Да ли је ово вршњачко насиље? Какви другари морамо бити? Своја запажања прибележите на десној страни хамера.

Једина уметност у животу је да се научи да је живот диван и бескрајан и да никакви бројеви не могу да га смање

Надам се да сте уживали у авантурама Агија и његове другарице Еме. За разлику од прве две групе које су представиле озбиљност и реалност живота, вама предстоји да представите следеће:

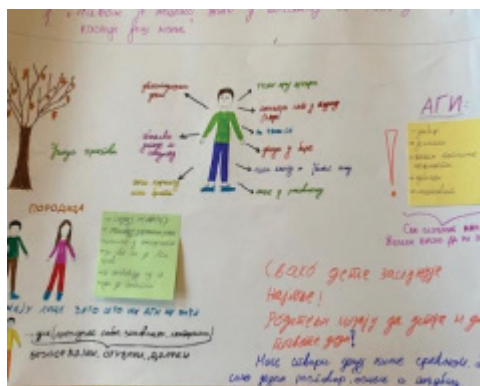
- ✓ Како се Ема појавила у Агијевом животу? Ко је она? Где живи? Како се понаша? Опишите њу, место где живи и покушајте да представите њен портрет на хамеру.
- ✓ Како она и Аги испуњавају слободно време? Опишите хумористичне ситуације кроз које њих двоје пролазе, с освртом на родитељски састанак. Како се она поставила према Агију? Направите паралелу између Еме и Агијевих родитеља.
- ✓ Опишите како и на који начин се дописују Аги и Ема. Кључно издвојте на хамеру.
- ✓ Како је Ема помогла Агију да се избори са самоћом и увредама вршњака? Чему је Ема научила Агија, а чему вас? Имате ли ви своју Ему? Напишите на десној страни хамера образложење!

Након давања прецизних упутстава о раду сваке групе (неопходно је да обједине оно што су већ протумачили кроз истраживачке задатке). Наставник им дели материјал за рад:

- ❖ Групе добијају хамер и стикере на којима ће издвојити најбитније. Следи излагање група:

Живот је нешто што у почетку не може да се разуме, касније још мање

Прва група је имала задатак да пажњу посвети опису Агијеве породице, али и особинама које они испољавају, с посебним освртом на лик Агија. Требало би да на основу описа илуструју како их замишљају. Док представљају свој рад, наставник ће наводити ученике да се позивају на делове текста на основу којих су извукли закључке, а затим ће разговор проширити на запажања о савременом друштву. Ученици запажају да је Аги деветогодишњи дечак, крупних очију, разбарушене косе, мршав, најмањи од свих вршњака. Живи у Улици храстова. Осамнаест пута се селио и јако ретко виђа маму и тату. Обожава да једе јагоде. То је за њега савршени начин да избегне једење јабука. Воли и сладолед! Врло често леже без вечере, у чему ученици уочавају небригу родитеља, који су презаузети собом. Да је Аги усамљен говори нам и то да он жели да има корњачу или брата. Чита књигу о Џингис кану. Спас проналази у читању, које је и бег од самоће. Аги о себи доста казује

посматрајући се у огледалу. О себи говори у трећем лицу, што указује на његову отуђеност. Најбоље себе карактерише у роковнику који добија од Еме. Аги је дечак који зна да: обиђе једну бару и упадне у другу, у чему се огледа његова неспретност у појединим ситуацијама, зна да напише Еми писмо, понекад плаче, али на постављена питања упућена мами и тати готово никада не добије одговор. Не зна да плива, али верује да ће научити, а касније уз помоћ Еме и ту вештину савладава. Важно је веровати!

Ученици уочавају да Аги често у ципеларнику плаче и да је усамљен, с почетка романа време проводи крај прозора. Не плаши се мрачног тавана.

Аги ретко виђа родитеље, само на фотографијама или у сновима, чешиће. Он јако пати и усамљен је. Родитељи за све лоше што им се деси криве Агија. Тати украду ауто, он Агија вуче за уво, љут је када Аги не среди гаражу онако како би он то желео. Ученици уочавају да је родитељима битније да излазе сами, да гледају телевизију и решавају укрштене речи, иду заједно у позориште, а да притом не поведу Агија. Мама га доживљава као странца, коме изнајмљује собу, а никада није спремна да га саслуша, да чује како му је било у школи, нема времена ни за родитељски састанак. Оно што је занимљиво је да су ученици издвојили и део када је Аги болестан. Мама нема времена да му се посвети, већ унајмљује дадиљу, која би требало да брине о њему. Ујак је модеран, ћелав, спава сваког дана, личи на неверицу. Не разликује се од Агијевих родитеља. Презаузет је собом и својим проблемима: мотором, женидбом, зимовањем. Он све време изговара како је Аги порастао, а нема времена да му се посвети. Бака и дека су обузети собом, такође. Не посвећују се Агију, већ им једина преокупација летовање на које одлазе.

Ученици истичу особине ликова које би волели да поседују, наравно, Агијеве. Посебну пажњу ће посветити оним карактеристикама које су заокружили и навели да би волели да их развију код себе. Заједно би требало доћи до закључка да нам понашање ликова помаже да боље упознамо себе и свет око себе. Петаци осуђују понашање Агијеве породице. Закључују да родитељи представљени у роману нису онакви какви би требало да буду. Агијеву маму и тату цртају без очију, зато што их ретко виђа. Поручили су им да не заслужују Агија. **Техником олује мисли излиставамо асоцијације:** нису благодоклони, као да немају емоције, безосећајни, отуђени су и далеки. Ученици у Агијевом лику препознају одбаченог дечака, који жуди за топлином, нежношћу, шалом, смехом.

Родитељи морају да успоре и посвете се деци. Свако дете заслужује најбоље. Брз начин живота довео је до отуђености породице. Наводе примере из своје околине. Уочавамо да је реч о дубокој критици друштва.

Деца! Тако знају да буду тврдоглаво неодрасла!

Нарочито посвећујемо пажњу овом делу, јер смо сведоци насиља, које се врло често дешава.

Довољна је једна ружна реч, а да дете којем је упућена то дубоко емотивно доживи.

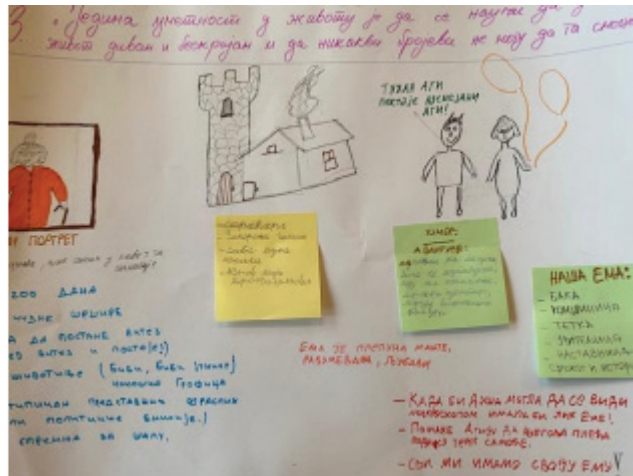
Петаци осуђују понашање Агијевих другара, позивајући се на сам текст. *Аги, глупердо... Аги, глупердо*. Школски другари вербално нападају Агија, сваког дана, без икаквог разлога. Аги није насилан, он се повлачи, лакше му је да их не примећује. Када га четворица дечака јуре, он ни не зна разлог томе, оправда их, говорећи да им је вероватно досадно. Ученици уочавају да им се тек на крају романа супротставља, али не физички, већ шалом на свој рачун. Аги ће се једино

Еми поверити, говорећи за себе да је неспретњаковић и да зато тако гледају на њега. Уочавају контраст између Еме и Агијевих школских другара. Аги је за Ему геније, а за њих глуперда. Долазе до закључка да се никада ни према коме не треба понашати насилно, да се све у животу решава разговором и лепом речју. Осуђују и вербално и физичко насиље.

Једина уметност у животу је да се научи да је живот диван и бескрајан и да никакви бројеви не могу да га смање

Петаци уочавају да од тренутка када је Ема ушетала у Агијев живот, свет је постао лепше место за њега, позорница препуна доживљаја. Ему описују као старицу, која има тридесет хиљада и двеста дана живота и да има више дана него речи које познаје. Она је старица, ситна и мршава, која може стати у кавез за папагаје. Често носи чудне шешире, а када стави шешир са перјем личи на представницу Друштва за заштиту ћакнутих птица. Желела је као мала да постане витез, а то се и остварило. Постала је Агијева заштитница! Воли бродове и авионе, научила је временом да воли ствари које не поседује. Ђену кућу Аги у почетку назива страћаром, али касније она постаје Зачарани замак. Иако кров прокишњава, то је не спречава да направи седамдесет осам врста колача у својој кухињи.

Њена соба је препуна књига и шешира. Ученици говоре да им личи на неко биће из бајки или пак уметницу. Колико је кућа маштовито приказана, таква је и сама Ема. Аги и Ема имају разне авантуре. Иду на пецање, посећују тржни центар, у коме сликају људе у различитим смешним ситуацијама, возе се аутобусом, иду на клизање, посећују Музеј воштаних фигура, у плавим одорама се играју на улици. Ема воли све што воле деца. Сачувала је дете у себи. Воли и животиње. У детињству је имала пса Бибија, затим мачку, коју је случајно нашла на улици Бибија Јуниора, кокошку Грофицу. Говорећи о Еми ученици се осврћу на хумор којим је прожет њен лик, као и на све догодовштине које доживљавају она и Аги (метла са балонима и старим стварима, ситуација када жели кокошку да води на психијатрију, сцена када жели себе да брије, сцена на родитељском састанку када се представља као Агијева старија сестра, на маратону трчи од циља ка старту...). Ученици издвајају роковник који Ема поклања Агију, као и песму коју је сама написала, али и приручник за *Ленчарење за почетнике*. Дакле, реч је о старици која машта и која без маште не би могла да замисли свет. Она **није типичан представник одраслих**. Не воли да гледа досадне политичке емисије, увек се креће супротно од казаљки на часовнику.

Ученици закључују да разлика у годинама није омела Агија и Ему. Уз наставникова подстицајна питања долазе до закључка да је Ема препуна маште, разумевања, љубави, она је океан. Учи живот заједно са Агијем. Помогла је Агију да његова мала плећа поднесу терет самоће. **Када би душа могла да се види микроскопом имала би Емин лик**. Она је учинила да тужан Аги постане срећан и насмејан. Ученици наводе ко је за њих Ема: бака, тетка, комшиница и да би свако дете **требало да има своју**.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА:

Ученици добијају задатак изненађења. Наставник им најављује квиз направљен уз помоћ апликације **Wordwall**. Квиз служи да провери колико ученици читајући роман усвајају детаље, који нису случајно дати у делу. Квиз доживљавају као игру. Сваки наставник жели да види да су деца на часу мирна, заинтересована, да размишљају, договарају се и дају максимум од себе. Квиз је едукативна игрица која нам све то омогућава.

Издајамо **поруке** романа. Наставник уз помоћ презентације приказује духовите реченице из романа, које делују мудро, попут изреке или пословице. Овај роман нас учи о важним животним стварима, зато би требало истаћи поруке:

- ✓ *Свако дете има право на уважавање.*
- ✓ *Пријатељи се не бирају према спољашњим обележјима већ према врлинама које их праве.*
- ✓ *Живот постаје све компликованији што смо старији и све мање нам је јасно зашто се ствари дешавају или не дешавају.*
- ✓ *Понекад је потребно да се у свакодневном животу који почиње да бива досадан деси нешто необично, нешто што ће покренути људе, нешто што ће унети дозу авантуре и узбудљивости у њихове животе...*

(Остале поруке су истакнуте н хамеру, свака група је издвојила своје, као и на презентацији).

**ЧИТАЊЕ, ТО ЈЕ
КУЛТУРА! ЗАНИМЉИВИ
ЦИТАТИ И ПОРУКЕ
РОМАНА**

- Живот је нешто што у почетку не може да се разуми, касније још мање!
- Ненадјелена љубавна можда човеку да упропасти дан!
- Деца! Тако понекад знају да буду тврдоглави неодрасли!
- Једина змијкастост у животу је да се научи да је живот диван и бескрајан и да мимички бројеви не могу да га славе!
- Погледај у свој часописик и видећеш да је време савршено!
- Самоћа је сваки тренутак који се дешава у отвор или на цвиљу!

- Права је глориа када се размишља пренило или пренише!
- Чак и ако би знао сва правила на свету о томе како ексимати, тај ексимат би нашао начина да се претвара зван океира!
- Пими шмаг год лоћети и кад лоћети, моћ ти молаћи да ексимати два живота!
- Зашто толико много људи не зна да прави тренутак када треба да претвара да зуре због најразличитијих ствари и просто уради ствар која мала везе ни са чим!

(Ученици петог разреда су изразили жељу да направимо представу. Идеја је подржана од стране наставника.)

Наставник ће упутити ученике да на интернету пронађу екранизацију овог дела, играни филм у режији Милутина Петровића.

Наставник похваљује активност ученика и тражи од њих да уз помоћ емотикона саопште утиске о часу. Даје им листиће који садрже емотиконе. Ученици анонимно попуњавају листиће бирајући емотикон којим означавају своје утиске о часу.

ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Ради самопроцене свог знања, ученици добијају линк ка још једном квизу који је направљен уз помоћ апликације **LearningApps**, а у вези је са самим романом.

Тема: Будите креативни! Наставите радњу романа, продужите авантуру Агија и Еме, а можете им се и придружити и сами учествовати у радњи....

ПРИЛОЗИ:

Линк до филма који је мотивација за читање дела:

<https://www.powtoon.com/online-presentation/bCgfRM7yWEs/?mode=movie#/>

Линк ка огласној табли на којој су истраживачки задаци:

<https://bit.ly/36eRwx0>

Линк ка презентацији:

<https://view.genial.ly/5fa4104888bd4c0d82ca5949/presentation-agi-i-ema-igor-kolarov>

Линк за проверу памћења детаља из дела:

<https://wordwall.net/sr/resource/6242666>

<https://learningapps.org/watch?v=pb4ur07s320>

Линкови ка осталим онлајн садржајима:

<https://www.youtube.com/watch?v=BzVmye9HhCk>

https://www.youtube.com/watch?v=9Q_5EP80s4Q

https://www.youtube.com/watch?v=vaPhh7480Ps&feature=emb_logo

<https://drive.google.com/file/d/1QPuqXVna06yNK0-3yDvtW6BQy9JEuxQy/view>

Коришћена литература и други извори:

Игор Коларов, *Аги и Ема*, Bookland, Београд, 2014.

Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2003.

Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике, Београд, 2012.

Кетлин Гулд Ланди, *Заинтересујте ђаке за учење*, Креативни центар, Београд, 2013.

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

Роман *Аги и Ема* представља у школском контексту радо читано књижевно штиво јер се, на начин близак савременом младом читаоцу, бави изузетно важним животним темама. Ова методичка припрема показује како се неке од њих, оне водеће, могу продубљивати и развијати, у плодној размени ученичког литерарног и животног искуства. Наставник води рачуна о мотивисању ученика за читање романа, настоји да, употребом различитих могућности које пружа савремена технологија, у њихов свет уведе јунака дела, њиховог вршњака Агија, да подстакне емпатијско реаговање и суштинско разумевање различитих околности у којима се нашао он, као књижевни лик, и у којима се налазе они сами, као јунаци сопствених животних прича. Понуђени модел своје методолошко полазиште има у биографском приступу који се иновира својеврсном медијском адаптацијом/интервенцијом, и комбиновањем проверених, тзв. традиционалних, и савремених методичких поступања. У приступу наставника видљива је посвећеност сазнајној и васпитној добробити ученика која се постиже квалитетном и подстицајном наставом књижевности. Мотивисање ученика, њихова активна улога у припреми и реализацији часа, креативни задаци за заједнички, групни и индивидуални рад, употреба бројних веб-алата, извођење закључака који се повезују са реалним животним околностима неке су од посебних вредности ове методичке припреме.

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Прву награду из области друштвено-хуманистичких наука освојила је припрема *Достигнућа српске културе* ауторке Сање Марковић, наставнице историје која ради у Средњој школи у Звечану.

Другу награду освојила је припрема *Регионална географија Европе*, чији је аутор Иван Цветковић, наставник географије у ОШ „Јован Аранђеловић” у Црвеној Реци.

Трећа награда припала је методичкој припреми *Насеља* чија је ауторка Савица Ђурђевић, наставница географије у ОШ „Љупче Шпанац” у Белој Паланци.

САЊА МАРКОВИЋ

Средња школа – Звечан

ДОСТИГНУЋА СРПСКЕ КУЛТУРЕ

Школа:	Средња стручна школа
Разред:	Први
Тема:	Достигнућа српске културе
Циљ часа:	<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање појма српског културног простора; • Развијање свести о вишевековном континуитету развоја српске културе; • Сагледавање српске културе као дела европског културног наслеђа; • Проширивање и продубљивање знања о највишим достигнућима и представницима српске културе средњег века.
Задаци:	<p>а) Образовни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проширивање и продубљивање знања о културном наслеђу Срба у средњем веку; • Уочавање аутентичних српских културних достигнућа и значаја српског културног стваралаштва; • Указивање на потребу очувања српске културе и неговање културе сећања. <p>б) Васпитни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Откривање непроцењивог културног блага Срба; • Повезивање културног наслеђа са данашњим временом; • Продубљивањ с хватања значаја неговања културно-историјског наслеђа и идентитета Срба; • Развијање критичког мишљења, развијање способности процене; • Развијање поверења у личне способности; • Неговање патриотског духа; • Развијање свести о хуманистичким вредностима; • Неговање моралне и естетске вредности; • Развијање духовне способности личности; • Умрежавање са вршњацима и размена искуства. <p>в) Функционални:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Развијање вештине посматрања, уочавања и препознавања; • Развијање способности активног слушања; • Развијање вештине добре комуникације и сарадње; • Развијање вештине процењивања; • Развијање вештине истраживачког духа; • Развијање дигиталних вештина.
Наставни предмет / предмети:	Историја

Садржаји наставног предмета/ наставних предмета који се обрађују	Средњовековна култура код Срба
Методе / стратегије:	Комбиноване: монолошко-дијалoшка, илустрaтивно-демонстрaтивна, аудио-визуелна
Облици рада	Фронтални, индивидуални, групни рад
Неопходни материјали и средства:	Стабилна интернет конекција, компјутер (лаптоп, паметан телефон, таблет), уџбеник
Период реализације (ефективно трајање и период реализације):	1 час
Место реализације:	Гугл платформа, е-учионица, гугл мит (зум), веб
Реализатор/и:	Професорка историје

Очекивани исходи (шта би сви ученици требало да науче; шта ће већина ученика научити; шта ће неки ученици научити)	Кључне активности учења (шта раде ученици)	Активности наставника	Начин вредновања процеса и продуката учења
<p>Умеће да:</p> <ul style="list-style-type: none"> идентификује најзначајнија културна добра; разликује периоде у којима су настала најважнија дела српске културе; упореди одлике српске културе различитих периода (некада и сада); објасни утицаје историјских збивања на одређена културна кретања; именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе; разуме који је значај истраживања; познаје поступак истраживања, примењује адекватне/проверене историјске изворе; 	<ul style="list-style-type: none"> Пажљиво слушају, прате, постављају питања; Успостављају комуникацију; Дискутују; Размењују мишљења Закључују; Примењују; Умрежавају се; Сарађују; Упоређују податке; Развијају такмичарски дух; Израђују презентације; Уче рад у новим веб алатима; Уче да правилно користе историјске изворе. 	<ul style="list-style-type: none"> Припрема час; Врши одабир веб алата; Подстиче, показује, упућује; Координира рад ученика; Пружа повратну информацију; Задаје домаћи задатак; Даје упутства; Припрема; Контролише; Иницира интеракцију; Мотивише; Објашњава; Илуструје; Вреднује; Оцењује; Организује евалуацију часа. 	<ul style="list-style-type: none"> Презентације; Интерактивни квиз; Интерактивни тест; Домаћи задаци; Начин сарадње и комуникације на вебу путем Линоит табле.

<ul style="list-style-type: none"> • схвата важност навођења коришћених историјских извора; • негује културу сећања, именује српске споменике под заштитом УНЕСК-а; • дефинише функцију УНЕСК-а; • аргументује значај заштите и очувања културно-историјских споменика за опстанак народа; • анализира правце и узроке културних утицаја на српске земље; • препознаје одлике рашке и моравске школе. 			
Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима (означити релевантне)	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) одговоран однос према околини; 6) одговоран однос према здрављу; 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву (и предузетничка компетенција); 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција. 		

ОПИС И ТОК ЧАСА

Наставник је претходне недеље заказао Гугл мит (Зум) и проследио ученицима линк преко којег ће приступити часу, поставио у Гугл учионици упутства на стриму у виду обавештења, о начину реализације часа и активностима током истог. Час је заказан у време када деца имају час историје по распореду.

УВОДНИ ДЕО (предвиђено време 7 минута):

Час започињем добродошлицом, обраћам се свима, подсећајући ученике на постављена правила рада, активно слушање и праћење наставничког излагања током приказа постављене презентације. Подсећам ученике да ћу током часа повремено постављати питања на која ће ученици одговорати уживо (јављају се подизањем „руке“) или путем чета (куцањем одговора путем опције коментари). Покрећем дискусију о томе шта је то култура. Ученици дају усмени одговор, одабрани ученик или који се први јави. Постављам и друго питање: шта све спада у културу? Ученици дају одговор, усмено или пишу одговор на чету, да буде видљив свима. Затим постављам и треће питање: која су културна подручја била заступљена у периоду средњег века на простору Европе? Али усмеравам да одговор дају путем линка. Одговор бележе кликом на један од понуђених одговора (источноевропско, западноевропско, исламско,

на линку <https://www.mentimeter.com/>, постављеном у делу за размену информација (чет). Активирам припремљену презентацију, на чијем се првом слајду налази тема часа. Говорим ученицима да ћу сада поделити свој екран са њима.

Први приказани слајд на екрану је наслов данашње наставне јединице, који треба у својим свескама (веб нотесима) да забележе. Следећи приказани слајд је локалитет најзначајнијих културно-историјских споменика. Након што представим простор, крећем са приказом српске културе средњег века, подвлачим да је и од светског значаја.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА (30 минута):

На слајдовима са презентације (ауторство наставника), који се приказују одмах после наслова теме часа, представљена су најзначајнија културна подручја кроз слику и филм. Ученицима говорим да ћу поделити свој екран да могу лакше да прате.

Док ученици посматрају поменуте грађевине објашњавам основне карактеристике српске средњовековне културе. Развој културе у српској средњовековној држави био је повезан са културом читавог региона и главним утицајима који су се у њему укрштали. Балкански простор је био подељен на културне зоне у којима је преовладавао утицај великих моћних политичких, верских и цивилизацијски развијених центара. Најбољи пример укрштања два културна утицаја на простору Србије (византијског и западног) је Богородичина црква у Студеници. Српска средњовековна уметност се најбоље може сагледати на примерима цркава и манастира и фреско-сликарства.

Највише цркава и манастира је из периода светородне династије Немањића. Владари династије су иначе врло често били и оснивачи и дародавци и заштитници цркава и манастира (**ктитори**). Градитељство у Србији развијало се под утицајем приморских градова и Византије. У архитектури су била заступљена три стила градње: рашка школа, српско-византијски стил и моравска школа.

Сл. 1. Богородичина црква у Студеници

Сл. 2. Богородичина и Краљева црква/Студеница

Рашка школа је настала под утицајем романике из приморских градова, у чијем стилу је саграђен један од најстаријих средњовековних споменика, **црква Светог Петра** код Новог Пазара.

Сл. 3. Црква Св. Петра

Ремек дело рашке школе је **Студеница** – задужбина великог жупана Стефана Немање, коју смо већ споменули.

Сл. 4. Манастир Студеница

Овом стилу припадају и манастири **Жича** (задужбина Стефана Првовенчаног – седиште прве српске архиепископије Сл. 5), **Манастир Милешева** (задужбина краља Владислава, Сл. 6), **Сопоћани** (задужбина краља Уроша I, Сл. 7) и **Свети Ахилије** (задужбина краља Драгутина, Сл. 8).

Сл. 5. Жича

Сл. 6. Манастир Милешева

Сл. 7. Сопоћани

Сл. 8. Свети Ахилије

Најзначајнији споменици који су грађени у **српско-византијском стилу** су: **Грачица**, **Богородица Љевишка** и **Краљева црква** (задужбине краља Милутина), **Свети Архангели** код Призрена (цар Душан), **Пећка патријаршија**. Овој групи споменика припада и један од највећих српских манастира – **Дечани** (задужбина краља Стефана Дечанског). Ову групу споменика приказујем кроз документарни филм не дужи од 10 минута: Манастири и цркве са Косова и Метохије. Након приказаног филма, најављујем деци да излазим из режима подељеног екрана и од ученика тражим повратну информацију, одговор на питање: да ли само грађевине попут манастира и цркава спадају у категорију културног наслеђа? Шта још поред архитектуре, као једне од врсте уметности, спада у културно наслеђе? Могућ одговор ученика је да постоји и наводе да у категорију културног наслеђа спада и књижевност, фреско сликарство, иконописање, правни документи као један вид наслеђа и додајем стећци (као категорију о којој се иначе мало зна или немају представе шта они представљају). Ученицима задајем задатак да на линку на ком се налази слика стећака и питања, забележе један од понуђених одговора постављеног у чету кроз апликацију <https://www.mentimeter.com/>. Након обележеног одговора, од апликације добијамо повратну информацију о њиховим одговорима и графички приказ ученикових ангажовања и датих одговора.

У овом случају повратна информација од ученика понаособ није видљива, већ се резултати добијају анонимно, без регистрације имена или имејла, што даје деци могућност да слободније изразе своје мишљење. Дајем ученицима напомену, да је један од највећих ктитора краљ Милутин (1282-1321) и да је изградио и обновио више од четрдесет цркава и манастира. Што се тиче моравске школе, најзначајнији споменици настали су у време владавине кнеза Лазара Хребелановића и деспота Стефана Лазаревића (Сл. 9. и 10.).

Сл. 9. Раваница

Сл. 10. Лазарица

Унутрашњост цркава и манастира украшена је фрескама и иконама. Најстарије фреске настале су у цркви Св. Михаила у Стону крајем XII века. После крсташког освајања Цариграда, у Србију је дошао велики број византијских уметника. Са њима је започета епоха развоја фреско-сликарства и израда икона у Србији. Све време док излагање тече, ређају се слике у слајдовима најпознатијих фрески и икона: Христ Пантократор, Хиландар XIII век; Бели Анђео, манастир Милешева, Успење Богородице, Сопоћани. Наглашавам да последње две фреске спадају у ремек-дела светске уметности. Значајан део културног наслеђа чине и предмети примењене уметности, као што су: одећа, накит, разне посуде и занатски производи итд. (приказ слике).

Сл. 11. Прстен краљице Теодоре

Српске цркве и манастири: црква Св. Петра, Студеница, Ђурђеви Ступови, Дечани, Грачаница, Пећка патријаршија, као и црква Богородице Љевишке, налазе се под заштитом међународне организације за културу у оквиру Уједињених нација (УНЕСКО). На тај начин су постали део светске културне баштине. На овај начин заокружен је део о уметности.

Поред бројних цркава и манастира, посебну пажњу посвећујем српској књижевности средњег века. Познато је да је црква играла веома велику улогу у образовању у периоду средњег века. Још један вид културног наслеђа јесте књижевност.

Српску књижевност до XII века чинили су преводи библијских текстова. Оригинална, домаћа књижевност развила се са оснивањем аутокефалне српске цркве и дела ове књижевности посвећена су првим српским светитељима називају се **житија** (у наставку наводим *Житије Св. Симеона* (Немање) које су написали његови синови архиепископ Сава и краљ Стефан Првовенчани, затим *Житије Св. Симеона* и *житије Св. Саве* (које је написао Доментијан - светогорски монах) и дело архиепископа Данила II – *Животи краљева и архиепископа српских*.

У Србији су у то време у употреби биле и глагољица и ћирилица, али је у XII веку преовладала ћирилица, што је уједно и време настанка чувеног дела **Мирослављево јеванђеље**. По свом значају не заостаје ни Вуканово јеванђеље, а дело једино написано латиницом на латинском језику је *Летопис попа дукљанина*. Књиге су преписиване у манастирима у којима се у то време и стицала писменост. Прва штампана ћирилска књига на Балкану је **Октоих**, штампан је на Цетињу, у штампарији коју је 1493. године основао Ђурађ Црнојевић.

До краја XIII века у Србији се одржало обичајно право. Прва писана правила којима су регулисани односи у манастирским заједницама увела је Српска црква. То су били преводи византијског права, а најзначајније такво дело је **Номоканон** (*Законоправило Светог Саве*). Краљ Милутин је издавао прве писане уредбе о обавезама и правима.

Врхунац српског законодавства у средњем веку представља Законик цара Стефана Душана – **Душанов законик**, који је проглашен на сабору у Скопљу 1349. године. Писан је на српскословенском језику, оригинал закона није сачуван, али је сачувано више преписа. На крају излагања, говорим ученицима да излазим из режима подељеног екрана, и да постављам

у чет линк до једног занимљивог квиза у алату Каху (Kahoot-приказ квиза ауторство наставника).

Подсећам их да ће домаћи бити постављен на Гугл учионици као и до сада, тест раде до краја часа, а оног тренутка када заврше квиз, час је завршен. Док деца раде, пуштам музику (пошто о српској средњовековној музици немамо много трагова као из осталих уметности, бирам музику нпр. етно групе Кулин Бан).

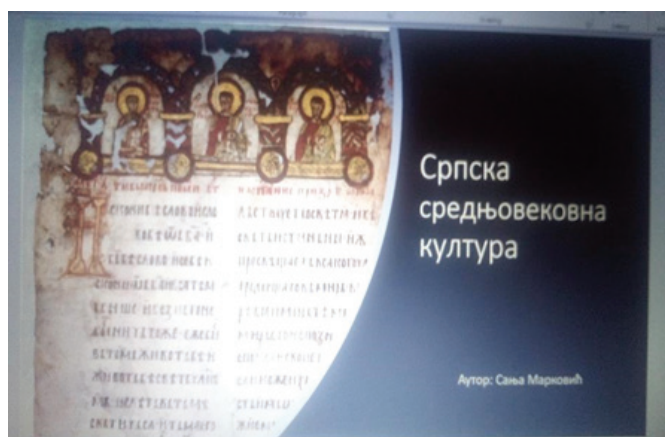
ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА (8 минута):

У завршном делу часа, обраћам се ученицима да постављам линк до квиза на апликацији Каху, на који треба да приступе одмах и заврше га док траје час, као и на домаћи задатак који би требало да ураде, а чија су упутства као и обично, постављена на Гугл учионици. Пожелим срећан рад.

Упутство за домаћи могу да поделим и у чету: као документ

Могућност избора: представити културу српског народа на начин на који би представили све знаменитости али као атрактивну туристичку дестинацију. Ученици сами бирају начин на који ће да изразе своју креативност (цртање, постер, есеј, израда презентација у ворду, ппт, или у неком веб алату, апликацији за едитовање/филмови). Први део задатка је пронаћи најстарије предмете у кући и околини (као део породичног наслеђа); Други део задатка: постављање материјала у Гугл учионицу са описом пронађених предмета (шта је који предмет, чему је служио, одакле потиче, када је направљен). Трећи део задатка: израда презентације. Четврти део задатка подразумева постављање радова на стриму учионице да сви виде, уз давање коментара, сугестија и предлога на Лино табли. Бираће најкреативнију презентацију којом ћемо представити нашу културну баштину као једну од атрактивнијих туристичких дестинација. Одабрана презентација ће бити постављена на сајту школе, општине или ће бити понуђена туристичкој агенцији да је прикаже на свом сајту или сајму. Упутство за израду задатка се налази у Гугл учионици.

Прилози (садржај материјала за рад, примери, илустрације, формулације задатака, опис средстава и сл.):

Изглед прве стране презентације приказане на часу

Go to www.menti.com and use the code 77 33 33 0

Која су културна подручја била заступљена у периоду средњег века на простору Европе?

Mentimeter

Интерактивна апликација/Изглед након одговора на питање на ментиметру (бирају два од понуђена 4 одговора)

Интерактивни квиз, Каху

КОСОВО И МЕТОХИЈА

КОЛЕВКА СРПСКОГ НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

storyjumper

Created & published on StoryJumper™ ©2020 StoryJumper, Inc. All rights reserved. Sources: storyjumper.com/attribution

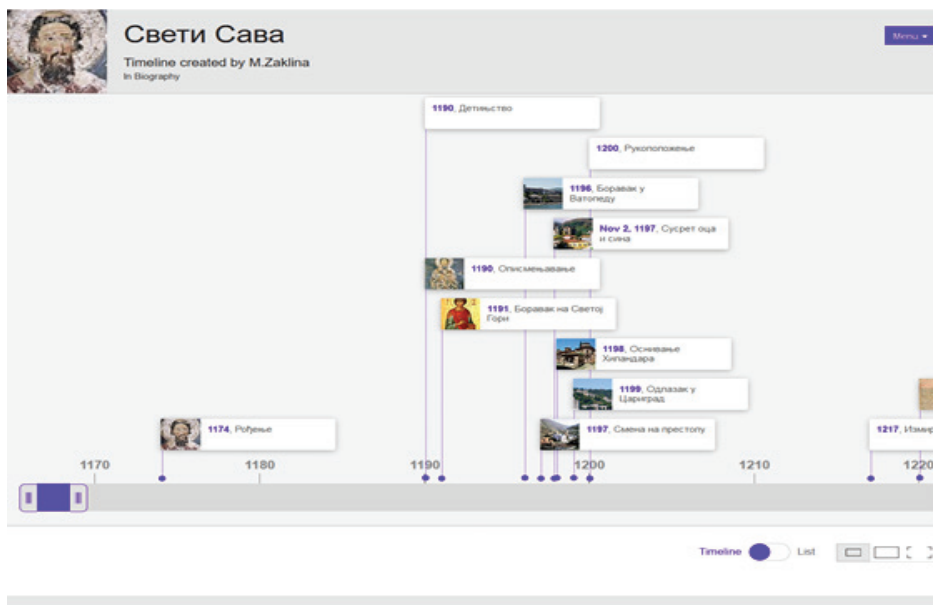
Preview audio: storyj.mp/acb6daxi62z8

Интерактивна књига

Напомена: приказана презентација (слике на овој страни) је урађена за потребе мини пројекта који је спонтано настао након часа, на основу коментара ученика да би могли културу приказати и другој деци, тако је одржано предавање деци у дијаспори. Сарадњу сам сама иницирала обраћањем путем месинџера, а затим је уследио предлог Српске школе да почетак сарадње буде предавање на тему: Колевка српског националног идентитета.

Продукти рада ученика

Биографија Светог Саве, израђена у алату Dipity

„...Свети Сава као најистакнутија и најпознатија личност, када је реч о култури...“

Жаклина (аутор презентације)

Рад је урађен у алату Прези
 „...обухватила сам све о Немањићима због њиховог значаја у развоју културе...

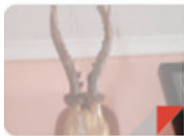
Тамара

Продукт рада првог дела задатка

Упутства

Рад ученика

Предато (прикажи историју)

20200915_152749.jpg

Слика

20200915_152749.jpg

Слика

20200915_153019.jpg

Слика

20200915_153019.jpg

Слика

20200915_153306.jpg

Слика

20200915_153306.jpg

Слика

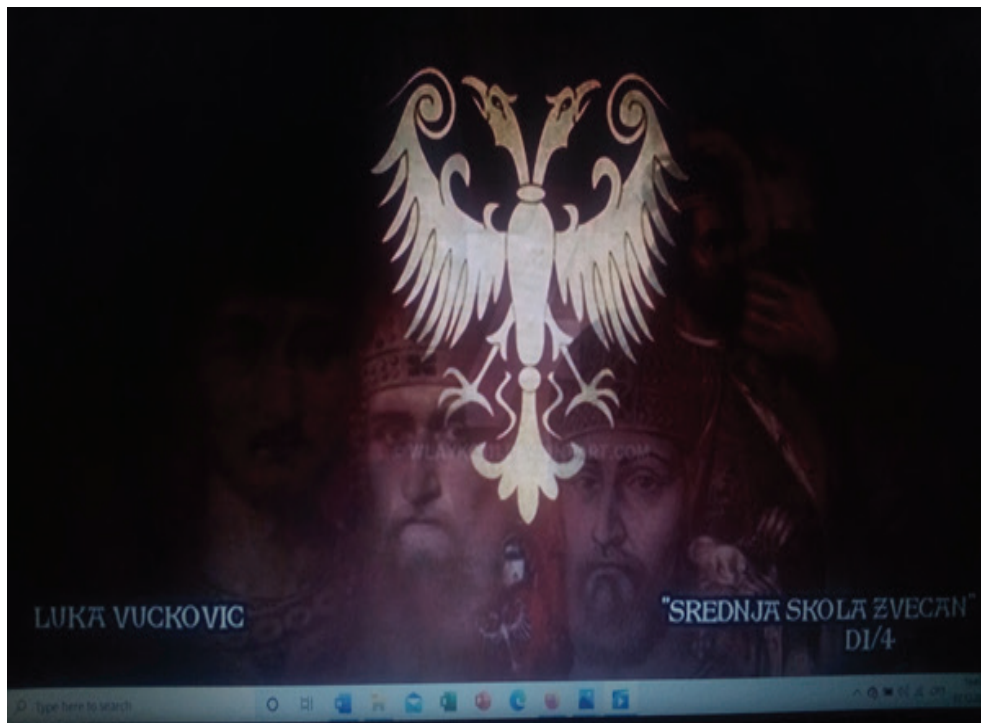
20200915_153404.jpg

20200915_153404.jpg

Из Гугл учионице
 Део урађеног домаћег постављен у Гугл учионици

Филм

Трећи део задатка

Филм је снимео (едитовао) Лука: „Можда смо мало промашили од теме, али смо рад (нема га интернету) искористили и послали на такмичење”. Рађен је у апликацији филмора, а Лука каже: „Више сам него задовољан, импресиониран сам Немањићима, морало је и борбе да буде”. Рад је освојио прво место (конкретније сви који су урађени и кориговани по упутству, прослеђени су на такмичење (Смотру истраживачких радова). Наравно, било је и класичних радова, презентација на хамеру, у свесци кроз есеј или цртеж, а негде и само преписане лекције. Повратна информација у време онлајн наставе је од изузетног значаја, наравно представљена „очима” ученика. Сви радови су победнички јер су део њихове личне креације.

Лука (аутор презентације)

СРЕЋНА НОВА СМОТРА!!!
СРЕЋНА НОВА СМОТРА!!
СРЕЋНА НОВА СМОТРА!

Обавештење из Удружења наставника "Доситеј Обрадовић"

Резултати Смотре истраживачких радова
ИСТРАЖИВАЊЕМ ДО ЗНАЊА
2019/2020

Ове године због настале ситуације са епидемијом вируса Ковид - 19, одлучили смо да радове групно рангирамо и то изгледа овако:

1. Ученици из Косовске Митровице и Звечана чији је ментор Сања Марковић, професор историје
2. Ученици ОШ "Ђура Јакшић" из Чуруга чији је ментор Александра Драгић, професор историје
3. Ученици ОШ "Јован Шербановић" из Крепољина чији је ментор Барбара Ивковић, професор историје

Радови су од 02.07.2020. изложени у Педагошком музеју у Београду!

Резултати Смотре „Истраживањем до знања” на коју су радови послати (радови произашли израдом домаћег задатка)

УПУТСТВО (за рад на Гугл мит-у)

Драга децо, имајући у виду да се настава одвија путем интернета, молим вас да пажљиво прочитате упутство:

1. Добићете унапред позив за приступ часу (путем имејла)
2. Кликком на линк улазите право у нашу учионицу
3. Кодови који су неопходни за приступ веб алатима добићете у исто време када и позив
4. Обавезно присуство на часу свих ученика
5. Пожељно је активно учешће на часу
6. Обавезна израда домаћих задатака

7. Обавезно проследите домаћи на гугл учионицу
 8. Пожељна међусобна сарадња
- Молим вас да поштујете договорена правила!

Упутство за израду домаћег задатка

Могућност избора:

Представите културу српског народа на начин на који бисте представили све знаменитости али као атрактивну туристичку дестинацију. Ученици сами бирају начин на који ће да изразе своју креативност (цртање, постер, есеј, израда презентација у ворду, ппт, или у неком веб алату, апликацији за едитовање/филмови).

1. Први део задатка је пронаћи најстарије предмете у кући и околини (као део породичног наслеђа);
2. Други део задатка: постављање материјала у Гугл учионицу са описом пронађених предмета;
3. Трећи део задатка: израда презентације.
4. Четврти део задатка подразумева постављање радова на стриму учионице да сви виде, уз давање коментара, сугестија и предлога на Лино табли.
5. Бираћете најкреативнију презентацију којом ћемо представити нашу културну баштину као једну од атрактивнијих туристичких дестинација. Одабрана презентација ће бити постављена на сајту школе, општине или понуђена туристичкој агенцији да је прикаже на свом сајту или сајму. Упутство за израду задатка се налази у гугл учионици.

Уколико презентације не задовоље ваша очекивања у целости да би биле истакнуте, направимо од вашег материјала још једну, заједничку. Срећан рад и уживајте!

ЛИТЕРАТУРА:

- Благојевић, М. (2004). *Немањићи и Лазаревићи и српска средњовековна државност*. Београд: Завод за уџбенике.
- Благојевић, М. (1989). *Србија у доба Немањића*. Београд: „Београд”.
- Група аутора (1953). *Историја народа Југославије I*. Београд: Просвета.
- Група аутора (1981). *Историја српског народа 1-2*. Београд: Српска књижевна задруга.
- Лиречек, К. (1988). *Историја Срба 1-2*. Београд: Научна књига.
- Калић, Ј. (2001). *Срби у позном средњем веку*. Београд.
- Miletić, N. (1982). *Stećci*. Beograd-Zagreb.
- Милеуснић, С. (2001). *Светиње Косова и Метохије*. Нови Сад: „Православна реч”.
- Радојчић, С. (1966). *Старо српско сликарство*. Београд.
- Ђирковић, С. (1995). *Срби у средњем веку*. Београд.
- Ђоровић, В. (2001). *Историја Срба*. Ниш, 2001.

Ђирковић, С. и Михаљчић, Р. (пр.) (1999). *Лексикон српског средњег века*. Београд.
<https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/9187>
<http://www.narodnimuzej.rs/srednji-vek/>
<https://arhivsrbiye.rs/>
<https://www.rastko.rs/>
<http://www.heritage.gov.rs/cirilica/index.php>
<http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications/view/10>
<http://www.istorijskabiblioteka.com/>

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

У припреми се на савремен, оригиналан и креативан начин приступа обради теме *Достигнућа српске културе*. Ауторка вештом комбинацијом више наставних метода (монолошко-дијалошке, илустративно-демонстративне, аудио-визуелне), уз употребу савремених информационо-комуникационих технологија и различитих могућности Гугл платформе подстиче ученике да активно учествују на часу, како би успешно усвојили знања о средњовековној култури Срба и развили вештине добре комуникације и сарадње, процењивања, истраживачког духа итд. Начин на који су обрађени садржаји подстиче развијање компетенција за целоживотно учење, естетичких компетенција, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадњу, дигиталних компетенција. Иновативност у концепцији часа, заступљеност интерактивних и истраживачких метода, подстицање индивидуалног и групног рада ученика (на часу и приликом израде домаћег задатка, као и презентације њихових истраживачких радова), примена савремених наставних средстава, испуњеност стандарда савремених образовних стратегија дају посебну вредност овој методичкој припреми.

ИВАН ЦВЕТКОВИЋ

ОШ „Јован Аранђеловић”, Црвена Река

РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ

Разред:	Седми
Тема:	Регионална географија Европе (Географија)
Циљ / циљеви учења:	<ul style="list-style-type: none"> • Утврђивање стечених знања о регионалној географији Европе; • Оспособљавање за креативно и проблемско решавање задатака.
Задаци:	<p>а) образовни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разумевање и учачавање природних и друштвених појава и процеса на простору Европе, • Познавање географских регија Европе, држава и њихових главних градова. <p>б) васпитни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Развијање сазнајне мотивације и подстицање спремности за учење, вредновање и неговање знања. <p>в) функционални:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање за самостално и тимско учење, истраживање и проблемско решавање задатака.
Наставни предмет / предмети:	Географија
Садржаји наставног предмета / наставних предмета који се обрађују:	Природне и друштвене одлике Европе; географске регије Европе; државе и главни градови европског континента.
Методе / стратегије:	Вербално-текстуална, проблемско решавање задатака
Облици рада:	Рад у групи, фронтални
Неопходни материјали и средства:	Одштампана писма са проблемским задацима и укрштеница.
Период реализације (ефективно трајање и период реализације):	Један школски час.
Место реализације:	Учионица
Реализатор/и (навести професионалне улоге, не имена):	Наставник географије

<p>Очекивани исходи (шта би сви ученици требало да науче; шта ће већина ученика научити; шта ће неки ученици научити)</p>	<p>Кључне активности учења (шта раде ученици)</p>	<p>Активности наставника</p>	<p>Начин вредновања процеса и продуката учења</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ученик повезује постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; • Ученик уме да објасни појам регионална географија и процес регионализације; • Ученик разликује појмове и типове географских регија; • Ученик уме да објасни значај регија, именује државе које им припадају и прикаже групе народа које их насељавају; • Ученик уме да одреди географски положај свих држава и њихових главних градова и уме да наведе природне и друштвене одлике свих држава; • Ученик уме да користити усвојено знање у циљу решавања проблемских задатака. 	<ul style="list-style-type: none"> • Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања; • Планира стратегију решавања проблема; • Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине; • Консултујући друге ученике реиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; • Формулише објашњења и закључује на основу резултата до којих је дошао у раду; • Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним; • Проверава применљивост решења. 	<ul style="list-style-type: none"> • Примењује одабране принципе, технике и методе; • Повезује усвојена знања са знањима из других предмета; • Указује на могућу примену стечених знања на часу; • Планира време за реализацију часа, подстиче интеракцију наставник – ученик; • Прихвата ученичке грешке као важне информације о степену усвојености знања; • Допуњава оно што се ради на часу, помаже ученицима; • Оспособљава ученике за самостални рад у одређеној области; • Мотивише ученике. 	<ul style="list-style-type: none"> • Наставник врши оцењивање у складу са Правилником о оцењивању ученика; • Наставник прилагођава захтеве могућностима ученика; • Наставник похваљује напредак ученика; • Наставник даје потпуну и разумљиву повратну информацију ученицима о њиховом раду; • Наставник учи ученике како да процењују свој напредак; • Наставник користи поступке вредновања који су у функцији даљег учења.
<p>Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима (означити релевантне)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) одговоран однос према околини; 6) одговоран однос према здрављу; 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву (и предузетничка компетенција); 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција. 		

ОПИС И ТОК ЧАСА

Уводни део (10 минута): Подела ученика у две групе и подсећање на то шта су проблемски задаци. Објашњавање проблемског задатка који би требало да реше, добијање смерница за рад.

Главни део (30 минута): Решавање проблемских задатака по групама. Када групе заврше своје задатке, спајају се и заједнички попуњавају укрштеницу.

Завршни део (5 минута): Коментарисање часа и анализирање резултата рада. Упутства за израду домаћег задатка.

УВОДНИ ДЕО ЧАСА

Ученике делим у две групе и објашњавам начин рада.

Свака група ученика решава по један проблемски задатак, користећи знања која су стекли из области „Регионална географија Европе”.

Обе групе су добиле по једно писмо од својих пријатеља који путују по Европи. Како у првом, тако и у другом писму пријатељи им објашњавају где ће путовати, али не наводећи тачне државе и главне градове, већ постављају загонетке. Обе групе треба да реше по четири загонетке које се налазе у тексту.

Када заврше са решавањем свог проблемског задатка, обе групе заједнички попуњавају укрштеницу. Потребно је да распореде појмове из својих задатака у поља укрштенице како би дошли до скривеног (коначног) одговора.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА

Свака група добија по један проблемски задатак (писмо од пријатеља).

Писмо за прву групу:

Здраво другари.

Јављам вам се из луке једног главног града који носи име по богињи мудрости, која је уједно и заштитница овог града. Одавде крећем на друго путовање бродом све до државе која у свом имену крије назив античког брода. Након тога, авионом крећем до државе која у свом називу има једну светлу боју. У тој држави чак и ноћи нису тамне. Након ње посетићу и државу која у свом називу крије број 100, ова мала држава је веома лепа и необична. Одатле авионом слећем у један прелепи град, чији се назив крије у укрштеници.

Видимо се тамо.

Поздрав.

Писмо за другу групу:

Здраво другари.

Јављам вам се из државе која у свом називу крије једну тамну боју, иначе ова држава је нама врло драга. Одатле авионом крећем до државе која у свом називу крије број 3. То је једна веома лепа држава са пуно планина и великих река. Након тога ћу обићи веома необичну и занимљиву државу, која у свом имену крије једну владарску титулу. Међутим, на лет авионом идем у другу државу, а аеродром се налази у главном граду који носи једно женско име, може то бити и мушко име, ако

избришемо последње слово. Одатле авионом слећем у један прелепи град, чији се назив крије у укрштеници. Видимо се тамо.

Поздрав.

Након завршетка, групе се спајају и заједнички уписују одговоре у укрштеницу како би добили назив скривеног града у коме ће се састати са својим пријатељима. Укрштеница је без ознака, морају правилно да распореде 8 појмова који су пронашли у писмима, како би добили име скривеног града.

Заједничка укрштеница:

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА

Након попуњавања укрштенице и проналаска у ком се граду налазе њихови пријатељи, коментаришемо на који начин су дошли до решења, колико им је усвојено знање са претходних часова било од помоћи, колико је важна сарадња и рад у групи. Да ли је проблемска настава доприноси бољем усвајању знања и на који начин би сами осмислили проблемски задатак.

Домаћи задатак: Свако од ученика треба да осмисли по једну загонетку везану за неки географски појам Европе.

Решења:

- Држава која крије број 3 у називу – АУСТРИЈА
- Држава која крије број 100 у називу – ЕСТОНИЈА
- Држава која у називу има једну тамну боју – ЦРНА ГОРА
- Главни град који носи назив по богињи мудрости – АТИНА
- Држава која у називу крије владарску титулу – ШВАЈЦАРСКА
- Држава која у називу има једну светлу боју – БЕЛОРУСИЈА
- Главни град који носи женско име – БРАТИСЛАВА
- Држава која у имену крије назив античког брода – ПОРТУГАЛИЈА

Скривени појам (град) - САРАЈЕВО

Решење укрштенице:

						А	У	С	Т	Р	И	Ј	А				
	Е	С	Т	О	Н	И	Ј	А									
							Ц	Р	Н	А	Г	О	Р	А			
				А	Т	И	Н	А									
					Ш	В	А	Ј	Ц	А	Р	С	К	А			
							Б	Е	Л	О	Р	У	С	И	Ј	А	
Б	Р	А	Т	И	С	Л	А	В	А								
							П	О	Р	Т	У	Г	А	Л	И	Ј	А

Прилози (садржај материјала за рад, примери, илустрације, формулације задатака, опис средстава и сл.):

Материјал за штампање:

Здраво другари.

Јављам вам се из луке једног главног града који носи име по богињи мудрости, која је уједно и заштитница овог града. Одавде крећем на друго путовање бродом све до државе која у свом имену крије назив античког брода. Након тога авионом крећем до државе која у свом називу има једну светлу боју. У тој држави чак и ноћи нису тамне. Након ње посетићу и државу која у свом називу крије број 100, ова мала држава је веома лепа и необична. Одатле авионом слећем у један прелепи град, чији се назив крије у укрштеници.

Видимо се тамо.

Поздрав.

Здраво другари.

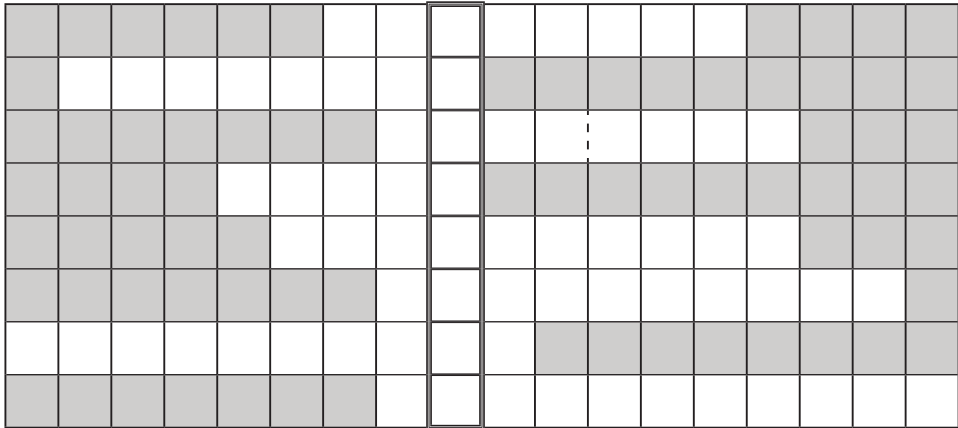
Јављам вам се из државе која и свом називу крије једну тамну боју, иначе ова држава је нама врло драга. Одатле авионом крећем до државе која у свом називу крије број 3. То је једна веома лепа држава су пуно планина и великих река. Након тога ћу обићи веома необичну и занимљиву државу, која у свом имену крије једну владарску титулу. Међутим, на лет авионом идем у другу државу, а аеродром се

налази у главном граду који носи једно женско име, може то бити и мушко име, ако избришемо последње слово. Одатле авионом слећем у један прелепи град, чији се назив крије у укрштеници.

Видимо се тамо.

Поздрав.

Укрштеница:

Коришћена литература и други извори:

Миланковић Јованов, Ј. и Ђурђевић, Д. (2019). *Географија – уџбеник за 7. разред основне школе*. Београд: „Data Status”.

Цветковић, И. и Вулићевић, Н. (2019). *Дигитални уџбеник географије за 7. разред основне школе*. Београд: „Data Status”.

Плазанић, Т. (2019). *Географија – приручник за 7. разред основне школе*. Београд: „Klett”.

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

Аутор припреме *Регионална географија Европе*, комбинујући вербално-текстуалну наставну методу са проблемским решавањем задатака, подстиче развијање компетенција за целоживотно учење, комуникацију, рад са подацима и информацијама, решавање проблема и сарадњу. Посебан допринос припреме огледа се у подстицању индивидуалног и групног рада ученика, самосталног и тимског учења, истраживања и проблемског решавања задатака. У методичкој припреми се на оригиналан, иновативан и креативан начин обрађује наставни садржај, при чему се адекватном комбинацијом наставних метода и применом савремених образовних стратегија ученици мотивишу за самостално истраживање и примену научног.

САВИЦА ЂУРЂЕВИЋ
ОШ „Љупче Шпанац”, Бела Паланка

НАСЕЉА

Школа:	Основна школа
Разред:	Шести
Тема:	<i>Насеља</i>
Циљ / циљеви учења:	Провера стечених знања о градским насељима и њиховим главним карактеристикама међупредметним повезивањем и разумевањем последица процеса урбанизације.
Задаци:	<p>а) образовни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Утврђивање и тематско повезивање знања о насељима; • Коришћење дигиталних извора информација у реализацији истраживачких задатака о утврђеним градовима; • Примена стечених знања о насељима на конкретне задатке; • Подизање еколошке свести на основу израђених макета куће у “зелену кућу”; • Примена знања из области историје и технике и технологије. <p>б) васпитни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за самостално истраживање и примену наученог; • Развијање интересовања за интердисциплинарно проучавање; • Подстицање и развијање географског начина мишљења; • Развијање интересовања за стицање нових и примену стечених знања; • Подстицање и развијање сарадње, вештине рада у групи, толеранције и уважавања туђег мишљења; • Развијање способности тимског рада и подстицање такмичарског духа; • Развијање одговорности за сопствени рад, учење и самовредновање. <p>в) функционални:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за кооперативни рад ради стварања заједничких продуката рада; • Оспособљавање ученика за коришћење постојећих модела за решавање практичних; • Примењивање мера које смањују загађење и чувају ресурсе на Земљи; • Оспособљавање ученика за самостално и групно истраживање по задатој теми – кооперативним учењем; • Оспособљавање за коришћење географске литературе у виду статистичких података, различитих извора информација и илустративног материјала за самостални рад; • Примена знања из других предмета за рад у групи интердисциплинарним приступом (из историје, технике и технологије и информатике и рачунарства); • Развијање критичког мишљења, истраживачког духа, способности анализе, закључивања и евалуације података; • Развијање међупредметних компетенција; • Подстицање ученика на активни рад на часу, отворену и јасну комуникацију.

Наставни предмет :	Географија (међупредметно повезивање са историјом и техником и технологијом)
Садржаји наставног предмета / наставних предмета који се обрађују:	Појам и одлике града, урбанизација и привлачност градова – утврђивање
Методe / стратегије:	Дијалoшка (хеуристички разговор), дискусија, илустративно-демонстративна, рад са подацима у штампаном и дигиталном – електронском облику.
Облици рада:	Кооперативни рад (истраживачки-индивидуални и групни), рад на макети и фронтални рад.
Неопходни материјали и средства:	Рачунари (или таблет) са интернет везом за рад ученика, материјал за макете кућа (збирка материјала за Технику и технологију), штампач за флајер, пројектор за презентацију рада група.
Период реализације (ефективно трајање и период реализације):	1 школски час
Место реализације:	Учионица 6,
Реализатор/и (навести професионалне улоге, не имена:	Професорка географије (консултације по потреби са наставницима историје и технике и технологије)

Очекивани исходи (шта би сви ученици требало да науче; шта ће већина ученика научити; шта ће неки ученици научити)	Кључне активности учења (шта раде ученици)	Активности наставника	Начин вредновања процеса и продуката учења
<p>Ученик/ученица зна да:</p> <p>Основни ниво – сви</p> <ul style="list-style-type: none"> Наведе које све функције једно насеље мора имати да би имало статус града; Објасни разлику између сеоског и градског насеља; <p>Средњи ниво – већина</p> <ul style="list-style-type: none"> Анализира географски положај насеља; Објасни континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; <p>Напредни ниво</p> <ul style="list-style-type: none"> Препознаје последице ширења градских зона; Именује неколико индустријских градова из свог окружења; Наведе одлике утврђених градова; Објасни „зелени град” и „зелену кућу”. 	<ul style="list-style-type: none"> Прати упутства наставника; Посматра виртуелни обилазак; Проналази и селекује текст о утврђеним градовима; Учествује у креирању летка-флајера Сарађује са члановима групе; Израђује допунске делове макете; Презентује и анализира продукте; Бира адекватан текст из уџбеника и друге стручне литературе. Повезује усвојена знања са знањима из других предмета, Примењује стечена знања приликом израде флајера и макете куће. 	<ul style="list-style-type: none"> Организује час (прави временске оквири часа, бира и примењује методе и облике рада); Приказује „виртуелну шетњу тврђавама”; Примењује одабране принципе, технике и методе за реализацију планираних активности; Повезује усвојена знања у оквиру предмета и са знањима из других предмета; Подстиче примену стечених знања на часу; Подстиче развијање креативности код ученика; Даје додатне инструкције за рад; Наставник прилагођава захтеве могућностима ученика; Наставник похваљује напредак ученика, вреднује њихов рад; Наставник даје јасну и разумљиву повратну информацију ученицима о њиховом раду; 	<ul style="list-style-type: none"> Наставник врши оцењивање у складу са Правилником о оцењивању ученика; Оцењивањем рада група мотивише ученике за учење; Вреднује индивидуална залагања ученика; Вреднује сопствени рад и рад ученика (бележи активности у портфолију). <p>Продукти учења</p> <p>1. Индивидуално: истраживање по задатој теми;</p> <p>2. Група: „Историја” – летак-флајер;</p> <p>Група „Урбанизација” – прилагођава две макете кућа</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Прати рад ученика и упућује их на додатну литературу, интернет ресурсе и статистичке податке; • Умерава ученике за самостални рад да групе постигну заједнички циљ; • Мотивише ученике; • Даје списак додатне литературе; • Менторска улога, даје ученицима инструкције за рад, помаже ученицима којима је потребна помоћ у раду, активира ученике, подстиче ученике да повезују знања са другим предметима; • Подстиче ученике да повезују знања у тематску целину и на развој критичког мишљења; • Наводи примере и води разговор. 	
<p>Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима (означити релевантне)</p>	<p>1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учење у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) одговоран однос према околини; 6) одговоран однос према здрављу; 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву (и предузетничка компетенција); 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција.</p>		
<h2>ОПИС И ТОК ЧАСА</h2> <p>Уводни део (15 минута): Приказивање прилога са интернета – ВИРТУЕЛНИ ОБИЛАСЦИ ТВРЂАВА и понављање претходно наученог градива постављањем питања.</p> <p>Главни део (25 минута): Подела ученика у две групе, реализација планираних задатака.</p> <p>Завршни део (5 минута): Штампање материјала, излагање радова у учионици и анализирање резултата рада.</p> <h3>Уводни део часа</h3> <p>Наставник ученицима приказује виртуелне обиласке Нишке, Пиротске, Голубачке, Смедеревске, Петроварадинске и Београдске тврђаве, а затим понавља претходно научено градиво постављањем питања:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Шта су то насеља? • Како делимо насеља? • До каквих промена долази на релацији село–град? • Шта је урбанизација, како градња „зелене” (еколошке) куће може да уштеди енергију, воду и не загади околину? 			

Наставник дели ученике на 2 групе и информише их да у току часа предвиђеног за утврђивање градива о урбанизацији и градским насељима, раде истраживачке задатке и додају елементе макети куће коју су правили на часу технике и технологије.

У уводном делу часа наставник кратким питањима о виртуелном обиласку тврђава подстиче ученике и мотивише на рад. Наставник упућује ученике на задатак. Ученици би приликом реализације задатака требало да индивидуалним знањем из више предмета допринесу раду групе.

Самосталним проучавањем материјала и сарадњом са другим члановима групе ученик остварује заједнички циљ групе – приказивање утврђених средњовековних градова.

Ученици прве групе раде утврђене средњовековне градове (виртуелно посећене на почетку часа), потребно је да прикажу 5 тврђава. Две тврђаве су на реци Нишави, а три су на Дунаву. Истражују време изградње, значајне догађаје и приказују прилог по избору/договору чланова групе.

Ученици друге групе имају задатак да направљеној макети на часу технике и технологије додају материјал за енергетску ефикасност, обновљиви извор енергије, рециклажу и уштеду воде. Наставник додатно објашњава и упућује за рад групу по потреби.

ГЛАВНИ ДЕО ЧАСА

Групе ученика формиране су према интересовањима ученика (историја – екологија).

Ученици прве групе користе расположиве електронске и штампане изворе података о тврђавама (историјске атласе, енциклопедије). Кооперативност и сараднички однос међу ученицима који раде у првој групи омогућава развој комуникацијских вештина сваког члана. Кооперативно учење је важно за развој сарадње ученика у мултиетничким одељењима. Тема повезује знања ученика из историје и географије (градска насеља и утврђени градови). Ученици проширују знања о градовима, истовремено раде са подацима и информацијама, селекују их и креирају рад. Продукт рада може да се прилагоди додатним информацијама као рекламни материјал за туристе – посетиоце тврђава.

Активности друге групе заснивају се на методама практичног типа, применом знања из свакодневног живота. Ученици постојећој макети куће додају изолациони материјал (по препоруци наставника технике и технологије), додају импровизоване соларне панеле (обновљиви извор енергије). Наставник прати рад групе и пружа додатну помоћ у коришћењу материјала.

Ученици осмишљавају на који начин могу да уштеде воду за травњак поред куће (постављају импровизоване резервоаре поред олука за скупљање кишнице), а за органски отпад предвиђен је контејнер (импровизовано – кутијица).

Циљ је да додатним елементима макети куће ученици уоче еколошке проблеме, да рационално користе ресурсе енергије и воде.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА

Ученици прве групе штампају промо летак „Утврђени српски средњовековни градови”, у виду плаката излажу рад групе у учионици (лепљењем на папиру), а ученици друге групе макету постављају у учионици. Процењује се рад, анализирају активности појединаца и група. Ученици сами анализирају свој рад и допринос раду групе.

Наставник похваљује рад група, бележи залагања ученика у портфолио, усмено вреднује рад ученика и најављује активности за наредни час.

Прилози (садржај материјала за рад, примери, илустрације, формулације задатака, опис средстава и сл.):

У прилогу је лист флајера „Утврђени српски средњовековни градови” – група *Историја*

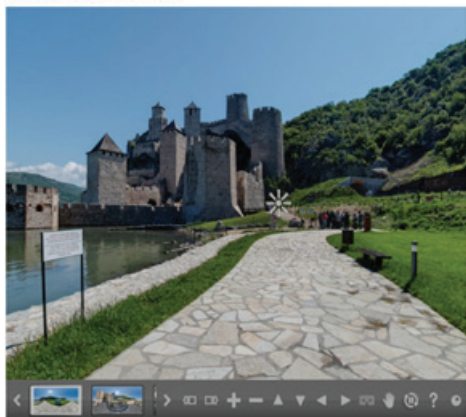

Слике 1: Макете кућа

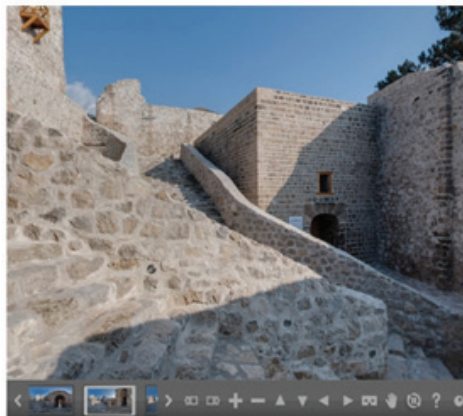
Virtuelni obilazak tvrđava u Srbiji

Golubačka tvrđava

Pirotska tvrđava

Слике 2. Виртуелни обилазак тврђава

Смедерска тврђава

Смедерска тврђава је тврђава у Смедереву коју је на ушћу реке Језаве у Дунав у другој четвртини 15. века (од 1428. године) подигао деспот Србије Ђурђу Бранковић (1427—1456). Тврђава је по својим типичним карактеристикама класична вођена (окопањена је Дунавом и Језавом, а са југа већтачким шашенима који повезује две реке) равничарско утврђење што је чини јединственом у српској средњовековној архитектури. Летописи кажу да су градитељи уморали од измимоглости, а народ је крило деспотову провалету Јерину, по којој се назива још и Јерини град.

Голубачка тврђава

Голубачки град је средњовековна тврђава, споменик културе од изузетног значаја. Налази се на десној обали Дунава. Тврђава је грађена дугачасто и састоји се од три дела: предграђа, капије и горњег града (са цитаделом). Чини га укупно 10 кула и две велике колске капије.

Нишка тврђава

У центру Ниша, на десној обали Нишаве, уздижу се остаци Нишке тврђаве, на чијој су територији дуго живели и пре два миленијума. Подигнута је на остацима античког утврђења.

Догођањима је и током средњег века а данашњи изглед је добила у највећој мери у 18. веку, за време владавине Турака.

Тврђава има четири велике капије: Стамбол капију, Београдску капију, Видинску и Велику капију кроз коју се налазило на реку. Све капије су и данас добро очуване.

Београдска тврђава

Београдска тврђава налази се, изнад ушћа Саве у Дунав. Подигнута је почетком 1. века као палисада са земаљским бедемима, да би се током векова развијала у римски кастроум (II век), византијски кастил (VI и XII век), средњовековно утврђено престоницу Српске деспотовине (XIII и XV век) и на крају: аустријско-османлиско артиљеријско утврђење (XVII и XVIII век). Основу тврђаве чине два дела: Горњи град - обухвата плато некадашњег римског кастроума, византијског кастила односно Деспотовог града и артиљеријска проширења према коњу односно ка југу и истоку. Доњи град - обухвата Малутиново, Јапанско подграђе и Деспотово подграђе на обали, артиљеријско проширење ка истоку.

Утврђени српски средњовековни градови

- Група Историја -

Пиротска тврђава

Пиротска тврђава или Момчилов Град је градско утврђење крај Нишаве, у данашњем Пироту. Подигнута је за владавине кнеза Јазара (1371—1389) тит просторима.

Током прве половине XV века налазило се на простору српско-османлијских сукоба, тако да се поједино налазило у поседу српских деспота Стефана (кнез 1389—1402, деспот 1402—1456) и Ђурђа (1427—1456) након чега је трајно приључен Османској империји. Утврђење је било у војној употреби све до прве половине XX века.

Петроварадинска тврђава

Петроварадинска тврђава се налази на десној обали Дунава, у Петроварадину (Град Нови Сад), на петроварадинској стени.

На месту претходне средњовековне грађевине, садашњу тврђаву је изградила Аустрија у периоду од 1692. до 1749. године због сталне опасности од Турака и близине границе са Османлијском царством.

Група Историја – флајер

Коришћена литература и други извори:

Лешњешен, И. и Басарић, Н. (2020). *Географија за 6. разред основне школе*. Београд: БИГЗ.

Живковић, Е., Коматина, И., Јеврић, Ј., Недовић, Љ. и Поповић, Р. (2019). *Историја 6*, уџбеник за шести разред, Београд: „Klett“.

- Stanković, Z., i Stanojević, D. (2019). *Didaktičke inovacije u teoriji i nastavnoj praksi (kooperativno učenje)*. Niš: Filozofski fakultet.
- Вујчић, Ж. (2019). *Приручник за наставнике у шестом разреду основне школе*. Београд: „Klett“ (електронски).
- Стојковски, Б. (2019). *Тврђаве Србије*. Data Status.

ВИРТУЕЛНИ ОБИЛАЗАК ТВРЂАВА

(<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%82%D1%83%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0+%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D1%82%D0%B0+%D1%82%D0%B2%D1%80%D1%92%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BC%D0%B0>)

360° Serbia | Virtuelna Srbija

www.360serbia.com

ВИРТУЕЛНА 3Д ТУРА КРОЗ ПЕТРОВАРАДИНСКУ ТВРЂАВУ

VIRTUELNA ŠETNJA KROZ SMEDEREVSKU TVRĐAVU - NATIONAL ...

www.nationalgeographic.rs › *reportaze* › *clanci* › 1818..

Виртуелна шетња Калемегданом

3D virtualne ture kroz tvrđave u Srbiji - Kompas kaže Srbija

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

У припреми се на оригиналан и креативан начин приступа обнављању садржаја, утврђивању и провери знања која се односе на тему *Насеља*. Реализација циља часа заснива се на интердисциплинарном приступу и коришћењу интерактивних и истраживачких метода. Комбиновањем дијалогске методе (хеуристичког разговора) са дискусијом, илустративно-демонстративном методом, радом са подацима у штампаном и електронском облику успешно се остварује циљ часа (провера стечених знања о градским насељима и њиховим главним карактеристикама међупредметним повезивањем и разумевањем последица процеса урбанизације). Начин рада подстиче развијање компетенција за целоживотно учење, комуникацију, одговоран однос према здрављу, предузимљивост и оријентацију ка предузетништву, рад са подацима и информацијама и сарадњу. Посебан допринос припреме огледа се у мотивацији ученика за истраживачки рад, развијању интересовања ученика за стицање нових и примену знања из географије и других предмета, подстицању рада у групи коришћењем интердисциплинарног приступа, у развијању критичког мишљења, истраживачког духа и међупредметних компетенција.

НАЈБОЉЕ МЕТОДИЧКЕ ПРИПРЕМЕ ИЗ
ОБЛАСТИ
СТРАНИХ ФИЛОЛОГИЈА

За најбољу припрему из области страних филологија проглашена је припрема из руског језика *Путовање Транссибирском железницом* наставнице Милице Младеновић из Гимназије у Косовској Каменици.

Друга и трећа награда нису додељене.

МИЛИЦА МЛАДЕНОВИЋ
Гимназија, Косовска Каменица

ПУТОВАЊЕ ТРАНСИБИРСКОМ ЖЕЛЕЗНИЦОМ

Школа:	Гимназија
Разред:	Први
Тема:	Путовање Транссибирском железницом
Циљ / циљеви учења:	Упознавање ученика са руским градовима, истицање значаја најдуже пруге на свету, подстицање самосталног излагања на тему путовања
Задаци:	а) образовни: упознавање ученика са руским градовима, њиховим знаменитостима, уочавање значаја пруге за живот људи б) васпитни: развијање самопоуздања и вере у сопствене вештине усменог изражавања; неговање културе понашања током путовања в) функционални: оспособљавање ученика да самостално разговарају на тему путовања
Наставни предмет / предмети:	Руски језик
Садржаји наставног предмета / наставних предмета који се обрађују:	Путовање Транссибирском железницом
Методе / стратегије:	Дијалошко-монолошка, вербално-текстуална
Облици рада:	Фронтални, индивидуални, групни
Неопходни материјали и средства:	компјутер, интернет
Период реализације (ефективно трајање и период реализације):	Један онлајн час
Место реализације:	Настава на даљину (од куће)
Реализатор/и:	Ученици и наставник

Очекивани исходи (шта би сви ученици требало да науче; шта ће већина ученика научити; шта ће неки ученици научити)	Кључне активности учења (шта раде ученици)	Активности наставника	Начин вредновања процеса и продуката учења
<p>Основни ниво:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознају градове кроз које пролази Транссибирска магистрала и умеју да их обележе на мапи; • знају када је саграђена, колика је дужина железнице и кроз колико временских зона пролази; • знају колико дана је потребно за путовање железницом; • разумеју део текста на руском и одговарају на једноставнија питања користећи једноставније лексичке конструкције. <p>Средњи ниво:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знају основне карактеристике градова кроз које пролази Транссибирска железница; • могу да на руском кратко објасне које су знаменитости тих градова . <p>Напредни ниво:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разумеју значај железнице за повезивање људи, тј. социолошки аспект; • позивају се на претходно стечена знања и историјске чињенице; • умеју да на руском објасне утицај железнице на ток историје и на економски развој државе користећи сложеније лексичке конструкције. 	<ul style="list-style-type: none"> • - Ученици посматрају презентацију и слушају о знаменитостима градова кроз које пролази Транссибирска железница. Ученици имају задатак да погоде о којим се градовима ради и на које путовање их води наставник. • Након што су одгледали причу, ученици учествују у квизу којим се проверава разумевање приче. • Ученици гледају филм • Учествују у дискусији на тему значајности пруга на руском. • На интерактивној табли израђују мапу ове железнице тако што уносе слике градова и називе истих. 	<ul style="list-style-type: none"> • Наставник показује презентацију на којој су слике градова. Говори о знаменитостима градова. • Наставник показује дигиталну причу коју је креирао уз помоћ неколико ученика из разреда, а затим шаље квиз којим се проверава разумевање приче. • Додаје филм са Јутјуба о Транссибирској магистрали. • Поставља питање: Због чега је железничка пруга битна? • Наставник прати и исправља евентуалне грешке. 	<ul style="list-style-type: none"> • Учесће у почетној активности (препознавање градова); • Учесће у дискусији на тему: Због чега је железничка пруга битна; • Учесће у квизу, и, на крају, учешће у изради мапе железнице.
Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима (означити релевантне)	1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 4) комуникација; 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција.		

Описати планирани ток наставе и учења:

Уводни део:

Наставник на Гугл учioniци поставља материјал. Позив се обавља преко Гугл мит апликације. Показује презентацију са фотографијама градова. На тај начин уводи у тему - *Путовање Транссибирском железницом*.

Главни део :

Наставник показује дигиталну причу коју је креирао уз помоћ неколико ученика из разреда. Дечак и девојчица се налазе у возу, путују и воде дијалог на српском. Кроз дијалог сазнајемо колика је дужина пруге, кроз колико временских зона пролази и колико је дана потребно да се из Москве стигне у Владивосток. У купеу се налази још једна путница, прикључује се разговору и на руском говори о свом ранијем путовању пругом. Дијалог употпуњава доживљај приказаних слика. Након што су одгледали причу, ученици учествују у квизу којим се проверава разумевање приче. На крају се додаје филм са Јутјуба о Транссибирској магистралу.

Следи дискусија на тему: Због чега је железничка пруга битна?

Завршни део:

Израда путање (путовање Транссибирском магистралом) на интерактивној табли падлет где се налази мапа Русије и где се поред назива градова могу додати и слике истих .

Прилози

https://drive.google.com/file/d/1GPnBdKJNf_PjiE5ltucNRIsLzadj6zgd/view?usp=sharing (презентација за увод у тему)

<https://drive.google.com/file/d/1wjO25wUJHns4AMtCENywlN6uic0X6UYG/view?usp=sharing> (дигитална прича)

<https://create.kahoot.it/share/10faf891-b7cb-46e8-a30c-f4ac0e6ff6c4> (квиз)

<https://www.youtube.com/watch?v=dDWpUBYbV90&t=105s> Филм са са Јутјуба о Транссибирској магистралу

<https://padlet.com/mladenovicmilica7/tjmmiiuqxodxg182> интерактивна табла и пример уношења градова и слика истих

Коришћена литература и други извори:

До встречи в России, уџбеник за први разред гимназије и средње стручне школе;

<https://www.expresstorussia.com/rus/transsibirskaya-magistral.html>, <https://www.youtube.com/watch?v=dDWpUBYbV90&t=105s>

www.youtube.com/watch?v=dDWpUBYbV90&t=105s

Методички коментар

Ова припрема за час занимљива је због теме путовања коју обрађује, као и чињенице да се реализује у онлајн окружењу, тј. припада моделу наставе на даљину. Начином концепције посебно се афирмишу сазнајне и функционалне вредности наставног рада. Наставник примењује низ подстицајних поступања којима мотивише ученике за активно учешће у раду и усвајање нових садржаја, уз подразумевајуће повезивање са знањима и чињеницама које су им већ познате (игра препознавања градова, употреба видео-материјала, дигиталне приче, презентације, израда електронске, интерактивне мапе и сл.). За развој њихових језичких компетенција посебно је значајна дискусија која се на крају води о упознатој и усвојеној теми.

ДОДАТНИ ИЗБОР МЕТОДИЧКИХ ПРИПРЕМА

Весна Андрејевић (Каменица), Јелена Ћетковић (Горњи Матејевац): Народне епске песме о ослобођењу Србије

Душан Благојевић (Лебане): Речи из страних језика и калкови. Речници страних речи

ВЕСНА АНДРЕЈЕВИЋ,
ОШ „Стеван Синђелић”, Каменица

ЈЕЛЕНА ЋЕТКОВИЋ,
ОШ „Карађорђе”, Горњи Матејевац

НАРОДНЕ ЕПСКЕ ПЕСМЕ О ОСЛОБОЂЕЊУ СРБИЈЕ

Школа (означити тип школе; не наводити назив конкретне школе):	Основна школа
Разред:	Осми
Тема:	Књижевност
Циљ / циљеви учења:	СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О НАРОДНИМ ЕПСКИМ ПЕСМАМА ИЗ ТЕМАТСКОГ КРУГА О ОСЛОБОЂЕЊУ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ ОД ТУРАКА, САГЛЕДАВАЊЕ ЊИХОВИХ ЕСТЕТСКИХ И ИСТОРИЈСКИХ ВРЕДНОСТИ.
Задаци:	а) образовни: Књижевнотеоријска анализа прочитаних епских песама; разумевање историјских прилика из времена настанка песама; упоређивање историјских и књижевних чињеница; одређивање стилских фигура и разумевање њихове улоге у књижевноуметничком тексту. б) васпитни: Подстицање ученика на изражавање става о прочитаном делу уз аргументовано образлагање; подстицање родољубивих осећања; богаћење језичког израза ученика. в) функционални: Оспособљавање ученика за разумевање и тумачење епске поезије; навикавање ученика на дубљу анализу књижевног дела; развијање способности за запажање, упоређивање, уочавање узрочнопоследичних веза и појединости битних за анализу и синтезу.
Наставни предмет / предмети:	Српски језик и књижевност
Садржаји наставног предмета / наставних предмета који се обрађују:	Народна књижевност (народне епске песме о ослобођењу Србије)
Методе / стратегије:	дијалoшка, демонстративна, монолошка, хеуристички разговор
Облици рада:	групни, фронтални
Неопходни материјали и средства:	плакати, шест шешира, листови са задацима, одштампани текстови, уже, штипаљке, стикери, свеће, освежење
Период реализације (ефективно трајање и период реализације):	4 часа распоређена у 2 наставне недеље, и то два часа додатне наставе и 2 часа реализације
Место реализације:	Спомен-обележје на Чегру
Реализатор/и:	два наставника српског језика и књижевности, туристички водич

Очекивани исходи (шта би сви ученици требало да науче; шта ће већина ученика научити; шта ће неки ученици научити)	Кључне активности учења (шта раде ученици)	Активности наставника	Начин вредновања процеса и продуката учења
<ul style="list-style-type: none"> • да разликује основне књижевне родове: лирику, епiku и драму; • препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту; • уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик; • има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе; • повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања; • повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; • одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност; • одређује функцију стилских фигура у тексту; • уме да изрази свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже. 	<ul style="list-style-type: none"> • читају задате песме; • прате упутства наставника; • активно учествују у свим фазама рада – припремају паное, презентују садржаје паное, објашњавају, припремају питања за туристичког водича, упоређују историјске чињенице са песмама, графички приказују и показују хронолошки след битака у Првом српском устанку, пишу драмски дијалог за Вука Караџића и Доситеја Обрадовића, поштујући одлике драме; • уче и глуме драмски текст 	<ul style="list-style-type: none"> • уговара час на Цергу са локалним туристичким водичем; • осмишљава и организује рад; • мотивише ученике; • консултативно ради са ученицима током припремне фазе рада (на панонима и драмском тексту); • обезбеђује остали материјал потребан за реализацију часа (штампа делове песме, задатке, набавља потрошни материјал...); • води разговор на часу и, заједно са ученицима, евалуира постигнуто. 	<ul style="list-style-type: none"> • рок за извршење задатка; • квалитет урађеног задатка (број добро урађених задатака, избор кључних мотива за паное, тачност њиховог приказа - присуство боја - епитета на панонима, повезивање песама са историјским контекстом); • активност у изради задатака (укљученост у рад група, поштовање правила, узајамно поштовање...) и разговор на часу; • домаћи задатак.
Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима:	1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) сарадња;		

Уводне припреме: 2 часа додатне наставе

Пре реализације наставне јединице Песме о ослобођењу Србије и Црне Горе, ученици су добили групне припремне задатке за које су се наставнице договориле које групе ученика из које школе ће их радити:

- да осмисле и припреме плакате на којима су представљени садржаји песама *Бој на Мишару* (једна школа) и *Бој на Делиграду* (друга школа): ток догађаја, место и време збивања, и да својим речима у кратким цртама прикажу текстове песама;
- да осмисле и припреме плакат са тумачењем лика Кулинове каде;
- да осмисле и припреме плакат са хронолошким представљањем битака Првог српског устанака опеваних у народним песмама;
- да осмисле и припреме плакат о познатим личностима које су обележиле период Првог српског устанка - Вук Караџић, Карађорђе, Стеван Синђелић,

Хајдук Вељко и Петар Добрњац.

- да на основу стечених знања из историје српског књижевног језика напишу драмски текст;
- да текст науче и спреме се да га одглуме.

Уводни део (15 минута):

Долазак на Чегар, поздрављање, размена добродошлице уз погаче и со. Ученици се упознају са старим обичајем добродошлице који је био део државног протокола у време владавине Карађорђевића.

Ученици учествују у постављању клупа за седење (седи се око стола), постављају своје јастуке на клупе, седају наизменично - један поред другог седају ученици из различитих школа (ученици се познају).

Разговор започиње наставник који носи плави шешир (фес) тако што проверава да ли су се ученици удобно сместили. Представља госта часа, домаћина Спомен парка Чегар, наставнике и ученике.

Да би повезао избор физичке средине за реализацију часа са наставним садржајем који се обрађује, наставник пита зашто данас уместо шешира (ученицима је позната техника б шешира) носи фес.

Када су одговорили на ово питање (радимо текстове везане за време ропства под Турцима), проверавамо знања која су стечена, а неопходна су за реализацију часа (време Првог српског устанка, његов исход...), повезујемо називе наших двеју школа као и место одржавања часа са наставном јединицом, дефинишемо тему (односно најављујемо циљ часа).

Главни део (50 минута са паузом од 5 минута):

Наставник подсећа да је Први српски устанак повезао многе важне личности тог периода и то не само војсковође, већ и градитеље српског књижевног језика. Позива ученике који су спремили драмски текст о Вуку и Доситеју да наступе.

Након наступа и разговора о улози и значају Вука и Доситеја у овом периоду, други наставник отвара тему њихових савременика-историјских личности. Сада се позивају ученици који су спремили паное са садржајима везаним за историјске личности да нас упознају са њима.

Подсећамо се да су чињенице о Првом српском устанку сачуване на различите начине, а и у једном књижевнонаучном делу које смо радили (реч је о Мемоарима Проте Матеје Ненадовића, као и о Житију Ајдук Вељка Петровића). Дискутујемо зашто мемоари, а ни биографије, иако имају велику документарну вредност, не могу бити сасвим поуздани историјски извори.

Најављујемо данашњег госта, изузетног приповедача, скрећући пажњу на то да постоје људи који нису сведоци историјског догађаја као Прота Матеја Ненадовић, али су љубитељи историје па њене чињенице чувају и преносе другима. То су талентовани појединци који пре свега у себи гаје велику љубав према своме народу и својој земљи.

Гост ученицима преноси детаље битке на Чегру.

Сада ученици који су имали задатак да осмисле и направе пано који приказује локације и хронологију битака у Првом српском устанку презентују свој рад. У

локализацији песме *Бој на Делиграду* и локализацији самог Делиграда учешће су узели ученици извиђачи одређујући позицију Делиграда у односу на нашу, чегарску коту. Исто су учинили са локализацијама песме *Бој на Мишару*.

Пауза (5 минута) други час

После одмора ученици се враћају на своја места. Наставник позива трупу са задатком *Бој на Мишару* да представе своју анализу песме и догађаја са освртом на поруке о устанку, симболику гавранова-гласника и стилске фигуре употребљене у њој (персонификација, стадији епитети).

Са тим повезујемо извештавање следеће трупе чији је задатак био лик Куинове каде. Ученици су добили инструкције да у карактеризацији лика идентификују и упореде улоге у којима се нашла када Кудинова: супруга непријатељског војника, непријатељ, мајка, сестра, жртва рата...

Сада разговор преузима други наставник тако што позива ученике који су имали задатак да у кратким цртама и својим речима спреме приказ песме *Бој на Делиграду* то и учине. Ученици наводе ликове, именују главног јунака – Петра од Добрња, а након тога сви ученици добијају одабрани део текста да у њему пронађу делове који представљају његов портрет (тако уједно препознајемо и именујемо метафору и епитет).

У даљем разговору се осврћемо на појаву митског бића у песми (вила), анализирамо њену улогу и упоређујемо са другом народном песмом коју смо радили, а у којој народни певач користи сличан приступак да би најавио пропаст Турака (небеске прилике у песми *Почетак буне против дахија*). На крају одређујемо време битке у самој песми (око 3 недеље по Ђурђевдану) и реално време исте (3. септембар 1806), закључујемо зашто песма не може бити поуздан историјски извор иако је историјска.

Завршни део:

Наставник је позвао ученике да у групи, троје ученика, одговоре на питања која представљају евалуацију данашњег часа и поделио им шешире. Задатак се ради техником “шест шешира”, с тим што је, због комплексности теме, плави шешир наставник (он прати цео процес активности, одређује редослед).

За крај часа ученици пале свеће погинулим јунацима у гробници Стевана Синђелића. На растанку као успомену на час који је повезао две суседне школе из два села која су директно везана за брдо Чегар и Чегарску битку ученици ће разменити паное.

Прилози (садржај материјала за рад, примери, илустрације, формулације задатака, опис средстава и сл.):

Драмски текст *Вук и Доситеј* (који су написали ученици)

Наратор: Први српски устанак је повезивао многе важне личности тог периода и то не само војсковође, већ и градитеље српског књижевног језика. Један од њих, најважнији, ево, све време записује нешто (*показује руком на Вука*). Хоћете ли, господине, молим Вас, да се представите?

Вук: Ја сам (*представља се*), рођен у Тршићу од оца Стефана и мајке Јегде, а

радио сам свашта, а пре свега реформисао азбуку, борио се за народни језик, сакупљао и објављивао народне песме и приче.

Наратор: Шта сте, Вуче, радили током Првог српског устанка?

Вук: Тада је у Србији било мало писмених људи. Ја сам био један од ретких који су умели да читају и пишу, научно ме стриц Јевто Савић. Баш зато не узех кубуру, већ перо. А осим тога, и нога ме није служила, те тако постадох писар код устаничких вођа Ђорђа Ђурчије и Јакова Ненадовића.

Наратор: После слома устанка нисте остали у Србији.

Вук: Нисам. Отишао сам, као и многи Срби тада, у Беч. Хтео сам тамо да штампам хронику Првог српског устанка, али сам се по наговору Јернеја Копитара окренуо реформи српског књижевног језика и правописа, као и сакупљању народних умотворина. Тако сам упознао Филипа Вишњића и многе друге певаче. Песму *Бој на Делиграду* сам чуо од старца Рашка. Осим тога, током устанка сам се дружно и са (*показује на Доситеја*) Доситејем Обрадовићем. Велики ми је узор био.

Доситеј: Ја сам Доситеј Обрадовић Познат сам по много чему, а можда највише по речима: „**Књиге, браћо моја драга, а не звона и прапорице**”.

А што се тиче Првог српског устанка, од почетка устанка сам подржавао српске устанике: прво сам скупљао прилоге за њих, па потом вршио разне поверљиве мисије између устаника и Русије. Вука сам срео у Београду у Великој школи 31. августа 1808.

Вук: (*окреће се према Доситеју, а онда према публици*) Тако је. Био сам писмен и више него што је требало за то време, али сам знао да то није све. Жељан сам био знања и учења те сам се зато и обрео код Доситеја.

Задаци за шест шешира:

Плави : наставник који окупља све

Бели шешир: Присетите се и запишите које смо чињенице данас сазнали.

Црвени: Наводећи пример покажите осећања јунака песама (Када, Петар Добрњац, Шашић паша).

Црни: Које су опасности постојале за обе стране у рату? (поређати по важности)

Жути: Шта је добар исход, шта је позитивно за устанак? Доказати стиховима.

Зелени: Размислите којом другом књижевном врстом (формом) можемо приказати догађаје песме. Напишите песму у изабраној форми.

Напомена уз зелени задатак: започети причу са ученицима у групи, а дати да заврше све групе за **домаћи задатак**).

Коришћена литература и други извори:

Селимир Марковић, Селе. (2003). *Чегарски бол*. Ниш: Бонес.

Симеон Маринковић. (1995). *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*. Београд: Креативни центар.

Милија Николић. (1988). *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: ЗУНС.

Наташа Станковић Шошо. (2010). Читанка *Уметност речи*. Београд: Нови Логос.

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

Посебна вредност ове припреме за час је у томе што представља пример методички сврсисходне и добро осмишљене реализације амбијенталне наставе. Њено извођење увек подразумева пажљиво и прецизно испланиране и разрађене активности, а у овом случају треба имати у виду и то да у њиховој реализацији учествују ученици две школе, тј. два наставника. Они се показују као добро уигран тандем који захваљујући својим стручним компетенцијама зна како да искористи предности окружења у коме ученици живе за боље усвајање књижевних, историографских и књижевноисторијских знања. Истовремено, боравак у простору повезаном са садржином књижевних текстова који се читају и тумаче интензивира ученички доживљај, подстиче мотивацију и остаје трајно присутан у духовном и емоционалном свету и искуству ученика. Мноштво истраживачких подстицаја, креативних активности, вршњачко учење и дружење ван зидова учионице неки су од особених квалитета ове методичке припреме.

Душан Благојевић
Гимназија у Лебану

РЕЧИ ИЗ СТРАНИХ ЈЕЗИКА И КАЛКОВИ. РЕЧНИЦИ СТРАНИХ РЕЧИ

Школа:	Гимназија
Разред:	Трећи
Тема:	Језик. Лексикологија.
Циљ / циљеви учења:	Стицање нових знања из лексикологије; усвајање нових термина; упознавање ученика са речницима страних речи.
Задаци:	<p>а) образовни: Проширивање, продубљивање и обнављање знања из лексикологије. Уочавање услова и механизма под којима долази до појаве нових речи у српском језику. Упознавање ученика са називима позајмљеница у српском језику. Упознавање са новим речницима и оспособљавање ученика се да их користе.</p> <p>б) васпитни: Оснаживање језичке културе код ученика. Увиђање значаја неговања аутохтоног језичког фонда.</p> <p>в) функционални: Развијање навике код ученика да повезују претходна знања са новим. Уочавање условљености нових појава у језику са географским и културно-историјским појавама. Критички осврт на улогу позајмљеница у језику.</p>
Наставни предмет / предмети:	Српски језик и књижевност
Садржаји наставног предмета / наставних предмета који се обрађују:	Речи из страних језика и калкови (дословне преведенице), однос према њима. Речници страних речи.
Методе / стратегије:	Монолошка, дијалогска, рад на тексту
Корелација:	Страни језици, географија, историја
Облици рада:	Фронтални и индивидуални
Неопходни материјали и средства:	Табла, креда, наставни листови, граматика, хамер
Период реализације (ефективно трајање и период реализације):	1 час /три недеље/
Место реализације:	Учioniца
Реализатор/и:	Наставник српског језика и књижевности

Очекивани исходи (шта би сви ученици требало да науче; шта ће већина ученика научити; шта ће неки ученици научити)	Кључне активности учења (шта раде ученици)	Активности наставника	Начин вредновања процеса и продуката учења

<p>Ученици су разумели поделу лексике према пореклу. Ученици су схватили разлику између позајмљеница и калкова. Ученици су схватили потребу за неговањем матерњег језика. Ученици критички приступају позајмљеницама. Ученици знају да препознају позајмљенице према пореклу. Ученици познају најзачајније речнике страних речи и израза.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Активно слушају наставника; • учествују у дискусијама у вези са темом; • преузимају одговорност за сопствени напредак у учењу; • записују у своју свеску потребне податке; • преписују са табле истакнуте појмове; • постављају питања; • одговарају на питања; презентују радове. 	<ul style="list-style-type: none"> • Поставља питања. • Прати излагања ученика. • Усмерава ученичке одговоре, допуњује их. • Најважније податке записује на табли. • Поставља потпитања која подстичу на размишљање. • Проверава да ли ученици пажљиво слушају једни друге. • Даје повратне информације ученицима на позитиван начин. 	<p>Провера домаћих задатака, праћење пројеката и сарадња са колегама из других предмета.</p>
<p>Међупредметне компетенције које се развијају планираним активностима</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) компетенција за (целоживотно) учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) одговоран однос према околини; 6) одговоран однос према здрављу; 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву (и предузетничка компетенција); 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција. 		

Описати планирани ток наставе и учења

Уводни ДЕО ЧАСА

(5-10 минута)

- Разговор о речима 'школа' и 'оловка' послужиће да обновимо стечена знања из лексикологије, да се присетимо лексичког фонда српског језика, да обновимо појмове: лексикологија, лексема, моносемичност, полисемичност и да схватимо да је важно речи мерити, а не бројати.
- „Причаћу вам причу о речима да бисте их знали мерити.” Милан Шипка
- Лексема се, дакле, у говору и писању, реализује као **реч**.
- Разговором о лексеми 'срећа' (срећан/хепи) започећемо причу о позајмљеницама у српском језику.

Сада ћемо видети како се проучава лексема.

Главни ДЕО ЧАСА

(25–35 минута)

„Једина сталност у језику јесте промена.” Александар Белић

Разговор о односу према позајмљеницама. Историјски осврт. Од Вука Стефановића Карацића до савремених лингвиста.

Вук и пуризам. Вук није био пуриста, у *Рјечнику* из 1818. године обрадио 2.500 турцизама и око 200 германизама, а у *Рјечнику* из 1852. године број турцизама је чак повећао са 2500 на 3500. Овај податак би требало да покрене расправу о добрим и лошим странама пуризма. На једној страни су они лингвисти и стручна јавност која

сматра да се пуризмом чува језик и да ће немаран однос према страним речима и њихово олако преузимање и усвајање довести до одумирања лексичког фонда српског језика, док други сматрају да то што Вук није био пуриста, а што се и касније наставило као део српске језичке политике, говори о отворености српског језика и културе и да та ширина може српском народу служити на част, јер је пуризам показатељ скупченост духа. (Биће поменуто и однос хрватских лингвиста према пуризму.)

- Порекло лексике српског стандардног језика; делимо је на:
 1. домаћу лексику српског, односно словенског порекла,
 2. страну лексику, односно **позајмљенице**.
- Због чега долази до појаве речи страног порекла у домаћем језику? Због културноисторијских промена и географских прилика. (Пратећи историјску и географску карту, и ток српске историје од средњег века до савременог доба, ученици се наводе да кроз кључна историјска дешавања приметите како су позајмљенице постале саставни део нашег језика.)
- Позајмљенице су речи које су преузете из других језика, али су облички (гласовно и граматички) прилагођене нашем језику.

Пример за селфи. Својко или селфи? Селфи је наша реч. Енглески нема реч *селфи*, мушког рода, са краткосилазним акцентом и множином *селфији*.

Марко Симоновић

- У вези са страним језицима можемо говорити и о преведеницама или калковима. То су дословни преводи страних израза, то јест речи или израза насталих од наше лексике по узору на творбене обрасце из страних језика. Дакле, страна реч може се прилагодити и превођењем њених делова на српски (калкирањем). Рецимо, *рукопис* (лат. *manus*, рука, *scriptum*, писао), *правопис* (грч. *ortographia*), *натчовек* (енг. *superman*, од нем. *Übermensch*), *приручник* (нем. *Handbuch*), *небодер* (енг. *skyscraper*) итд.

У лексичком фонду нашег језика налазе се:

1. **Романизми** (речи из романских језика, латинског, италијанског, француског, шпанског): акција, литература, доктор, нација авенија, булевар, опера, машина, гардероба, пијаца, шанса...
„Ја се Богу обраћам на шпанском, женама на италијанском, мушкарцима на француском, а своме коњу на немачком.” (Карло Пети)
2. **Гр(е)цизми** (речи из грчког језика): хиљада, хор, хлор, гипс, икона, манастир, филолог, анђеол, идеја, библиотека, граматика...
3. **Турцизми** или оријентализми (речи које су преко турског језика дошле из арапског или персијског): комшија, бурек, џезва, боја, чамац, топ, олуц, калуц, ергела, мегда, баксуз, дуван, бубраг, џеп...
4. **Германизми** (речи из германских језика, пре свега, из немачког): вага, пегла, лозинка, молер, мајстор, фарба, шалтер, шминка, кромпир, цех...
5. **Бохемизми** (речи из чешког језика): наслов, нежан, спи, улога, часопис, повод, предмет, образовати, склек...
6. **Русизми** (речи из руског језика): бекство, виновник, запета, услед, упражњавати.
7. **Хунгаризми** (речи из мађарског језика): соба, бунда, варош, лопов, субота, гулаш, салаш, ципеле, ашов, хајдук, табла, лопта...

8. **Англицизми** (речи из енглеског језика): клуб, филм, викенд, трактор, спорт, тенк, трамвај, цип, цемпер, паркинг, бифтек, компјутер...
9. **Црквенословизми** (речи из црквенословенског језика). Оне се деле на следеће подгрупе:
 - црквенословизми српкословенског карактера: мошти, свештеник, Васкрс, васкрснути...
 - црквенословизми рускословенског карактера: двери, праведник, Богојављење, Преображење...

Ставови о језику (мит и заблуда)

Италијански је добар за певање, француски за љубав и дипломатију, немачки за науку, филозофију и војно командовање, енглески за послове и забаву. (Дискусија.)

- Посебна група позајмљеница су **интернационализми** (речи које се користе на целој планети): телефон, телевизија, ласер, радио, скенер, универзитет...
- Након упознавања ученика са поделом лексике, са ученицима ћемо проанализирати текст са наставних листића и наставити причу о речима. (Прилог 1)

Речници страних речи и израза

- Рајна Драгићевић у књизи *Лексикологија* даје опис речника: „Речник има леву и десну страну. На левој страни су одреднице које се називају још и леме или лексичке јединице. То су речи које се дефинишу, оне су распоређене по азбучном реду. Десну страну речника чини текст са граматичким и семантичким подацима о речи и примери којима се потврђује употреба дефинисане лексеме.”
- Од Хомера до компјутерске ере човек је стварао речнике. Један од древних речника потиче из 5. века п.н.е. Тада Протагора ствара речник непознатих речи из Хомера. Осим ког Грка, лексикологија је у старом веку развијена у Кини и Риму. Тако је у 1. веку п. н. е. Марко Верије Флак сачинио први латински лексикон. Од 8. века лексикологија се шири и у арапском свету. Тада настаје први општи речник арапског језика. Из 15. века (1477) потиче најстарији двојезични – италијанско-немачки речник.
- Подсећање на најзначајније речнике српскога језика: Речник САНУ (*Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, до сада 18 томова, први 1959); Речник Матице српске I-VI (*Речник српскохрватскога књижевног језика*, 1967-1976, *Речник српскога језика*, Матица српска 2007).
- Уколико не разумемо неку реч из страног језика, потражићемо је у неком од речника страних речи:
 1. Абдулах Шкаљић, *Турцизми у српскохрватском језику* (1966);
 2. Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*. Прво издање 1937, допуњено издање 1980. У допуњено издање је укључена и лексичка грађа из *Рјечника страних ријечи* Братољуба Кларића (1978) и *Речника страних речи и израза* Радомира Алексића (1878); циљ овог лексикона Вујаклија види у томе да буде: „што практичнији, што потпунији и, нарочито, јасан и поуздан у обавештавању оних који се буду њим служили.”

3. Вера Васић, Твртко Прћић, Гордана Најгебауер, *Do you speak anglosrpski? Речник новијих англицизама* (2001);
4. Братољуб Кларић, *Рјечник страних ријечи* (1968);
5. Иван Клајн и Милан Шипка, *Велики речник страних речи и израза* (2007).
6. Када нас занима порекло неке речи, користимо *Етимологијски рјечник хрватскога или српскога језика* (1971– 1974) Петра Скока.

Заинтересује ли нас нека нова реч, можемо је потражити у неком од речника нових речи:

7. Јован Тирилов, *Нови речник нових речи* (1991);
8. Иван Клајн, *Речник нових речи* (1992);
9. Ђорђе Оташевић, *Речник нових и незабележених речи* (1999).

У зависности од тога који нас лексички слој занима, можемо користити неки од наведених речника.

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА

(5 – 10 минута)

- Ученицима нагласити да треба да имају активан однос према матерњем језику.
- Треба, у свим приликама, што више користити домаће речи, јер се тако језик чува од заборављавања.
- Ученици треба критички да промишљају о језичком пуризму.
- Кад год је могуће, употребити домаћу реч уместо позајмљенице.
- Ипак, треба нагласити, у нашем језику постоји неколико хиљада речи страног порекла које немају еквивалент у домаћем језику: телефон, телевизор, радио, викенд, генерал...
- Домаћи задатак се налази на наставним листићима који ће бити подељени ученицима.
- Да би ученици били срећни у школи, школа не би смела да одгађа живот, већ се мора приближити животу и оним знањима и интересовањима која ће бити на ползу ученицима.
- Евалуација часа.

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

- Лексику чине:
 - речи домаћег порекла
 - црквенословизми (српскословенског и рускословенског карактера)
 - речи страног порекла (позајмљенице) и калкови:
 1. романизми
 2. грцизми
 3. турцизми
 4. германизми
 5. бохемизми
 6. русизми
 7. хунгаризми

8. англизми

Речници страних речи и израза

(Фотографије се налазе на хамеру, а речници који су доступни донети су ученицима.)

Прилози (садржај материјала за рад, примери, илустрације, формулације задатака, опис средстава и сл.):

Прилог 1

Слушај, тебра, у гужви сам, имам дејт, а и да учим. ;-) Укратко. Госпођа Министарка је једна празна вугла без школе, без *штофа*, чији је муж искористио сукоб левице и деснице и постао министар. Е, видиш, она је тако, у ствари, постала министарка. И, тада се, наравно, тиква покондирила, шопинг, тамо-овамо, нашла је љубавника и набила свом мужу рогове, шта ћеш – људи греше. ☺ О томе су нашироко писали тадашњи угледни часописи, али и жута штампа, која је исмејала министра Симу (добар човек, није лопов) назвавши га мандарином или фараоном, нисам сигуран, неважно. Е, сад, Живка има сина, тинејџер, безнадежан случај, који јој је направио хиљаду сцена, и који је стално нешто фарба и пегла, кретен је, али има шарма. Важан лик је и ујка Васа, лопужа, млати празну сламу, нешто као 'фамилија је важна', стално смара, а углавном је пијан као мајка. Највећа фаца у читавој комедији је Живкин зет Чеда, е он је цар, премазан је свим бојама; мада понекад лупа ко Максим по дивизији без повода, он ће зезнути Живку, забиберивши јој чорбу. Их, бре, ја баш удавих са препричавањем ове лектуре – искрено, књига није сморуша, уосталом доста тога имаш на Олгином блогу, она радо чита Нушића. На крају је испао прави вашар и Живка више није била министарка, али живот тече даље. Журим, ортак, ладно за сутра имам да научим три лекције из 'земљописа', има да направи географичарка чистку. ☹ Цмокензи! :-*

П. С. 1. Ако можеш, понеси ми сутра 'Вукајлију' да напишем неки реферат из лексикологије да ми она герилка не зелепи кеца. 'Фала' унапред!

П. С. 2. Замисли, брат, шта ми се данас десило. Одем прошлог месеца да купим екстерни хард диск, и каже мени тип: „Бајо, диск ти је пет цигли.” Мислим ја – како да сакупим толику лову; али рачунам – биће кинте, мотори за две недеље прима плату, а и бакутанер пензију, па ће нешто капнути, испљунућу некако тих пет сомова. Таман сакупим данас лоцу, одем; кад исти фрајер мени каже: „Бајо, диск ти је данас десет цигли.” Како десет? Зашто десет кад је био пет? Одлепим ти ту ја скроз; а он мртав 'ладан каже мени: „Због киша на Тајланду”. Какве везе, бре, имају кише на Тајланду? Да ли ти то мене зекиш? Изађем ти ја из радње бесан. Одем кући, смирим се, и решим да процуњам на интернету и да видим зашто је цена хард дискова нагло скочила, и нећеш веровати, најћем на вест у новинама:

„Цена екстерног хард диска и у Београду зависи од киша на Тајланду, односно од глобалног загревања. Кише су поплавиле сва складишта екстерних хард дискова који се производе једино на Тајланду, па су експлоатисана деца, која раде за један долар дневно, морала радити два пута више за исти новац”.

Видиш, брат, сами себе заплићемо, сами себе упилићемо. Молим те, од сутра, немој више куповати пластичне кесе и штампати материјал који може и у електронској

форми бити од користи, моли те твој брат, смилуј се како бих коначно дошао до екстерног хард диска. ☺ А жао ми и оних клиња са Тајланда. ☹

(Рукопис је са Фејсбука и није цензуриран)

Из текста издвоји позајмљенице (речи страног порекла):

9. романизме (латинизме, галицизме, италијанизме, хиспанизме) –
10. гр(е)цизме –
11. турцизме –
12. германизме –
13. бохемизме –
14. русизме –
15. хунгаризме –
16. англицизме –

Домаћи задатак који ћете радити код **куће**

(Ако се ради 'код куће', зашто се не зове кућевни задатак?)

1. Пронађи у тексту моносемичне и полисемичне речи.
2. Из текста издвоји речи или синтагме које илуструју механизме полисемије: метафору, метонимију и синегдоху.
3. Пронађи синониме, у *Речнику синонима* Павла Ћосића, за лексему *искористити*.
4. Које антониме и хомониме уочаваш у тексту?
5. У тексту постоје: један историзам и један архаизам. Пронађи их.
6. Подвучи неологизме у тексту.
7. Да ли у тексту има моносемичних термина?
8. Уочи и подвучи (испиши) жаргонизме, дијалектизме и вулгаризме у тексту. Које од ових речи употребљаваш у свакодневној комуникацији?
9. Објасни значење фразеологизама:
 - а) *Набити мужу рогове* –
 - б) *Млатити празну сламу* –
 - в) *Луна ко Максим по дивизији* –
10. У књизи Милана Шипке *Зашто се каже?* пронађи објашњење израза: *жути штампа*.
11. У тексту уочаваш емотиконе (осећајнике). Покушај да за наведене емотиконе осмислиш што креативније и интересантније називе који ће одговорати духу српскога језика.
12. Као припрему за писмени задатак напиши тему: *Глобализација није баук / Глобализација то сам ја*.

Домаћи задатак је са једним одељењем реализован и као час утврђивања наставних јединица из области лексикологије.

Међупредметне компетенције

Повезаност са предметима:

1. Историја – историјске околности и прилике које су довеле до појаве позајмљеница и до глобалних промена; разговор о фараонима, мандаринима.
2. Географија – разговор о Тајланду, економским приликама, клими и климатским променама.

3. Биологија – глобално загревање и очување животне средине.
4. Социологија – појмови левице и деснице, однос према глобализацији и експлоатацији деце.
5. Рачунарство и информатика – информатичке компетенције, блогови, емотикони, нови језички код, хард дискови, друштвене мреже – глобални феномени.
6. Енглески језик – највећи број речи јесу позајмљенице из енглеског језика као последица глобалних трендова, транскрипција и однос према туђицама.

Заједничке активности на наредним часовима

Текст (прилог) је подељен и осталим колегама које предају горенаведене предмете и свако је из свог угла, научне области, подробније обрадио тему глобализације. Ученици су подељени у шест група у зависности од интересовања и наставних предмета. Циљ је да ученици уоче да глобализација није појава која се дешава *тамо негде*, већ је саставни део наших свакодневних живота и можемо је сагледати кроз све предмете од језика до информатике – свест о културној и цивилизацијској повезаности у свету.

Технике праћења и процене развоја изабране компетенције/а.

1. Свих шест група ће уз помоћ пауерпоинт презентације изнети закључке на тему глобализације.
2. Биће организована акција у којој ће ученици заједно са наставницима позвати своје вршњаке да кажу не пластичним кесама. Позив ће бити упућен преко друштвених мрежа, а позивница ће бити исписана сленгом који је близак њиховој вршњачкој групи.
3. Евалуациони упитник за ученике и колеге.
4. Трибина на тему – *Глобализација није баук*.

Прилог 2

Изводи из *Великог речника страних речи и израза*:

абракадабра, -ё ж [измишљена реч, првобитно у грчком] 1. у средњм веку, магијска формула на амајлијама; данас, шаљива реч за врачање (уп. хокус-покус). 2. бесмислица, несувисло брбљање.

адаптација, -е ж [лат. adaptatio] 1. прилагођавање, подешавање. 2. биол. прилагођеност организма на услове живота у околини. 3. архит. преуређење зграде, просторије, локала, уз оспособљавање за неку нову сврху. 4. ум. прерада књижевног дела ради приказивања у позориту, на филму, на телевизији и на радију. 5. лингв. прилагођавање стране речи језику у који је преузета: **фонетска** – прилагођавање изговора, **графичка** – прилагођавање писања, **морфолошка** – прилагођавање промене облика.

Зашто **ФРИК**?
Лепше је рећи
особењак
или
чудак.

Часови српског језика

Мржња
није лепа реч,
али боље је
мрзети
него
хејтовати!

Часови српског језика

Зашто АУТФИТ
кад можемо рећи
ОДЕВНА
КОМБИНАЦИЈА?

Часови српског језика

Зашто ИН
кад је лепше
„у моди“
или
„модеран“?

Часови српског језика

Књига има
срећан крај,
а не
хепи енд!

Часови српског језика

Молим све оне
који сматрају да
ЛАЈК по сваку цену треба
преводити као **СВИЂАЊЕ**
и упорно оспоравају његову
употребу, као аргументе
наводећи само увредљиве
коментаре, кликну на
НЕСВИЂАЊЕ.

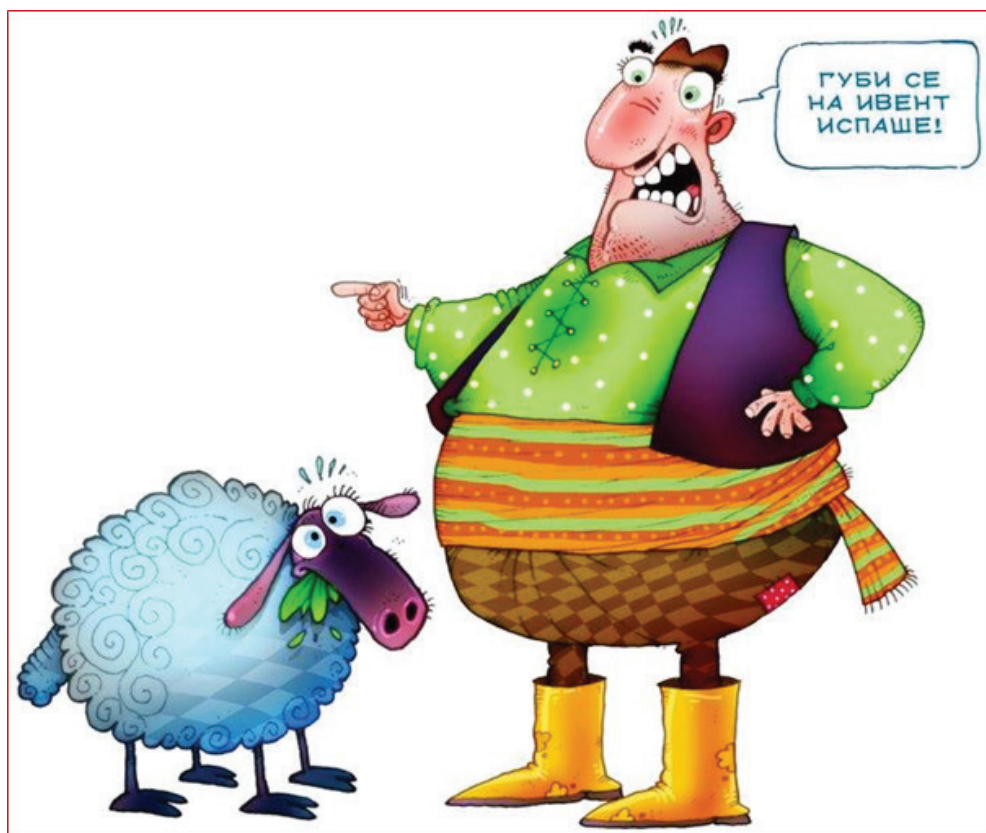

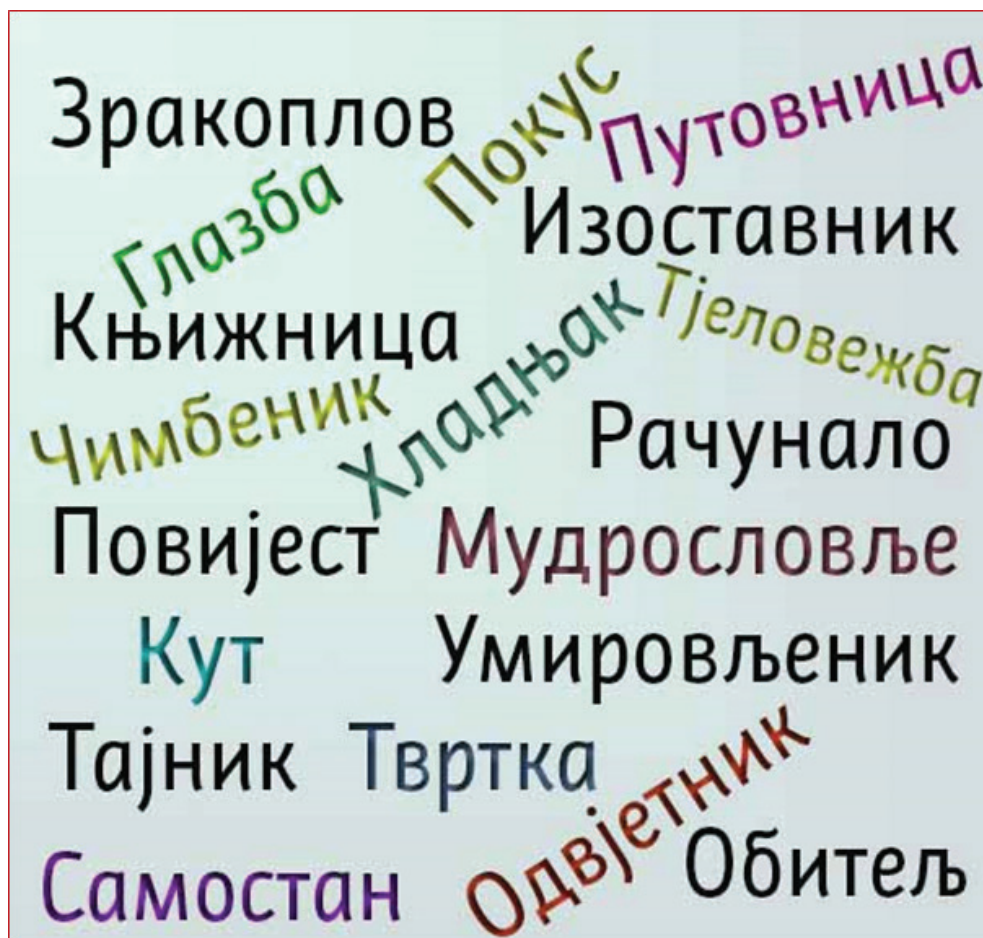
Хвала.

Часови српског језика

Не каже се
СОРИ
него
ИЗВИНИ.

ЧАСОВИ
СРПСКОГ
ЈЕЗИКА
003 30 99 20

Коришћена литература и други извори:

Весна Ломпар, Александра Антић, *Грамматика за трећи разред*, Klett

МЕТОДИЧКИ КОМЕНТАР

Ова припрема за час представља, у појединостима и у целини гледано, прави пример како се преко занимљивих текстуалних предлога, добро осмишљених задатака, подстицајних импулса за учешће ученика у дискусији о језичким питањима, може на виши ниво квалитета подићи настава језика и културе изражавања. Приказани начин рада обезбеђује значајну практичну, апликативну вредност стеченог ученичког знања, у свакодневној комуникацији која се одвија у онлајн и офлајн окружењу. Концепт омогућава остваривање важних и бројних међупредметних корелација које се остварују сагледавањем једне изабране/обједињујуће теме с позиција различитих дисциплина и њено чврсто утемељење у језичко и шире животно искуство ученика.

МЕТОДИЧКИ УЗЛЕТИ 3

Збирка припрема за часове у основној и средњој школи
- филологија, друштвено-хуманистичке науке

Издавач

Филозофски факултет у Нишу
Тирила и Методија 2

За издавача

Проф. др Наталија Јовановић, декан

Лектура

Аутори

Дизај корица

Дарко Јовановић

Прелом

Милан Д. Ранђеловић

Формат

17x24

Израда CD-а

Филозофски факултет у Нишу

Тираж

80 примерака

ISBN 978-86-7379-606-2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.091.3::821-82(082)(0.034.2)
37:019.3::811.163.41(082)(0.034.2)
37.091.3::91(082)(0.034.2)
37.091.3::811(082)(0.034.2)

МЕТОДИЧКИ узлети [Електронски извор] : збирка припрема за часове у основној и средњој школи - филологија, друштвено-хуманистичке науке. 3 / приредили Снежана Божић, Сузана Марковић Крстић, Марина Јањић. - Ниш : Филозофски факултет, 2022 (Ниш : Филозофски факултет). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловне стране документа. - Тираж 80.
- Уместо предговора / уредници. - Библиографија уз поједине радове.

ISBN 978-86-7379-606-2

а) Књижевност -- Настава -- Методика -- Зборници
б) Географија -- Настава -- Методика
-- Зборници в) Српски језик -- Настава -- Методика
-- Зборници

COBISS.SR-ID 74703113